SCRIITORI ŞI ARTIŞTI

STUDIU ASUPRA DREPTULUI LOR

DE

CONST. HAMANGIU

PROCUROR PE LÎNGĂ TRIBUNALUL ILFOV

BUCUREŞCI
EDITURA LIBRĂRIEI CAROL MÜLLER
No. 53. — CALEA VICTORIEI. — No. 53
(Pasagiul Romîn)
1897

www.digibuc.ro

SCRIITORI ŞI ARTIŞTI

www.digibuc.ro

De acelaşĭ :

LITERATURA DIN PUNCT DE VEDERE SOCIAL. *(Conferenţă).*

PROPRIETATEA LITERARĂ ŞI ARTISTICĂ, *1 vol. de 230 paginĭ. (Lucrare prezentată ca teză pentru luarea licenţeĭ în drept).*

Va apare în curînd :

CODUL CIVIL ROMÎN, *pus în paralel cu Codul Napoleon şi adnotat cu jurisprudenţa principală a Casaţieĭ romîne şi franceze.*

(Această lucrare va fi publicată în colecţia «*Bibliotecĭ pentru toţi*» a D-luĭ Carol Müller, librar-editor).

www.digibuc.ro

BIBLIOGRAFIA

DREPTULUI SCRIITORILOR ŞI AL ARTIŞTILOR

Allezart. Considération économiques et juridiques sur la propriété intelectuelle. (1882).

Bigeon. La photographie devant la loi et la jurisprudence. (1892).

Blancet Beaume. Code général de la Propriété industrielle, littéraire et artistique. (1854).

Brenlier. Du droit de la perpétuité de la propriété intellectuelle. (1856).

Bricon. Des droits d'auteur dans les rapports internationaux. (1888).

Casati. Du projet de loi sur la propriété litteraire et artistique. (1863).

Cattreux. Étude sur le droit de propriété des œuvres dramatiques et musicales. (1883).

Clunet. Concordances de résolutions du Congrès de la propriété artistique. (1880).

— Étude sur la convention d'union internationale pour la protection des œuvres littéraires et artistiques. (1887).

Collet et Le Senne. Étude sur la propriété des œuvres posthumes. (1879).

Constant. Code général des droits d'auteur sur les œuvres littéraires et artistiques. (1888).

Darras. Du droit des auteurs et des artistes dans les rapports internationaux. (1886).

Delalande. Étude sur la propriété littéraire et artistique (1880).

Dunaut. Du droit des compositeurs de musique et leurs œuvres. (1893).

Fliniaux. Législation et jurisprudence, concernant la propriété litteraire et artistique. (1878).

— La proprieté littéraire et artistique en France et à l'étranger. (1879).

— Essai sur les droits des auteurs étrangers en France et des auteurs Français en pays étrangers. (1877).

Flourens. Essai sur la loi du 14 Juillet 1866, relative aux droits d'auteur.

Foleville. De la propriété littéraire et artistique. (1877).

Fonscolombe. Essai sur la propriété litteraire. (1880).

Gastambide. Historique et theorie de la propriété des auteurs. (1862.

www.digibuc.ro

Guay. De la proprieté litteraire, explication de la loi sur les droits des heritiers. (1876).

Huard. Étude comparative des legislations françaises et etrangeres en matieres de propriete litteraire et artistique. (1863).

Huard et Mack. Répertoire de législation, de doctrine et de jurisprudence. en matière de propriété littéraire et artistique. (1891).

Huard fils. Des contrats entre les auteurs et les éditeurs. (1889).

Janlet (Victor). De la protection des œuvres de la pensée, 2 vol. (1889).

Laboulaye. Etude sur la propriété litteraire en France et en Anglettere.

Lardeur. Du contrat d'édition en matiere littéraire. (1898).

Le Bailly et Santini. Guide de la propriété artistique et littéraire en France et à l'étranger. (1881).

Lebret. Du droit des auteurs et des artistes sur leurs œuvres. (1878).

Lyon Caen et Delalain. Lois françaises et étrangères sur la propriété littéraire et artistique (2 vol.). (1890).

Mack. De la durée du droit d'auteur. (1893).

Mack (Eduard). Droit d'auteur, (1893).

Montagnon. Principes de la législation des droits d'auteur. (1884).

Mourlon. Étude sur la proprieté littéraire.

Pataille et Huguet. Code international de la propriété litteraire et artistique.

Pouillet. Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique et du droit de représentation (1893).

Pouillet. Dictionnaire de la propriété litt. et artistique. (1894).

Renault. De la propriété littéraire et artistique au point de vue international. (1879).

Renouard. Traité des droits d'auteur. (1883).

Romberg. Études sur la propriété artistique et littéraire. (1893).

Sauvel. Des œuvres photographiques et de la protection legale à laquelle elles ont droit. (1880).

— Les œuvres photographiques devant les chambres françaises. (1881).

Thulliez. Étude législative, historique et juridique sur la proprieté littéraire. (1876).

Worms. Etude sur la propriété littéraire (2 vol.). (1878).

Reviste, ziare şi publicaţiuni periodice

«*Le droit d'auteur*» (Journal de).

«*Journal des procès en contrefaçon*» littéraire et artistique.

«*Annales de la propriété artistique et littéraire*».

«*Pandectes françaises*», (répertoire). Tom. X: Propriété littéraire, artistique et industrielle.

www.digibuc.ro

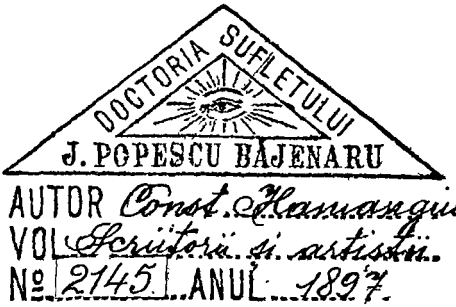

PREFAŢA

Marele nostru poet Vasile Alexandri, în una din scrisorile sale adresate D-luĭ Iacob Negruzzi, scrisoare ce poartă data de 20 Ghenare 1869, fiind în căutarea unuĭ editor al operelor sale dramatice, scria urmĕtoarele amiculuĭ sĕŭ : «Ţĭ am vorbit, mi se pare, de un «proect ce am de a publica întregul meŭ repertor «dramatic. Caut pentru aceasta un editor, căruia «'i-aşĭ lăsa tot beneficiul vînzăreĭ, dar tot de o dată «şi toată cheltuiala şi osteneala tiparuluĭ. **Nu aĭ pu-«tea să 'mĭ găseştĭ un asemenea juvaer ?»**

Iar în o altă scrisoare cu data de 10 Februarie 1869, adresată tot Directoruluĭ «Convorbirilor literare», *după ce acesta găsi mareluĭ nostru poet* «juvaerul» *căutat, scria :* «Cristof Columb a descoperit «America ; D-ta aĭ făcut o descoperire şi maĭ rară «şi maĭ neaşteptată ! Aĭ descoperit ŭn ĕditor de o-«pere literare !....»

www.digibuc.ro

Aceste cîte-va rînduri pline de duh şi de adevĕr, ne daŭ icoana cea maĭ credincioasă a stăreĭ literatureĭ noastre şi a relaţiunilor ce eraŭ între autoriĭ şi editoriĭ romînĭ pe la anul 1869.

Cînd ne gîndim dar, că aşa numita lege a Preseĭ *care garantează în ţară la noĭ drepturile scriitorilor şi ale artiştilor noştri, a fost discutată şi votată în 1862, apoĭ ne putem face o idee destul de clară de necesităţile şi împrejurările cari aŭ putut determina elaborarea uneĭ aseminea legĭ şi dacă ea corespundea, dat fiind timpul în care a fost votată, uneĭ nevoĭ sociale saŭ economice imediate şi privind direct pe scriitoriĭ şi artiştiĭ romînĭ.*

Pe la 1862, literatura şi arta romînă fiind încă în formaţiune ca şi comerţul librărieĭ şi al editureĭ, garantarea dreptuluĭ autorilor nu era o necesitate imperioasă, acest drept nefiind întru nimic ameninţat.

Dacă însă legiuitorul romîn ne-a hărăzit încă de pe atunci cu o lege asupra proprietăţeĭ literare, lucrul se explică uşor prin dorinţa ce a avut de a ne forma cît maĭ curînd un complect de legislaţie modernă, prin copierea celeĭ franceze. Cu acest prilej, pe lîngă legile absolut trebuitoare s'aŭ luat şi altele cari nu eraŭ pe atunci de o necesitate simţită şi imediată. In adevĕr, legea Preseĭ de la 1862, nu este de cît o copie, necomplectă şi asta, a legeĭ franceze de la 1793, asupra proprietăţeĭ literare. In Franţa însă, această lege a suferit treptate şi numeroase modificărĭ provocate pe de o parte de avîntul mereŭ crescînd al literatureĭ şi arteĭ

www.digibuc.ro

franceze, iar pe de altă parte de relaţiunile încordate dintre autorĭ şi editorĭ, cari eraŭ într'o veşnică neînţelegere, din cauza intereselor lor contrariĭ.

La noĭ, de şi de la 1862 încoace, literatura şĭ-a luat un sbor puternic şi plin de energie, şi de şi neînţelegerile dintre autorĭ şi editorĭ aŭ început să se dea la iveală din când în când, totuşĭ nicĭ o modificare importantă nu s'a făcut în economia acesteĭ legĭ, care cu toate insuficienţele eĭ, guvernează şi astă-zĭ drepturile scriitorilor şi ale artiştilor noştri. Ast-fel în Franţa, legeĭ de la 1793 a urmat o mulţime de alte legĭ, decrete şi ordonanţe cari aŭ adus multe îmbunătăţirĭ dreptuluĭ autorilor. Tot ast-fel şi în Spania prin legea de la 1879; în Italia prin legea de la 1882; în Belgia şi Ungaria prin legile de la 1886 şi în Rusia prin legea de la 1888. Intre alte ameliorărĭ, termenul de 10 anĭ ce moştenitoriĭ autorilor aveaŭ dreptul de a se bucura în mod excluziv de beneficiile produse de operele literare şi artistice ale părinţilor lor, s'a ridicat în Italia la 40 anĭ; în Franţa, Rusia, Belgia şi Ungaria la 50 anĭ, iar în Spania la 80 anĭ. Numaĭ în Romînia nu s'a adus pînă acum nicĭ o modificare dispoziţiunilor legeĭ de la 1862, de şi literatura noastră a făcut progrese destul de marĭ, de atuncĭ şi pînă astă-zĭ şi de şi neclaritatea şi insuficienţa acesteĭ legĭ s'a discutat în atîtea rînduri de Tribunalele noastre.

Ar fi de dorit decĭ, ca legiuitorul romîn să vină cît maĭ curînd cu un proect de lege modificător al dispoziţiunilor legeĭ din 1862, punînd aceste drepturĭ în

www.digibuc.ro

concordanță cu revendicările dobîndite de autorî în legile celor alte țerî, și lămurind și complectînd în acelaș timp părțile nedeslușite în de ajuns, din cuprinsul legeî actuale.

Credem dar, că e oportună, e necesară o discuție asupra drepturilor acelora, carî consumîndu'și creerul, și de multe orî vieața și averea, ne daŭ cele maî plăcute momente de mulțumire sufletească, prin cetirea scrierilor lor, «bucățî din inima lor rupte» *și izvorîte din crierul lor muncit de pasiunea frumosuluî și a dragosteî de artă; acelora cărora le datorăm cultura și cunoștințele ce posedăm. Cînd noî datorim așa dar, atît de mult scriitorilor și artiștilor carî ne-aŭ înălțat simțimintele, ne-aŭ mișcat sufletul pentru tot ce e frumos și sublim și ne-a educat inima, e drept și e de datoria noastră de a ne gîndi și noî la dînșiî și la drepturile ce în mod natural și logic aŭ asupra producțiunilor intelectuale ale talentuluî și geniuluî lor, creațiunea lor cea maî directă și maî personală, proprietatea lor cea maî sfîntă și maî legitimă.*

«La plus sacré, la plus légitime, la plus inatta-«quable, et si je pouvais m'exprimer ainsi, la plus «personnelle des propriétés, c'est l'ouvrage, fruit de «la pensée humaine» *zicea Chapelier în 1791. Iar Lakanal, raportorul legeî franceze din 1793 asupra proprietățeî literare, spunea la rîndul sĕŭ:* «De toutes les propriétés, la moins susceptible de contestation, c'est sans contredit celle des productions du génie».

Inainte de a termina, încă douĕ cuvinte: s'a susți-

www.digibuc.ro

nut de unii că la noi, în lipsă de convenţiuni diplo matice, scriitorii străini n'ar avea nici o protecţie în legile noastre, pretinzîndu-se că în Romînia e lăsat cîmp liber, jafului literar. Eroare mare. Art. 11 din legea Preseĭ de la 1862 e clar în această privinţă şi dă cea maĭ formală dezminţire acelora carĭ susţin că la noĭ nu e garantată munca scriitorilor şi artiştilor străinĭ. In adevĕr iată ce spune acest articol: «Toate «aceste drepturĭ se încheĭăşuesc şi autorilor, traducă- «torilor din staturile străine, carĭ cu reciprocitate vor «încheĭăşui, în cuprinsul teritoriilor lor, proprietatea «literară».

Dupe cum vedem, drepturile autorilor străinĭ, sunt garantate în ţară la noi, cu singura condiţiune a reciprocităţeĭ respectăreĭ acestor drepturĭ. In Belgia, art. 38 din legea de la 1886 conţine dispoziţiuni analoge. Franţa, maĭ liberală şi maĭ generoasă, consacră prin decretul de la 28 Martie 1852, protecţiunea cea maĭ deplină scriitorilor şi artiştilor străinĭ, fără condiţiunea reciprocităţeĭ.

Ast-fel stînd lucrurile, urmează că drepturile autorilor francezĭ şi belgienĭ se bucură în Romînia de aceiaşĭ protecţiune ce este acordată autorilor romînĭ, fără a fi necesitate pentru recunoaşterea acestor drepturĭ, de convenţiuni literare diplomatice. Nu tot ast-fel staŭ lucrurile cu cele alte ţĕrĭ, unde arătatele dispoziţiuni ale legilor franceze şi belgiane, lipsesc cu desăvîrşire. De aceia convenţiunea de la Berna din 9 Septembre 1886 care are de scop creaţiunea uneĭ uniuni inter-

www.digibuc.ro

naţionale pentru protejarea operelor literare şi artistice, poate singură împlini lipsa legilor şi a convenţiunilor diplomatice.

Vom începe studiul nostru mai întâiŭ cu mult discutata dar totuşĭ nerezolvata cestiune: dacă dreptul scriitorilor şi al artiştilor este saŭ nu, un drept de proprietate, şi 'l vom termina cu analiza în mod detaliat a legeĭ Preseĭ de la 1862, singura lege, care în unire cu dispoziţiunile din dreptul comun, garantează astă-zĭ în ţară la noĭ, drepturile autorilor.

1896, Decembrie 8.

Const. Hamangiu.

www.digibuc.ro

SCRIITORĬ ŞI ARTIŞTĬ
STUDIŬ ASUPRA DREPTULUĬ LOR

PARTEA ÎNTĔIA

I

Un poet, sub inspiraţiunea momentuluĭ saŭ după o muncă obositoare, făureşte o poesie genială sau... proastă; un dramaturg, o dramă saŭ comedie; un jurisconsult, un studiŭ de drept; un pictor, un tabloŭ; un sculptor, o statue. Fie-care din aceştĭ scriitorĭ saŭ artiştĭ, întrupîndu'şĭ cugetările şi inspiraţiunile lor, în forma sculpturală a unuĭ vers, saŭ în acea plină de poesie a unuĭ tabloŭ saŭ statue, ast-fel exprimate aceste cugetărĭ şi aceste inspiraţiunĭ, în infinita lor varietate de forme şi culorĭ, devin opera sa, iar această operă este avutul sĕŭ, este proprietatea sa.

El este singurul eĭ stăpîn, — stăpîn absolut. El o poate modifica, distruge, vinde saŭ dărui. Orĭ cît de sublimă şi genială ar fi ea, el o poate ţine secretă; orĭ cît de mediocră ar fi, nimenĭ nu 'l poate opri să n'o publice. El are asupra eĭ, acel drept suprem de proprietate, pe care Romanĭ 'l caracterizaŭ sub

www.digibuc.ro

denumirea de *jus abutendi*,—dreptul cel mai absolut ce poate avea cine-va asupra unui lucru ce 'i aparţine, de a'l distruge saŭ a trage din el toate foloasele ce ar putea să 'i aducă. El a făcut din opera sa un capital, avînd singur dreptul de a se bucura de interesele ce acest capital 'i poate produce.

Proprietatea nefiind de cît o resplată naturală a munceĭ omuluĭ, într'un mod firesc ar urma, ca produsele intelectuale precum şi avantajele ce ar rezulta din ele, să aparţină exclusiv acelora carĭ le-a dat naştere prin munca sau talentul lor. Şi aşa ar şi trebui să fie. In practică însă, — şi dovadă sunt mai toate legiuirile moderne asupra dreptuluĭ autorilor,—acest drept al lor de proprietate, li se discută, li se ştirbeşte. De şi recunoscut, în teorie, de mare parte din jurisconsulţi, el este micşorat şi preschimbat în dispoziţiunile legislative care 'l consacră.

De toţĭ este recunoscut, că autorul uneĭ opere literare saŭ artistice are un drept asupra produsuluĭ munceĭ sale; dar, care este natura acestui drept? care este întinderea sa? până unde se ridică el? şi cât timp trebueşte respectat? Aicĭ stă partea principală a cestiuneĭ care divide părerile jurisconsulţilor şi care a dat naştere controverselor celor mai sgomotoase şi mai celebre.

Este nobil, este liberal, zic adversariĭ proprietăţeĭ producţiunilor intelectuale, ca opera unuia, să devină a tuturor; e cel mai frumos lucru, zic dînşiĭ, de a lucra în folosul societăţeĭ, a binelui general.

Dar ie întrebarea: oare în cazul existenţeĭ unuĭ drept de proprietate asupra producţiunilor inteligen-

www.digibuc.ro

ţeĭ şi a talentuluĭ, opera unuia nu va maĭ fi spre folosinţa tuturora? Care este oare autorul, care posedînd o operă în adevăr valoroasă, nu o va imprima şi reimprima spre a o pune la dispoziţia tuturora? Care ar fi deţinătorul unuĭ capital care să nu voiască a trage din el foloasele ce acest capital este în stare să producă? Şi apoĭ, întru cît societatea cîştigă maĭ puţin atuncĭ cînd autorul este remunerat pentru munca şi talentul sĕu şi de cînd mărirea bineluĭ general nu se poate obţine de cît cu preţul nimicireĭ dreptuluĭ fie-căruia?

Care să fie decĭ cauzele principale ale acesteĭ lupte fără sfîrşit, care dupe trecere de un secol, continuă încă şi va continua poate multă vreme?

Cestiunea se reduce la o simplă luptă de interese contrarii. Pe de o parte ie în joc aci interesul scriitorilor celor maĭ marĭ şi maĭ ilustrĭ precum şi al artiştilor celor maĭ distinşĭ, iar pe de altă parte interesul celor două marĭ personalităţĭ morale ce se numesc: *utilitatea socială* şi *interesul public.*

Care este acum dificultatea ce se ridică între aceste interese suverane care ar fi fost maĭ bine să se susţină unul pe altul de cît să se combată între ele? E aceia de a şti, dacă dreptul perpetuu de reimprimare saŭ reproducere, a uneĭ opere publicate pentru prima oară, trebue să fie rezervat numaĭ autoruluĭ acesteĭ opere saŭ să fie lăsat domeniuluĭ public?

Aşa de exemplu, să presupunem că avem de a face cu o carte în formă de manuscris, nepublicată încă. De toţĭ este recunoscut că proprietatea manuscrisuluĭ aparţine în modul cel maĭ absolut autoru-

www.digibuc.ro

luĭ sĕu, care poate prin urmare uza şi abuza de dînsul ca de o proprietate excluzivă a sa. Manuscrisul în cestiune însă este dat la tipar, publicat în mii de volume care sunt puse în vînzare şi răspîndite în public. Aicĭ este punctul viŭ desbătut şi asupra căruia s'aŭ ridicat atitea controverse. Cestiunea se pune astfel: opera o dată publicată, autorul eĭ are el oare dreptul excluziv de a înmulţi orĭ-cît de mult ediţiunile cărţeĭ sale şi de a transmite indefinit acest drept moştenitorilor sĕĭ, saŭ orĭ-care cumpărător al unuia din exemplarele sale, poate să aibă şi el dreptul de a'l reproduce la rîndul sĕŭ, trăgînd şi el folos din aceasta?

Din toate cele arătate până aicĭ se poate vedea că chestiunea proprietăţeĭ operelor intelectuale le departe de a fi statornicită până astăzĭ, discuţiunile şi controversele asupra eĭ durează încă, aşa că importanţa acestuĭ subiect creşte cu atît maĭ mult.

Legea franceză de la 1866 precum şi cea belgiană din 1886 de şi aŭ maĭ îmbunătăţit soarta drepturilor autorilor, totuşĭ nemulţumirile acestora contra dispoziţiumilor arbitrare ale legilor actuale nu aŭ încetat încă.

De alt-fel nu cred să fie departe timpul cînd luîndu-se din noŭ în discuţiune drepturile autorilor, li se va face dreptatea cuvenită, consfinţindu-se într'un mod absolut dreptul de proprietate ce aŭ asupra operelor lor, creaţiunea lor cea maĭ personală şi rezultatul munceĭ lor cele maĭ sfinte.

Legislaţiunea noastră în ceea-ce priveşte garantarea drepturilor autorilor stă în urmă de tot. Afară de legea preseĭ de la 1862 copie necomplectă a legeĭ

www.digibuc.ro

franceze din 1793, şi afară de micele şi neînsemnatele modificaţiuni făcute în 1885 şi complectate prin cîte-va articole din Codul penal referitoare la contrafacerile în materie literară şi artistică, încolo nu mai găsim nimic. Legiuitorul nostru a rămas impasibil la toate modificările şi îmbunătăţirile soarteĭ drepturilor autorilor, aduse în Franţa şi mai ales în Belgia prin legile de la 1866 şi 1886.

Dar, să vedem care sunt caracterele principale ale dreptuluĭ propriŭ zis, de proprietate, pentru că numaĭ din clarificarea acestuĭ punct, vom putea ve dea dacă drepturile autorilor asupra operilor lor, cuprind saŭ nu elementele caracteristice ale dreptuluĭ de proprietate. De alt-fel, lămurirea luĭ, ne va aduce la deslegarea cestiuneĭ ce ne interesează, aceea de a şti dacă proprietatea literară şi artistică este saŭ nu o adevĕrată proprietate. [1])

[1]) E foarte importantă urmetoarea sentinţă a Tribunaluluĭ Ilfov Secţia II-a, de la 17 Martie 1887, ca una ce se pronunţă asupra natureĭ dreptuluĭ de proprietate liliterară şi artistică şi anume dacă este saŭ nu o adevĕrată proprietate. Prin ea se hotărăşte că autorul unuĭ uvraj, folosindu-se de dînsul după dorinţa sa, avînd *jus utendi et abutendi*, caracter esenţial al proprietăţeĭ, rezultă că acest drept întrunind toate condiţiunile uneĭ adeverate proprietăţĭ, art. 480 din Codul civil care regulează în general dreptul de proprietate, tot el regulează şi dreptul de proprietate literară, aşa că acest drept există şi este prevezut în mod implicit în art. 480 din Codul civil.

Dar, să dăm loc înseşi considerantelor Tribunaluluĭ, ele fiind destul de eloquente prin energia lor: «Consi«derînd că spre a decide dacă autorii aŭ proprietatea «uvrageler lor şi dacă trebue a fi asimilaţi cu aceia cari «posedă valorĭ mobiliare şi imobiliare, urmează a vedea «dacă acest drept este identic cu dreptul de proprietate «ordinară.

www.digibuc.ro

«*La propriété c'est le vol*» a zis unul din ceĭ maĭ îndrăzneți economiștĭ în una din operile sale rĕmasă celebră. O protestare generală s'a ridicat atuncĭ, contra acesteĭ afirmațiunĭ. Numeroșiĭ adversarĭ aĭ luĭ Proudhon rĕsturnaŭ argumentările sale prin urmĕtoarea axiomă : «*La propriété est la juste rémunération du travail, là est sa source vive, sa légitime et puissante base.*» In adevĕr, adăugaŭ eĭ, omul nu creiază nimic, el lucrează materia, dîndu'ĭ o nouă formă; rezultatul acesteĭ transformărĭ, este un produs, o valoare. Și cui va aparține această valoare dacă nu aceluia, care prin munca sa, i-a dat naștere?

Proprietatea nu este alt-ceva de cît remunerația

«Considerînd că proprietea literară este aceia care se «recunoaște maĭ facil de cît toate proprietățile și care «este cea maĭ distinctamente imprimată de personalitatea «autoruluĭ, cu toate că această proprietate e compusă «din ideĭ care rătăcesc în caetul trecutuluĭ, fond comun «din care se adapă inteligențele, dar, căutarea acestor «ideĭ, concepțiunea lor, combinațiunea lor de multe orĭ «foarte nouă, în cît se pare că nimenĭ nu 'li-a cunoscut până atuncĭ; munca aceasta lungă și răbdătoare ce omul «îndeplinește cu atîta greutate, sondînd adîncimile vii- «toruluĭ și plimbîndu'și cugetarea sa în infinitele dru- «murĭ ale imaginațiuneĭ, saŭ fixînd'o neîncetat asupra «tablouluĭ așa de mișcător al societăților, munca care «profită splendoareĭ unei țărĭ, în care un autor sau scrii- tor 'și-a uzat vieața și de multe orĭ 'și-a absorbit și averea sa, nu poate fi produsul tutulor și foloasele nu «le poate perde nicĭ el nicĭ descendenților sĕĭ.

«Considerînd că autorul unuĭ uvraj folosîndu-se de «dînsul dupa dorința sa, exercitîndu'l dupa voința sa, «cedîndu'l, vînzîndu'l, și transmițîndu'l prin toate mij- loacele de drept civil, putînd a'și corige și modifica «opera sa, putînd a o suprima în tot saŭ în parte după «interesele avereĭ sale, dupa grijile, după înspirațiunile «consciinței sale, rezultă că *dreptul de proprietate al*

www.digibuc.ro

naturală a munceĭ omuluĭ şi un rezultat al libertăţeĭ sale. Orĭ cît de disproporţionat ni s'ar părea une-orĭ raportul dintre folos şi muncă, producătorul acestuĭ folos are un drept exclusiv asupra produsuluĭ munceĭ sale, drept pe care nimenĭ nu i'l poate tăgădui.

Interesul social chiar cere aceasta; a garanta proprietatea producătoruluĭ, este a încuragia producerea, şi a desvolta în om independenţa şi moralitatea. [1])

Acum ştiută origina dreptuluĭ de proprietate să vedem care sunt principalele sale caractere; fără îndoială că, în primul loc, proprietatea se bucură de avantagiul de a fi ceva incorporal, un raport imaterial şi intangibil între proprietar şi lucrul asupra căruiă el are dreptul de proprietate. Dacă de multe

---

«*unuĭ autor este complect şi absolut, avînd ast-fel jus «utendi et abutendi, caracter esenţial al dreptuluĭ de «proprietate.* că ast-fel fiind de şi nu avem o lege spe-«cială care să regulamenteze dreptul de proprietate literară, *însă ea întrunind toate condiţiunile uneĭ adevărate «proprietăţi, art. 480 din Codul civil care reglează în general dreptul de proprietate, tot el reglează şi dreptul de proprietate literară, prin urmare acest drept există şi este prevăzut într'un mod implicit în art. 480 «Cod. civil...*» (A se vedea *Dreptul* din 1887, No. 38, pag. 302.)

Iar Tribunalul Ilfov Secţia comercială, prin Sentinţa No. 807 din 16 Maiu 1892 hotărăşte că: din combinaţia art. 19 din constituţie cu art. 480 cod. civ., art. 339 cod. penal şi cu art. 1 al legeĭ preseĭ din 13 Aprilie 1862, rezultă că proprietatea *de orĭ-ce natură* prin urmare şi proprietatea literară şi artistică, este recunoscută şi respectată, putînd proprietarul să se bucure în mod exclusiv şi absolut de lucrul seŭ şi că cel ce o violează este dator să repare prejudiciul ce a cauzat, conform art. 998 din Codul civil. (A se vedea «*Dreptul* No. 50 din 1892)

[1]) Victor Consin: *Justice et charité.*

www.digibuc.ro

ori, se face confuziune între dreptul în sine și lucrul protejat de acel drept, materializînd dreptul prin acel lucru, cauza este o consecință a releĭ terminologiĭ romane, adoptată de ceĭ maĭ mulți. [1])

Ori ce drept nu este el în esență unul din lucrurile, care urmînd expresiuneĭ luĭ Gaius: «*tangi non possunt* ?»

Și întru cît ar putea fi vre-o diferință între natura uzufructuluĭ, de exemplu, și între proprietatea însaș?

Nu există oare o asemănare perfectă și absolută, din punct de vedere filosofic, între aceste două drepturi, din care cel dintêiŭ nu este de cît un desmembrămînt al celuĭ de al doilea? Nu aŭ oare amîndouă în vedere acelaș obiect?

Și într'adevĕr, cum s'ar putea concepe, într'un mod logic, o distincție așa de pronunțată între aceste două drepturi, cari nu diferă între ele de cît prin întindere, unul fiind o fracțiune din cel alt? Cum s'ar putea ca o parte din tot, sa aibă o natură diferită de acea a totuluĭ în sine? Cu toate aceste, legea romană ast-fel face; Gaius, în cartea I-a, din «*De divisione rerum et qualitate*» clasează printre lu-

[1]) Maĭ mulți jurisconsulți germani nu admit proprietatea literară pe temeiul următoruluĭ adagiu: *duorum quidem in solidum dominium vel possessionem esse non posse,* care după dînșiĭ e ultimul cuvînt al înțelepciuneĭ popoarelor! Cum ar putea,—zic dînșiĭ,—să existe un drept de proprietate asupra unuĭ lucru, care ca operă a spiritului este un bine general? Ne trebuește un corp, un lucru palpabil, *qui tangi possit.* (Extras din *memoriul* congresuluĭ din Leipsig din 20 August 1865, tradus de Ch. Fliniaux în cartea sa «*De la propriété littéraire et artistique*».)

www.digibuc.ro

crurile necorporale: uzufructul, ereditatea şi obligaţiunile de orĭ-ce natură, şi din contra, dreptul de proprietate printre «*res corporales.*» Această confuziune între dreptul în sine şi obiectul acestuĭ drept, a avut de rezultat că juriştiĭ şi legislatoriĭ, aŭ considerat dreptul de proprietate ca exclusiv aparţinînd numaĭ lucrurilor corporale, de şi nicĭ un motiv legitim nu'ĭ împedeca de a'l întinde şi asupra bunurilor incorporale. Cu alte cuvinte, dreptul de proprietate ar trebui să se întindă asupra orĭ-căreĭ valorĭ utile care ne aduce un folos saŭ ne satisface o trebuinţă: lucrurĭ corporale saŭ necorporale, pămînt, producte, creanţe, valorĭ fiduciare, etc.

In al douilea loc, proprietatea este dreptul cel maĭ întins ce putem avea asupra unuĭ lucru, putînd trage din el tot beneficiul posibil. Acest drept avînd o întindere aşa de mare, el cuprinde în sine în modul cel maĭ absolut, ceia ce Romaniĭ numiaŭ: *usus*, *fructus* şi *abusus*.

Dar exerciţiul acestuĭ drept exclusiv are şi el limitele sale, limite statornicite de lege în interesul social.

Ast-fel art. 475 din codul civil ne spune: «*Verĭcine poate dispune liber de bunurile ce sunt ale luĭ*, **cu modificaţiunile stabilite de legĭ**», iar maĭ departe art. 480, ne dă următoarea definiţiune a proprietăţeĭ: «*Proprietatea este dreptul ce are cine-va de a se bucura şi a dispnne de un lucru în mod esclusiv şi absolut*, **însă în limitele determinate de lege**».

După cum am spus, interesul social şi utilitatea generală sunt cauzele şi mĕsura acestor limitărĭ.

www.digibuc.ro

Această necesitate de a împăca dreptul privat de proprietate cu interesul corpului social, există cu privire la orĭ-ce valoare şi la orĭ-ce lucru susceptibil de apropriaţie şi utilitate.

Faptul acesta e de o importanţă foarte mare din punct de vedere al proprietăţeĭ operelor intelectuale şi afară de aceasta, exerciţiul dreptuluĭ de proprietate, variază la rîndul seŭ, după natura obiectuluĭ dreptuluĭ. Cine-va nu face acelaş uz de un mobil după cum ar face de un imobil rural, de un lucru incorporal, de o creanţă, cum ar face de un mobil corporal. Aşa de exemplu, aplicat la un tabloŭ, exerciţiul dreptuluĭ de proprietate va fi altul de cît atunci cînd va fi aplicat la o partiţiune muzicală, la o casă saŭ la un cek. Dar, daca *modus* se schimbă dupa utilitatea ce ne poate aduce obiectul dreptuluĭ, esenţa acestuĭ drept rămîne tot-de-auna aceiaşĭ.

Ne mai rĕmîne în fine să examinăm un al treilea caracter al proprietăţeĭ: perpetuitatea şi transmisibilitatea, pe care maĭ toţĭ legislatoriĭ, jurisconsulţiĭ şi economiştiĭ l'aŭ recunoscut încă de mult.

Utilitatea socială şi justiţia aŭ ţinut să stabilească pe bazele cele maĭ sigure acest al treilea caracter al proprietăţeĭ. Dar, dacă utilitatea socială este unul din factoriĭ ceĭ maĭ puternicĭ aĭ perpetuităţeĭ şi transmisibilităţeĭ dreptuluĭ de proprietate, tot această utilitate socială aduce une-orĭ oare-care modificaţiunĭ în ceia ce priveşte exerciţiul acesteĭ perpetuităţĭ.

Aceste fiind cele treĭ caractere maĭ principale ale dreptuluĭ de proprietate, ne rămîne să vedem acuma dacă proprietatea literară şi artistică le întruneşte

www.digibuc.ro

saŭ nu pe toate. De la rezolvarea într'un senz sau în altul a acestei cestiuni, atîrnă faptul dacă proprietatea literară şi artistică este sau nu o adevărată proprietate. [1])

Trei fiind producţiunile cele mai principale ale geniului omenesc, în ceia ce priveşte literatura şi arta, vom împărţi studiul nostru în trei secţiuni:

Producţiunile literare; producţiunile dramatice, şi muzicale şi *producţiunile artistice.*

I

Producţiunile literare

Un scriitor: poet, dramaturg, jurisconsult saŭ compozitor muzical, sub influenţa geniului saŭ munceĭ sale, compune o lucrare literară; de sigur că el nu poate avea pretenţiunea că ideile şi cugetările desvoltate în acea scriere sunt cu desăvîrşire noui şi că nimeni înainte de dînsul n'a gîndit în acelaş fel. E adevărat că sunt în anumite epoci o sumă de ideĭ generale, proprii unui întreg popor, uneĭ întregi generaţiuni, cari constituesc, pentru a zice ast-fel, materia primă, necreată de autor şi de care toţi scrii-

[1]) Cu ocazia discuţiuneĭ legeĭ franceze din 1866, *Dupin*, procurorul general al Curţeĭ de Cassaţie din Paris, respunzînd luĭ Lebrun, Nogent-Saint-Laurens şi baronului Taylor, care eraŭ pentru perpetuitea proprietăţeĭ literare, făcu urmetoarea declaraţiune foarte importantă: ... *On «veut un article doctrinal disant: il y a une propriété «littéraire. C'est inutile; il y a une propriété littéraire «c'est évident. Il n'y a pas lieu de la proclamer, il faut «la réglementer...»*

www.digibuc.ro

torii pot fi influenţaţi mai mult saŭ mai puţin. Dar, aceste ideĭ, carĭ într'un mod fatal au o înrîurire foarte puternică asupra scriitorilor şi artiştilor, sunt îmbrăcate de aceştia într'o formă cu totul particulară, care le este proprie şi absolut personală. Astfel una şi aceiaşĭ ideie, una şi aceiaşĭ cugetare, exprimată de o sută de scriitorĭ, ni se va prezenta sub o sută de aspecte cu totul diferite, purtînd fie-care pecetiea personalităţeĭ fie-căruĭ scriitor. Fondul, în generalitatea luĭ, va fi acelaş, dar forma, subtilităţile de stil, felul de a privi lucrurile, îmbrăcămintea artistică a cugetăreĭ, vor fi deosebite la fie-care.

Cînd dar opera literară a unuĭ autor, isvorîtă din crierul sĕŭ, dupe lungĭ meditaţiunĭ, saŭ prin o subită inspiraţiune, poartă atît de adînc caracterul geniului sĕŭ, al personalităţeĭ sale, avînd în acelaş timp forma ce 'ĭ este cu totul particulară, s'ar putea ca cine-va să vină şi să'ĭ discute proprietatea manuscrisuluĭ pe care el şĭ-a aşternut cugetările sale? De sigur că nu. El are asupra manuscrisuluĭ proprietatea cea mai absolută. De alt-fel, nicĭ chiar adversariĭ proprietăţeĭ literare, nu tăgăduesc acest drept al autorilor, pe cîtă vreme opera lor este în formă de manuscris. Ast-fel Renouard, unul din adversariĭ ceĭ mai energicĭ aĭ acesteĭ proprietăţĭ, se exprimă ast-fel cu privire la manuscris: «*C'est la conversation de l'auteur avec lui-même, le sanctuaire de sa conscience.*» [1]) Dupĕ cum vedem el nu admite nicĭ într'un caz, violaţiunea acestuĭ drept eminamente personal. La Roma chiar, unde proprie-

[1]) Renouard: «*Des droits d'auteur*» tom. I, pag. 86.

www.digibuc.ro

tatea literară nu exista de cît în stare embrionară, acest drept era respectat, după cum ne asigură Cicerone în una din scrisorile adresate amiculuĭ seŭ Atticus. Toată lumea este de acord asupra acestuĭ punct că opera literară în stare de manuscris, aparţine într'un mod absolut, permanent şi excluziv autoruluĭ eĭ; toată lumea recunoaşte că ea poate fi transmisă într'un mod perpetuu succesorilor autoruluĭ, ca una ce face parte esenţială din patrimoniul seŭ.

Dar, eată că vine momentul publicăreĭ; cartea vîndută la miĭ de cumpărătorĭ, împărtăşeşte tuturora gîndirile cele maĭ intime ale autoruluĭ, gîndirĭ aşternute de el pe manuscrisul primitiv. E întrebarea: după publicare, situaţiunea autoruluĭ s'a schimbat întru cît-va? Maĭ are el acuma proprietatea opereĭ sale, după cum o avea asupra manuscrisuluĭ, saŭ a pierdut'o? Orĭ-ce cumpărător, la rîndul seŭ, are el dreptul, de a reproduce cu ajutorul tiparuluĭ, exemplarul cumpărat? [1])

[1]) Cu privire la acest fapt, iată ce ne spune *Herbert Spencer* în cartea sa «*Justice* : E straniu, ca spirite inteligente, să poată susţinea că faptul publicăreĭ face dintr'o carte o proprietate publică, şi că în virtutea unuĭ corolar al libertăţeĭ munceĭ, primul venit dobîndeşte în felul acesta dreptul de a retipări şi a vinde în folosul seŭ, exemplare retipărite.

Ei afirmă că dreptul autoruluĭ constitue un monopol, iar nu o formă a proprietăţeĭ private.

Dar dacă ceia ce ia contrafăcătorul nu e bunul nimănuĭ, cum lucrul luat de el poate avea vre-o valoare? Dacă lucrul era fără valoare, cel care ar pune mâna pe el, nu ar pierde nimic dacă ar fi împiedicat de a 'l lua.

Dacă pierde, din împiedicarea asta ceva, e că lucrul pe care 'l ia are oare care valoare.

www.digibuc.ro

De sigur că autorul, şi după publicare, rămîne tot el singurul stăpîn, singurul proprietar al operei sale. Justiţia cere aceasta, iar legea pozitivă trebueşte să intervină pentru a asigura scriitorului o exploataţiune exclusivă, fără de care dreptul său ar fi iluzoriu.

Dar, care este caracterul acestei exploataţiuni exclusive? Acesta este punctul cel mai controversat,

---

Şi fiind-că acest lucru de oare care valoare, nu e un produs natural, trebue neapărat să fi fost obţinut în paguba persoanei a cărei artă l'a produs.

Iar mai departe ilustrul logician continuă :

Să presupunem că B. C. şi D. întrebuinţează în folosul lor şi fără consimţimîntul luĭ A. un produs intelectual elaborat de către acesta : ei violează legea de egală libertate, de oare-ce au beneficiat fie-care în particular de întrebuinţarea produsuluĭ intelectual al luĭ A. fără a 'i oferi ocaziunea de a beneficia de utilizarea unuĭ oare care produs equivalent, intelectual saŭ material, fruct al proprielor lor muncĭ. La argumentul că, servindu-se de produsul intelectual al luĭ A, nu 'l lipsesc de dinsul, respund că, pentru orĭ-ce produs intelectual saŭ material întrebuinţarea luĭ făcută de altul, poate fi isvorul prevezut al unui folos.

Constructorul uneĭ case destinate a fi închiriată, a uneĭ trăsurĭ ce vor întrebuinţa călătoriĭ, nu ar fi el victimă a înşelătorieĭ din partea celor ce ar ocupa casa saŭ trăsura fără a 'l plăti ?

Intr'adevĕr. el nu a lucrat în vederea proprieĭ sale întrebuinţărĭ, ci în vederea întrebuinţăreĭ prin altul. Trebue deci să primească retribuţiunea a cărei aşteptare l'a hotărît să clădească casa sau să construiască trăsura. Chiar în lipsa unuĭ contract stipulînd în mod expres plata chiriei sau a preţuluĭ închirierei, toţi vor admite că proprietarul a suferit un prejudiciŭ nedrept. (A se vedea *Justice*» de Herbert Spencer, capitolul «*Proprietat·a intelectuala*»).

www.digibuc.ro

şi deslegarea luĭ a dat naştere la două sisteme cu totul contrare unul altuia.

După unii, această exploataţiune excluzivă acordată autorului, nu este de cât o pură concesiune a legeĭ, un privilegiŭ, aşa că legiuitorul poate să aducă oriĭ şi cînd restricţiunile sale acestuĭ drept, putînd chiar să 'l suprime. [1]). [2]).

După alţiĭ însă, legea nu joacă aiciĭ alt rol, de cît acela ce'l are când e vorba de proprietatea funciară. [3]).

Acesta va fi sistemul ce 'l vom avea în vedere în deslegarea cestiuneĭ de faţă, ca unul ce ni se pare maĭ just şi maĭ în conformitate cu natura lucrurilor.

Autorul uneĭ cărţĭ se aseamănă foarte mult cu proprietarul funciar. Şi unul şi altul lucrează, şi

---

[1]) In discuţiunea proiectuluĭ de lege asupra dreptu-rilor autorilor din 1866, cu care prilegiu raportorul Riché a înlocuit cuvîntul de *proprietate literară* cu acel de *droits d'auteur*, voind a demonstra că aceste drepturĭ nu sunt de cît o concesiune, un privilegiu, acordat autorilor, deputatul Lafond de Saint-Mür i a respuns în următoriĭ terminĭ plinĭ de energie: «*J'aimerais mieux «encore, je crois, une aumône qu'un privilége; une au-«mône, je puis la recevoir, un privilége. jamais; ce que «nous avons, c'est un droit, et c'est parce que c'est un «droit, que nous le réclamons*»

[2]) Eminentul meŭ profesor D-l C. Dissescu, este de părere că dreptul ce legea acordă autorilor asupra operelor lor este un simplu privilegiu.

[3]) In acest senz: Mareschal, *Mémoire sur la perpétuité de la propriété intelec uelle*; Victor Janlet: *Étude sur la propriété litt. et artistique*; Ed. Laboulaye: *Études sur la prop litt. en France et en Angleterre*; Cassati: *Un projet de loi sur la propriété littéraire et artistique* în *Revue pratique* du droit Fr. tom. XIII pag. 113 şi urm.

www.digibuc.ro

unul şi altul muncesc. Agricultorul 'şĭ culege de pe cîmp fructele, datorite silinţelor sale. Dar aceste silinţĭ şi aceste osteneli ale sale n'ar fi fost de ajuns, dacă n'ar fi fost ajutat în lucrarea sa de fertilitatea naturală a solului, de productivitatea mai mult sau mai puţin energică a cûtăruĭ saŭ cutăruĭ teren şi de agenţiĭ naturalĭ ca: ploaie, lumină, căldură. Toate aceste împrejurărĭ aŭ contribuit foarte mult în faptul producţiuneĭ: ele l'aŭ ajutat şi el a tras un imens folos din concursul lor. Acum cînd recolta a fost culeasă de pe cîmp, legea nu vine să garanteze proprietaruluĭ dreptul exclusiv ce are asupra fructelor? această lege nu interzice ea tuturora de a se atinge de fructele munceĭ sale?

Ar putea spune cine-va că dreptul proprietaruluĭ asupra fructelor sale, este o simplă concesiune legală saŭ un privilegiu? De sigur că nu. Dar atuncĭ nicĭ cu autorul uneĭ opere n'ar trebui să se întîmple altfel. Şi dînsul ca şi proprietarul funciar a fost ajutat în producţiunea sa, de fondul de ideĭ comun al omenireĭ, dînd naştere unuĭ produs cu totul nou şi de o natură cu totul particulară; numaĭ el singur trebue să aibă drepturĭ asupra acestuĭ produs. Şi atuncĭ cînd legea 'ĭ garantează folosinţa excluzivă şi perpetuă asupra produsuluĭ munceĭ sale, întru cît autorul joacă un rol diferit de cît acel al proprietaruluĭ funciar? [1]).

[1]) Louis Napolén (Napoléon III) în scrisoarea ce adresează la 4 Decembrie 1843 luĭ Jobart, directorul Muzeuluĭ industrial din Belgia şi autor al opereĭ *Monautopole*, se exprimă în senzul acesteĭ doctrinĭ: «*...Je crois, comme «vous, que l'œuvre intellectuelle est une propriété comme «une terre, comme une maison, elle doit jouir des mêmes «droits et ne pouvoir être aliénée que pour cause d'utilité*

www.digibuc.ro

Să presupunem că autorul şi-a publicat opera; după cum am spus. şi în acest caz dînsul trebueşte să rămînă proprietarul excluziv al ei, căci întru cît înprăştierea în public a gîndirilor sale, 'l-ar face să piardă o fracţiune cît de mică din dreptul său? Căci ce drept a cîştigat cumpărătorul unui exemplar? Nici unul, afară de acela de a se instrui, de a'şi cultiva inima, de a'l ceti singur saŭ a'l da şi altora, de a'l păstra saŭ a'l distruge. S'ar putea oare susţine într'un mod serios că el ar putea avea drepturi mai întinse de cît cele arătate mai sus? S'ar putea zice oare că proprietatea se rezumă în proprietatea unui exemplar? Şi oare cumpărătorul unui exemplar, ar putea crede că va trage vre-un folos, din banii ce a plătit cumpărînd cartea, de cît foloasele morale ce va căpăta din cetirea ei? Dînsul în virtutea căruĭ drept va putea veni să reclame cea mai mică parte din foloasele materiale ce ar produce opera publicată? De cînd fructele ostenelilor şi silinţelor cui-va să devină proprietatea altuia care n'a luat nici o parte la munca obositoare a producţiunei? Publicitatea de sigur că nu poate procura cumpărătorilor alt beneficiŭ de cît acela de a se instrui, nu şi de a se înavuţi în paguba autorului [1]).

«*publique*». (Pataille: *Annales de la propriété indust. litt. et artistique*, pag. 414).

Tot în acelaş senz canonistul Louis d'Héricourt în memoriul seu făcut în favoarea librarilor din Paris; *Un «auteur est propriétaire de son œuvre comme de sa mai-«son, comme de son meuble, comme de son argent*.. la finitul memoriului însă, ajunge la nişte concluziuni defavorabile autorilor.

[1]) Mai mult de cît atîta: un librar din Paris obişnuia

www.digibuc.ro

Casati într'un articol foarte interesant publicat în «*Revue pratique du droit Français*» ne spune următoarele cu privire la acest fapt: «*Ne peut-on sup-*
«*poser, que le public puisse être admis moyennant*
«*une rétribution à la jouissance d'un parc, et*
«*quelqu'un pourrait-il soutenir que l'acquisiton du*
«*droit de propriété découlerait de ce simple fait.*»

Sau: «*Dans le cas où l'auteur vend un seul exem-*
«*plaire... l'acheteur n'a pas plus le droit de mul-*
«*tiplier les copies de ce livre pour les vendre, qu'il*
«*n'a d'imiter, dans le même but, le billet qu'il a*
«*acheté pour entrer à l'Opéra ou au concert.*»

Şi în cazul nostru, care este situaţiunea cumpărătoruluĭ unuĭ exemplar? Ce scop urmăreşte dînsul sau ar putea să urmărească de cît acela de a'şĭ procura o cetire frumoasă şi folositoare, în schimbul uneĭ sumĭ determinate?

Din cetiria cărţĭ el va putea să examineze forma spirituală saŭ savantă cu care autorul a ştiut să'şĭ îmbrace cugetare sa; va profita de observaţiunile sale de specialist, şi în schimbul uneĭ sumĭ din cele

---

să publice cursurile profesorilor de la Universitate; el fu urmărit în justiţie şi Curtea din Paris declară următoarele: «...qu'en publicant et vendant au préjudice des «plaignants, une édition de cours par eux professés, lor-«squ'il reconnaît qu'il publiait et vendait *leur ouvrage et* «*par consequant leur propriété*, Fberhard (acesta era nu-«mele librarului) a commis le délit de contrefaçon.» (Curtea din Paris, 30 Iunie 1836). Această hotărîre a curţeĭ a fost urmată de multe altele, date în virtutea aceluiaşĭ principiu. Ast-fel: Hot. Curt. Paris din 18 Iunie 1840; Tribunalul Corecţional al Senei, secţia 7-a, hot. din 2 Martie 1841. (A se vedea Dalloz: *Jur. générale*, propriété littéraire, pag. 491).

www.digibuc.ro

mai modeste, el se va putea bucura de fructul unor întregi ani de muncă grea și obositoare consacrată de autor în cercetările sale științifice. Oare toate aceste avantagii nu sunt îndestulătoare pentru cumpărătorul unui exemplar? Și va fi el în drept să ceară, în afară de foloasele cetirei, proprietatea însăși a operei literare? De sigur că nu, și cu drept cuvînt, dupe cum în exemplul citat din Casati, vizitatorul parculuĭ, nu este în drept să pretindă proprietatea aceluĭ parc, prin faptul că a fost pus pentru cît-va timp, la dispoziția sa.

Faptul acesta e așa de clar că nu mai are nevoe de alte lămuriri. Așa dar autorul singur are dreptul a se folosi de beneficiile ce ar putea să'i aducă opera sa fiind publicată; acel drept al său este bazat pe muncă, care este isvorul proprietății. Dacă această operă literară, pusă în formă de carte, la dispoziția tuturora, există, ea nu 'și datorește existența de cît autorului ei.

Inainte de a o da la tipar, el a examinat'o, a studiat'o, a refacut'o și a corectat'o, și după aceasta cînd dînsul și-a adunat la un loc într'o formă artistică rezultatul muncei și al meditațiunilor sale, și a scris o operă literară, de sigur că el trebuește să se bucure, ca o consecință a paternității sale, și de glorie și de beneficiile materiale ce i-ar putea aduce opera sa. Intru cît publicitatea ar putea să'i ridice o parte cît de mică din dreptul său?

Este recunoscut într'un mod absolut, pe de altă parte, că toată responsabilitatea unei scrieri, cade ori și cînd numai asupra autorului. Laude sau critici severe, glorie sau dispreț, toate aceste cad ab-

www.digibuc.ro

solut numaĭ asupra autoruluĭ. Din nicĭ un creier omenesc n'ar putea naşte bizara idee, de a distribui cîte o porţiune oare-care din aceste criticĭ saŭ laude, gloriĭ saŭ dispreţ, cumpărătorilor fie-căruĭ volum?! Pentru ce dar aceştĭ din urmă ar putea să iea o parte chiar cît de mică cînd e vorba de beneficiile pecuniare?

Aşa dar, cînd legea asigură omuluĭ de litere exploatarea excluzivă a opereĭ sale, această hotărîre a legeĭ nu este de cît o dispoziţiune regulamentară, o garanţie specială acordată dreptuluĭ de proprietate; orĭ-ce idee de concesiune, de privilegiŭ, trebueşte să fie respinsă ca absolut falşă. [1])

Dar, ni se va putea obiecta: nimenĭ nu tăgăduieşte că autorul nu are drept să fie rĕsplătit pentru munca şi ostenelile sale; acest drept este indiscutabil; ceeace se tăgăduieşte este că acest drept nu trebue să fie asimilat cu dreptul de proprietate, între amîndouĕ aceste drepturĭ existînd numeroase şi esenţiale diferinţe.

Dar, este adevĕrată oare această doctrină a adversarilor proprietăţeĭ literare? Obiecţiunile aduse de dînşiĭ sunt oare imposibil de rĕsturnat?

Maĭ înainte de a rĕspunde, să luăm rînd pe rînd

---

[1]) Cu privire la dreptul de proprietate al autorilor asupra operilor lor, iată ce citim iutr'o deciziune a Curţeĭ de Casaţie din Franţa: «Attendu. que les droits que la «loi accorde aux auteurs sur leurs ouvrages, ne sont ni «moins sacrés ni moins inviolables que les droits de «propriété; — que même aucune disposition légale n'au«torise l'expropriation d'un auteur pour cause d'utilité «publique, etc....»

www.digibuc.ro

diferitele argumente aduse în acest scop şi să vedem dacă ele aŭ saŭ nu vre-o bază temeinică.

Primul şi cel mai principal argument este următorul: «*Inapropriabilitatea obiectuluĭ proprietăţeĭ literare, ca urmare a inapropriabilităţeĭ gîndireĭ.*» [1]) De la prima vedere, celind numaĭ acest prim argument, se poate observa un viciŭ de judecată. Cine nu poate vedea marea confuziune ce fac adversariĭ proprietăţeĭ literare între *idee* şi *forma* cu care poate fi îmbrăcată această idee. De sigur că obiecţiunea ar avea destulă putere dacă s'ar găsi vre-un scriitor care să aibă pretenţiunea de a fi proprietarul ideilor generale emise în opera sa.

De la început însă am spus, că trebueşte făcută o foarte scrupuloasă distincţiune între formă şi fond. Acest din urmă am spus că este comun; ideile sunt ale tuturora; orĭ şi cine este liber de a reproduce, la rîndul sĕŭ, o cugetare emisă de miĭ de orĭ înaintea sa; ideea nu'ĭ va putea aparţine nicĭ o dată. Ceea-ce este a luĭ propriŭ, este aspectul particular sub care o va prezenta, punctul de vedere din care

---

[1]) Ast-fel *A. Darras* în cartea sa «*Du droit des auteurs et des artistes dans leurs rapports internationaux*» la pag. 35 ne spune urmetoarele asupra inapropriabilităţeĭ operilor intelectuale: «*C'est un non-sens que de dire: «le droit des auteurs est un droit de propriété. Un droit «de propriété suppose un droit de jouissance privative; «le droit des auteurs suppose une jouissance commune!*»

Am dori să ştim ce înţelege *Darras* prin *jouissance privative?*» Oare scriitorul publicînd opera sa şi punînd'o în vînzare nu se bucură într'un mod absolut de toate folosele morale şi materiale ce 'ĭ le poate aduce opera publicată? Imparte el cu alţiĭ aceste folose?

www.digibuc.ro

el se va pune în prezentarea ei, într'un cuvînt forma literară sub care ne-o înfăţişează.

Ast-fel pentru a face o operă oare-care, două lucruri sunt necesare, în afară de căutarea şi concepţiunea ideilor: 1) dispunerea lor după un anume plan, înbrăcîndu-le cu forma care este personală autorului; 2) felul particular în modul de a combina ideile şi stilul sub care le prezentăm.

«*Le style c'est l'homme*» a zis Buffon, şi nicăirea nu se poate aplica cu mai multă folosinţă această fină observaţie a celebrului naturalist, de cît în cestiunea ce ne interesează, căci nimic nu 'l mai personal omului de cît stilul.

Aşa dar în stil şi în modul particular de a combina ideile se găseşte în adevĕr opera autorului şi secretul geniului sĕŭ.

Dacă ideile sunt ale tuturor, căutarea şi aşezarea lor în operă, aparţine scriitorului. E un mod de ocupaţiune a lucrurilor prin muncă. El le dă o formă şi o viaţă nouĕ; lucrarea sa dar, e o adevĕrată creaţiune a creerului seŭ, şi ca o urmare logică, obiectul inviolabil al dreptului sĕu. [1])

Ast-fel ce reflecţiune poate fi mai comună de cît

[1]) *Delalande* în valoroasa sa operă «*Étude sur la propriété littéraire*» de şi se declară adversar al perpetuităţei dreptului autorilor, totuşi iată ce ne spune cu privire la *forma* unei opere literare : «*Il ne faut pas confondre «l'idée qui n'est pas susceptible d'appropriation et la «forme qui a été donnée à cette idée, le corps dont elle «a été revêtue... Il est impossible d'admettre que celui «qui achète un livre, acquière autre chose qu'une pro«priété materielle, et que la possession d'un exemplaire «ou d'une copie confère par cela seul le droit de re«produire l'original* .

www.digibuc.ro

acea a dragostei. N'a fost poet în lumea aceasta care să nu fi scris ceva asupra acestui simțimînt universal, și totuși sub cîte mii de culori și forme, nu ni se prezintă descrierea lui. Ideia în sine e una și singură: aceiași dragoste, acelaș amor, aceiași iubire. Dar cît de mare diferință în modul de a'l înțelege, de a'l simți, de a'l descrie.

De la concepția estetică a lui Platon și pînă la cea absolut fiziologică a lui Schopenhauer, acest sentiment, această pasiune care stăpînește întreaga fire, a fost descrisă în mii de chipuri, în mii de forme și culori, fără ca vre-o una din aceste descrieri să se asemene cu cea altă.

A încerca să dau exemple ar fi să nu mai termin.

A doua obiecțiune adusă de adversarii proprietățeĭ literare este următoarea: «*După publicațiune, atunci* «*cînd cartea este în mîinele tuturora, autorul nu* «*mai poate fi proprietarul unic, așt-fel după cum* «*ar fi al unui cîmp sau al unei case.*»

Răsturnarea acesteĭ obiecțiuni nu prezintă nici o greutate, avînd în vedere cele spuse mai înainte.

Trebuesc mijloace speciale de garanție pentru fiecare proprietate. De la diversitatea obiectului apropiat, decurge natural o diversitate egală în modul de exercițiu. Așa de exemplu cu totul alt-fel este situațiunea unuĭ proprietar de pămînt de cît acea a posesoruluĭ uneĭ mine; de și dreptul lor este acelaș, totuș ce diferență mare vedem că există cu privire la întinderea dreptului și la ușurința sau greutatea exploatațiuneĭ. Dar în fine, care este această pretinsă coproprietate între autor și cumpărătorul unuĭ exemplar?

www.digibuc.ro

Am spus deja mai dinainte că: ori-ce operă literară dă naştere la două feluri de avantagii, unele morale, de cari se poate bucura ori-care cetitor, altele pecuniare, de care numai scriitorul singur are drept să se folosească. El singur va putea, în acest scop, să autorize numĕrul ediţiunilor, vinderea cărţilor, acesta fiind *modus*, genul exerciţiului particular al dreptului seŭ. Cît priveşte exclusivitatea exploataţiuneĭ sale, aceasta nu va fi alt-ceva de cît o garanţie legală, asemănătoare cu acelea cu care legiuitorul protege orĭ ce proprietate, căutînd s'o armonizeze cu obiectul la care să rapoartă [1]).

Dar ni se poate obiecta din noŭ: «singurele «*res*

[1]) Din faptul că exploatarea exclusivă a productelor venale este rezervată autoruluĭ, nu trebueşte să conchidem că aceasta operă este căzută în comerciu. Ceia ce constitue esenţa opereĭ literare, adică forma originală cu care autorul şi-a îmbrăcat ideile sale, această creaţiune cu totul intelectuală, nu are prin ea însăşĭ o valoare venală, pentru că ea nu este cesibilă, ea nu este în comerciŭ, ca una ce *nu se poate vinde, în acel senz, ca cumpărătorul să fie considerat că a făcut'o, fiind pus absolut în locul vînzătoruluĭ.* Marţial a zis cu mult spirit în această privinţă:

«Fama refert nostros te, Fidentine, libellos
«Non aliter populo quam recitare tuos
«Si mea vis dici, gratia tibi carmina mittam,
«Si tua vis dici, *haec eme ne mea sint*».

Aceiaşĭ idee se află exprimată şi în următoarea epigramă:

«On dit que l'abbé Roquette
«Prêche les sermons d'autrui;
«Moi, qui sais qu'il les achète,
«Je soutiens qu'ils sont à lui!»

Kant e şi mai clar în privinţa acestuĭ punct: «O carte «nu constitue pentru autor o marfă, un obiect de comerciu; «ea este un uzaj al forţelor sale, *opera*, pe care el o poate «conceda altora, dar pe care n'ar putea-o înstrĕina». (Renouard: *Traité des droits d'auteurs*, tom. I, pag. 125).

www.digibuc.ro

«*corporales*» fiind susceptibile de proprietate, cum «s'ar putea recunoaşte autorului acest drept, asupra «unui *lucru necorporal?*» Am spus deja, vorbind despre proprietatea «*in genere*» că aici nu'i de cît o confuziune, destul de curioasă, între dreptul în sine şi lucrul protejat de acel drept, materializînd ca să zic aşa, dreptul prin lucru; această confuziune este o consecinţă a releĭ terminologiĭ romane. Inutil dar de a mai reveni în detaliu asupra acestuĭ fapt.

A patra obiecţiune pare mai serioasă de cît cele alte treĭ; ea este următoarea: «Dreptul de proprie-«tate este cel mai întins din toate drepturile; el cu-«prinde într'o largă mesură uzul şi abuzul; urmînd «vechea formulă latină, acela e proprietar care are «asupra lucrurilor *usus, fructus, abusus; însă, opera «fiind publicată, autorul nu mai poate să se bucure «de această a treia facultate, şi un drept lipsit de abu-«sus nu poate fi un drept de proprietate.*» Dar oare este adevĕrat că *abusus* dispare o dată cu publicarea opereĭ? Nicĭ de cum. El se exercită alt-fel şi nimic mai mult. Autorul nu pierde nicĭ o dată acest drept; chiar după publicare, luĭ 'ĭ rămîn o mulţime de mijloace pentru a transforma sau nimici opera sa. Ast-fel el are toată puterea de a întrerupe saŭ a împedeca pe viitor orĭ-ce nouă publicare, orĭ-ce altă ediţie, şi oare această facultate de care se bucură autorul nu'ĭ un adevĕrat *abusus?* [1])

[1]) Insuşĭ *Bertauld*, savantul profesor de la facultatea de drept din Caen, adversar al proprietăţeĭ literare, în studiul seŭ ‹ *Questions pratiques et doctrinales de Code Napoléon,*› se declară pentru acest drept al autorului, cu singura diferinţă ce face relativ la moştenitori: «L'au-

www.digibuc.ro

El mai are dreptul de a modifica opera sa, de a o corige, şi acest drept de revizuire nu 'i se poate contesta de nimeni. Herold, referindu-se la acest fapt, ne spune următoarele: «*da, autorul are* «**usus, fructus** *şi* **abusus,** *ca şi ori care alt pro-* «*prietar. El are* **usus,** *adică dreptul de a publica* «*singur opera sa, în condiţiunile de formă, timp* «*şi preţ care 'i convin. El are* **fructus** *adică drep-* «*tul de a vinde exemplarele tipărite. Drepturile ce* «*el comunică ast-fel fie-căruĭ noŭ proprietar sunt* «*afirmaţiunea dreptuluĭ sĕŭ.*

«*De alt-fel, aceste drepturĭ se mărginesc numaĭ* «*la cartea cedată; din contră, drepturile autoruluĭ* «*se exercitează asupra opereĭ înseşĭ. El are în* «*fine* **abusus,** *ca unul ce poate orĭ şi cînd refuza* «*autorizarea de a se scoate pe viitor o nouă ediţie* «*a opereĭ sale, în care caz, dacă s'ar admite per-* «*petuitatea proprietăţeĭ literare, va veni fatal un*

«teur pourrait retirer son oeuvre du commerce en ra-«chetant les exemplaires vendus. Il pourrait interdire la «reproduction, non seulement tant qu'il vivrait, mais même «pour le temps qui suivrait sa mort. Je lui reconnaîtrais «la liberté d'empêcher que son oeuvre, qui est une par-«tie de lui-même, lui survecût... Les héritiers, *eux*, n'au-«raient pas le droit de détruire l'oeuvre. Vainement ra-«chèteraient-ils les exemplaires, ils n'entameraient pas «le droit du public. A l'expiration de leur jouissance, «le droit de reproduction, momentanément paralysé, sor-«tirait de son inertie, et la société ne serait pas déshé-«ritée de la valeur intellectuelle.» (op. citat. pag. 205.) Această din urmă distincţiune a lui Bertauld e lipsită de temeiŭ. In adever iată ce ne spune Jules Simon: «L'héritier d'un auteur, succède à tous ses droits, non «pas seulement à ses bénéfices. Il peut mutiler son livre, «il pent le transformer, il peut le supprimer.»

www.digibuc.ro

«*timp, cînd toate exemplarele cedate fiind distruse,*
«*vor dispare. Chiar în cazul cînd durata dreptu-*
«*rilor sale este restrînsă la un timp mărginit,*
«*autorul se bucură şi în acest caz de* **abusus**, *căci*
«*reţinînd opera sa, el exercită această facultate*
‹*atît timp cît 'i este acordat şi cît 'i permite na-*
«*tura obiectului*». [1]).

E de adăugat însă, că această obiecţiune a lui Herold este specioasă, căci există în realitate numeroase cazuri, în care una din aceste trei calităţi lipseşte, fără ca această lipsă să poată aduce vre-o atingere dreptului de proprietate. Toate obiectele care se consumă prin usaj, nu dau proprietarului lor, de cît numai una din acele trei puteri în cestiune. Există, în fine, cazuri de proprietate funciară, în care *abusus* sufere restricţiuni foarte însemnate.

Să trecem acum la una din cele mai celebre obiecţiuni aduse drepturilor autorilor, la acel argument favorit care se încearcă a stabili un fel de coproprietate între public şi scriitor, argument bazat pe colaboraţiunea omenirei întregi. Renouard, care s'a ocupat în special cu cestiunea proprietăţei literare, bazat pe argumentările de mai sus, nu se sfii de a opune această obiecţiune lui Lamartine însuşi, formulînd'o în aceşti termeni îndrăzneţi: «*Sans la* «*Bible et sans Homère, sans Bernardin de Saint-*«*Pierre et sans Chateaubriand, aurions-nous Mr.* «*de Lamartine ?*»

Jules Simon însă, cu ocazia congresului ţinut la

[1]) Revue pratique du droit Français (1862) tom XIV. pag. 186.

www.digibuc.ro

Bruxelles în rezolvarea acestei cestiuni, a sfărâmat într'un mod strălucitor toate argumentările lui Renouard : «.... *N'am de cît să constat absoluta ase-*
«*mănare ce există între proprietatea funciară şi*
«*proprietatea literară. Şi oare colaboraţiunea ome-*
«*nirei nu există pretutindeni? Cultivatorul de exem-*
«*plu, nu profită el de progresul sciinţelor fisice şi*
«*chimice? Dacă este vre-un adevĕr, care nu să*
«*poate de loc tăgădui, apoi este şi acela că* **omul**
«**nu face nimic singur.** *Acţiunea colectivă e strînsă*
«*legată cu cea individuală. Toţi oamenii sunt re-*
«*ciproc obligaţi între dînşii....*»

Adversarii proprietăţei literare aŭ mers şi mai departe; în ochii lor participarea aceasta este directă; autorul, zic ei, iea la rîndul seu o idee desvoltată deja de antemergătorii lui, şi numai mulţumită studiilor lor, lucrărilor lor şi geniului lor, al căror fruct se găsesc în operile lăsate de dînşii, noua operă literară 'şi datoreşte naşterea şi o bună parte din meritul scriitorilor anteriori. Pentru a'şi întări argumentările lor, adversarii proprietăţei literare aduc chiar şi mărturisirile, făcute referitor la acest fapt, de către unii din scriitorii cei mai însemnaţi.

Ast-fel Pascal, în cugetările sale se referă tot la acest fond comun, la această colaboraţiune a omenirei întregi cînd zice : «Certains auteurs, parlant «de leurs ouvrages, disent : mon livre, mon histoire, «mon commentaire. Il sentent leurs bourgeois qui «ont pignon sur rue et toujours un *chez moi* à la «bouche ; ils feraient mieux de dire : notre livre, «notre commentaire, notre histoire, vu que d'ordi-«naire il y a en cela plus dub ien d'autrui que du leur.»

www.digibuc.ro

Voltaire, de asemenea zicea; «Les esprits les plus «originaux, empruntent les uns des autres. Il en est «du livre comme du feu dans nos foyers: on va «prendre ce feu chez son voisin, on l'allume chez «soi, on le communique à d'autres, et il appartient «à tous.»

Marmontel de asemenea: «Pour voir d'un peu haut, «nous sommes obligés de monter sur les épaules les «uns des autres».

Goethe e de aceiaşi părere: «Au fond, que nous «fassions comme nous voulons, nous sommes tous «des êtres collectifs; ce que nous pouvons appeler «vraiment notre propriété, comme c'est peu de chose!» (A se vedea: *Nouveaux lundis* de Sainte-Beuve, tom. III, pag. 325: «*Entretiens de Goethe et d'Eckerman*»).

Mai categoric este americanul *Carey*: «Un livre «n'est qu'un bouquet de fleurs cueillies dans les jar«dins du voisins et l'auteur en ecrivant un livre, «n'acquiert aucun droit sur lui!» *(Letters on international Copyright,* 1853, trad. Bricon).

Iar marele Alfred de Musset, în geniala sa poemă «*Namouna*» se exprimă în modul următor:

Eh! depuis quand un livre est-il donc autre chose
Que le rêve d'un jour qu'on raconte un instant;
Un oiseau qui gazouille et s'envole; — une rose
Qu'on respire et qu'on jette et qui meurt en tombant; —
Un ami qu'on aborde, avec lequel on cause.
Moitié lui répondant, et moitié l'écoutant?

Aujourd'hui, par exemple, il plaît à ma cervelle
De rimer en sixains le comte que voici.
Va-t-on le maltraiter et lui chercher querelle?
Est-ce sa faute, à lui, si je l'écris ainsi?

www.digibuc.ro

Byron, me direz-vous, m'a servi de modèle.
Vous ne savez donc pas qu'il imitait Pulci ?

Lisez les Italiens, vous verez s'il les vole.
Rien n'appartient à rien, tout appartient à tous.
Il faut être ignorant comme un maître d'école
Pour se flatter de dire une seule parole
Que personne ici bas n'ait pu dire avant vous.
C'est imiter quequ'un que de planter des choux.

Armele adversarilor însă nu sunt tocmaĭ aşa de puternice de oare-ce scriitoriĭ în cestiune, n'aŭ avut altă intenţie, de sigur, de cît să afirme *inapropiabilitatea gîndireĭ, a cugetăreĭ,* lucru care este cu totul în afară de cauză. Au voit eĭ oare să tăgăduiască *proprietatea formeĭ, a concepţiuneĭ, a moduluĭ personal fie-căruĭ autor de a privi şi înfăţişa o idee ?*

De sigur că nu. Aluziunea lor nu se referă de cît la acel fond comun de ideĭ generale, despre care am vorbit la începutul acesteĭ lucrărĭ, şi de care toţĭ scriitoriĭ sunt influenţaţĭ, maĭ mult sau maĭ puţin, dupe temperamentul şi geniul fie căruia. [1])

De asemenea fraza ce Renouard a adresat'o aşa de îndrăsneţ luĭ Lamartine a fost rĕsturnată cu mult succes de Jules Simon : «... *care este, aşa dar, pre-*«*decesorul luĭ Homer saŭ aĭ redactorilor Bibliеĭ ?* «*Să fie oare, prin întîmplare, urmînd o opiniune*

[1]) «*Clarisse Harlowe*» şi «*La Nouvelle Héloïse*» au aproape acelaş subiect, acelaş fond de ideĭ, totuşĭ amîndoue constituesc două capo d'opere nemuritoare, zicea *Lafond de Saint-Mür* în Camera franceză la 1866. Dacă însă ele aŭ acelaş fond de ideĭ, diferă între ele prin execuţie, modul de a privi lucrurile, felul particular în desvoltarea subiectuluĭ, într'un cuvînt prin forma literară ce aŭ fie-care.

www.digibuc.ro

«*modernă, autorii poemeĭ* **Ramayana** *din India ?*
«*Dar atunci, aceştĭ din urmă, unde aŭ putut găsi*
«*un uvraj anterior ? Cred că Lamartine să ins-*
«*pira une orĭ din Ossian şi Ossian din Niebelun-*
«*gen ; dar ajungînd la această epocă, nu trebueşte*
«*să admitem că a existat un om, care prin singura*
«*putere a geniuluĭ sĕŭ, a scos, din învălmăşagul*
«*ideilor comune, materia uneĭ admirabile poeme?*» [1])
Dar atunci, dacă din cele maĭ bătrîne timpurĭ, aŭ
putut exista oamenĭ, carĭ să producă opere atît
de geniale şi strălucitoare, de ce n'am admite că
şi poeţiĭ şi scriitoriĭ noştrĭ moderni, ar putea pro-
duce la rîndul lor asemenea opere?

Evoluţiunea crieruluĭ omenesc, pe de o parte, progresele măreţe ale civilizaţiuneĭ pe de altă parte, ne-ar putea duce la concluziunea că scriitoriĭ de astăzĭ ar putea produce opere cu mult maĭ strălucitoare de cît bătrîniĭ barzĭ şi scriitorĭ aĭ timpurilor vechĭ.

Pentru ce dar am micşora aşa de mult puterea producătoare şi genialitatea scriitorilor moderni?

Rezumînd cele spuse până acum, vom zice: sub aceleaşĭ influenţĭ, la diferite naţiunĭ, ar putea să

[1]) Bonjean, în opera citată, ne spune de asemenea că Virgiliu nu se poate explica fără Omer, dar atunci, ne întrebăm noĭ, cum ne-am putea explica pe Omer? Şi maĭ departe: Racine de asemenea nu se explică fără Sofocle şi Euripide, iar Boileau fără Horaţiu: Alfred de Musset chiar, nu se poate explica,—dupe Bonjean,—fără Shakespeare şi Byron. Dar atunci cum putem să ne explicăm pe Sofocle, Euripide, Horaţiu şi chiar pe Shakespeare şi Byron? Ast-fel stînd lucrurile, s'ar crede că nu proprietatea literară este ceia ce se discută autorilor, ci gloria, făcînd din toţĭ scriitoriĭ moderni niştе ordinarĭ plagiatorĭ!

www.digibuc.ro

apară una şi aceiaşĭ carte, purtînd pecetia ideilor timpuluĭ şi a mediuluĭ social şi economic predominant. Nu aceste influenţe ne interesează pe noĭ. Ceia ce voim să revendicăm în favoarea proprietăţeĭ literare, este numaĭ modul particular de concepţiune al ideilor şi forma cu totul particulară şi absolut personală ce autorul a ştiut să dea opereĭ sale, într'un cuvînt recompensa munceĭ şi talentuluĭ sĕŭ. [1]).

Adversariĭ proprietăţeĭ literare între altele maĭ adaugă: «*Pentru ce să se acorde dreptul de proprietate numaĭ poeţilor şi tuturor celor alţĭ scriitorĭ, şi să se refuze unor genii ca Descartes şi Keppler pentru descoperirile lor sciinţifice a căror autorĭ sunt eĭ?*»

E adevĕrat acest lucru, dar prin însăşĭ forţa lucrurilor trebueşte să se întîmple ast-fel. Dacă nu se acordă un drept de proprietate acestor savanţĭ pentru descoperirile lor sciinţifice, cauza este că acest drept n'ar putea avea nicĭ o bază, neexistînd obiectul pe care s'ar sprijini, aceste descoperirĭ fiind independente de orĭ-ce formă. Acest rezultat este

[1]) Vorbind de proprietatea literară, *Portalis* spunea următoarele în 1839 la Camera pairilor: «... *Là il n'y a «pas seulement propriété par appropriation, comme di-«sent les philosophes, mais propriété par nature, par «essence, par indivision, par indivisibilité de l'objet et «du sujet* .

Iar *Duvergier* ne spune: «... Le verre d'eau que je «puisse dans un fleuve m'appartient par cela seul que je «m'en suis saisi. Pourquoi donc les idées repandues dans «le monde, que j'ai revêtues d'une forme speciale, que j'ai combinées avec d'autres idées, et dont j'ai fait un «usage que personne n'avait jamais encore fait, ne «m'appartiendraient-elles pas?» (Rec. t. 66, pag. 290. col. II).

www.digibuc.ro

nenorocit de sigur, dar de aci nu trebue să conchidem la neacordarea dreptului de proprietate, chiar acelora care 'l merită şi 'l pot avea. Dar chiar în exemplul citat mai sus se poate aduce un remediu în cazul cînd inventatorul unei descoperiri e şi autor de cărţi. Aşa Copernic dînd la lumină cartea sa «*De revolutionibus orbiun caelestium*» sau Locke opera sa «*Incercare asupra înţelegerei omeneşti*» în acest caz, ideile fiind înbrăcate cu o formă particulară lor, ei se vor putea bucura de dreptul de proprietate. Pe lîngă aceasta, mai există pentru ei o altă recompensă mult mai superioară care 'i răsplateşte de toate ostenelile lor; aceasta e gloria. Posteritatea recunoscătoare va bine-cuvînta numele lor, încărcîndu'l de laude şi admiraţiuni; iată adevărata resplată pentru măreţele lor descoperiri.

Nu voesc să zic prin aceasta că singura recompensă a geniului trebueşte să fie numai elogiurile contemporanilor şi ale generaţiunilor viitoare. A admite aceasta, este a da o armă în mîna adversarilor proprietăţei literare, cari zic: banul, e ceva prea ordinar; poezia ar trebui să plutească în nişte regiuni mult mai senine şi poeţii n'ar trebui să se gîndească la un lucru aşa de comun; omul de litere n'ar trebui să facă de cît *artă pentru artă*.

De şi obiecţiunea aceasta n'are cîtuşi de puţin vre-un caracter juridic, mĕ voi mulţumi însĕ de a rĕspunde că recompensînd băneşte pe un autor, este a'i asigura traiul şi libertatea necesară, aşa fel ca dînsul să nu atîrne de nimenĭ, căcĭ numai cu modul acesta cugetarea sa va fi o clară resfrîngere a ideilor şi simţimintelor sale libere şi pline de o sinceritate

www.digibuc.ro

energică. Autorul lipsit de un drept excluziv de proprietate asupra operei sale, care ar putea să'i procure traiul zilnic şi prin urmare libertatea de acţiune, forţat de împrejurări, va fi nevoit să se pună sub protecţiunea celor mari şi puternici. Exemple avem în anticitatea întreagă şi chiar în timpurile moderne. Şi cine nu ştie cît de mult pierde un scriitor din libertatea sa de a gîndi, cînd atîrnă de altul.

Ne-a mai rămas o singură obiecţiune mai principală adusă de adversarii proprietăţei literare; ea se bazează pe pretinsa analogie ce există între proprietatea industrială şi cea literară. Ei zic: nimeni n'a îndrăznit pînă acuma să susţină posibilitatea de a se acorda un drept perpetuŭ şi absolut asupra operei inventatorului unei descoperiri saŭ a unei perfecţionări mecanice. N'ar fi nimic mai dezastros, zic dînşii, nimic care să împiedice mai mult progresul omenesc, de cît acordarea unui brevet de invenţiune, care să treacă peste limita cîtor-va ani. Or, adaugă dînşii, există o asemănare absolută între meritul inventatorului şi acel al autorului, ast-fel că ar fi o nedreptate făcîndu-se diferenţă între drepturile unora şi drepturile altora; într'un cuvînt, termină ei, servindu-se de o expresiune celebră pronunţată la tribună de marele orator Berryer, cu ocazia unei discuţiuni relative la proprietatea literară: «*le livre est la machine de l'inventeur.*» [1])

[1]). Eminentul nostru critic literar C. Dobrogeanu-Gherea în studiul seŭ «*Idealurile sociale şi arta*» apărut în vol. I al publicaţiunei sale «*Literatură şi ştiinţă*» clarifică în toate detaliile sale, diferenţa ce există între o operă de artă, de literatură şi o operă sciinţifică.

www.digibuc.ro

Mai întâi de toate e de observat că așa numita colaborațiune a omenirei, fondul comun al ideilor, are o influență cu mult mai puternică și joacă un rol cu mult mai mare cu privire la descoperirea unuĭ inventator, de cît în compunerea cărței de către autor. In domeniul științeĭ lucrările predecesorilor sunt de o utilitate foarte mare contimporanilor, carĭ continue, ca să zic așa, opera antemergătorilor lor; în literatură, această influență, această utilitate, nu 'și are de cît o importanță foarte restrînsă. Omul savant, înainte de a pune în practică descoperirea sa, are nevoe să cerceteze cu multă amănunțime și cu multă îngrijire, toate cercetările și studiile făcute de predecesoriĭ sĕĭ în aceiași ramură. Adău-

---

«Se înțelege, zice Domnul Gherea, că pentru o operă «sciințifică de valoare, trebue ca creatorul eĭ să cunoască «tot ce s'a făcut până la el în aceiași ramură sciințifică «și în cazul contrar, pseudo-savantul va face o operă ri«diculă; dar nimenĭ de la Horațiu încoace, și sperăm că «și până la el, nu 'i-a venit in gând să susțină, că un poet «de geniu face o operă ridicolă, dacă nu va cunoaște tot «ce s'a scris în literatură până la el ... Robert Burns, «cel mai mare poet scoțian și unul din cei mai mărĭ poeți «aĭ Englitereĭ, a fost un țăran muncitor de pămînt și «n'avea de cît crimpeie de cunoștințĭ literare. Cu toate «aceste a produs lucrări geniale. Un țăran romîn care ar «avea aptitudinĭ geniale pentru matematică, dar lipsit ab«solut de orĭ-ce cultură, cum este, ar putea să ajungă cu descoperirile luĭ până la tabla înmulțireĭ și dacă ar a«nunța descoperirea, s'ar face ridicul; dar țăranul romin «care nicĭ n'a auzit de existența vre-uneĭ literaturĭ, cre«iază capete de operă cum sunt *Miorița*, *Mihu Copilul*, «*Meșterul Manole*, etc., care ar putea să figureze cu cinste «în orĭ-ce literatură europeană. Deosebirea provine din «însuși deosebirea materialuluĭ cu care operează sciința «de o parte și arta de alta, și din deosebirea modulu «cum lucrează asupra noastră sciința și arta. Sciința are

www.digibuc.ro

gînd acestor studiĭ şi acestor cercetărĭ, descoperirile cercetărilor sale, şi combinîndu-le, va face un pas maĭ departe în progresul ştiinţific, progres care va fi dus şi maĭ departe de aceia care 'l vor continua cu cercetările. Să presupunem că dînsul, mulţumită acestor laborioase cercetărĭ, descopere ceva noŭ. Va putea el oare să'şĭ atribue tot meritul acesteĭ descoperirĭ? De sigur că nu.

Cînd e vorba de invenţiunĭ, în tot de-auna trebueşte să se găsească un om care a străbătut calea maĭ dinainte, dar care, fie din cauza scurtimeĭ vieţeĭ omeneştĭ, fie din cauza altor împrejurărĭ, n'a putut ajunge cu cercetările până la sfîrşit. Ast-fel Denis Papin a precedat pe Watt, Jouffroy pe Fulton, aşa încît nimic nu'ĭ maĭ adevĕrat de cît cele spuse de Herold cu privire la acest subiect: «*L'inventeur*

«a face cu cunoştinţele omeneştĭ, cu producţiunile intelectuluĭ omenesc, hotărîte, progresinde, acumulabile, «cari pot să fie strînse şi consemnate; arta (literatură, poezie) are a face cu sentimentele, emoţiunile, pasiu«nele, dorinţele, năzuinţele omeneştĭ foarte capricioase «şi variabile dupĕ timp şi loc şi dupe fie-care om, ele progresează foarte lent şi sunt neacumulabile, necon«semnabile.

Un om care se ocupă de matematicĕ, va găsi în cutare «sau cutare volum consemnate toate cunoştinţele matematice de la Pitagora până în zilele noastre? In care vo«lum vom găsi consemnată gelozia de la Homer până în zilele noastre? Şi de aceia un om care vrea să facă o «operă de valoare în matematică, trebue negreşit să cunoască întregul lanţ al cunoştinţelor acumulate, altmin«trelea va face o operă ridiculă; iar artistul care va zugrăvi gelozia, poate să facă o operă de mare valoare «necunoscînd nici pe Othelo.» (A se vedea «*Literatură şi sciinţă*» vol. I, pag. 264 şi 265, din studiul D-luĭ Gherea «*Idealurile sociale şi arta*»).

www.digibuc.ro

n'a d'autre mérite que de faire le premier, ce qu'un autre eût tôt ou tard fait à sa place.» [1])

Acum dacă ne întoarcem la autorul unei opere literare, vedem că lucrurile se schimbă. *In crearea unui roman, unei nuvele saŭ unei poezii, ceia ce influenţează mai mult pe autor sunt moravurile timpului, sunt ideile sociale saŭ economice predominante, cu alte cuvinte mediul social, moral şi economic în care trăeşte; influenţa operelor anterioare dacă poate avea de multe orĭ o înrîurire oare-care asupra scriitorilor, sunt cazurĭ destul de numeroase cînd această influenţă este nulă.*

Căutînd acum motivul acestei diferenţe care desparte pe autor de inventator, vedem că ea este următoarea: *pe cînd autorul transformă şi elaborează cugetarea, inventatorul transformă şi elaborează materia.* Marea lege a sciinţeĭ este progresul, perfecţiunea continuă şi fără margine; orĭ-ce operă in-

[1]) *A. Morillot* face următoarea diferinţă între operile de artă şi cele industriale: «L'oeuvre d'art tend essen-«tiellement à l'expression du beau: ce qui la caractérise, «si infime qu'elle puisse être, c'est son but esthétique; «l'invention, au contraire, tend uniquament à un résultat «industriel nouveau.

«L'oeuvre d'art est surtout marcquée du sceau de la «personalité, c'est l'oeuvre intellectuelle par escelence; «l'invention est moins fortement affectée de ce caractère, «parce qu'elle n'est qu'une restitution partielle de la «vérité et le produit d'un exercice laborieux du raison-«nement.

«Il suit de là que l'inventeur est moins auteur de son «oeuvre que l'artiste ou le poète, car la vérité a quelque «chose d'immuable et de certain: elle est arrêtée par «les contours rigoureux de la science, tandis que la «beauté est une pur conception, et n'a pas d'existence «absolue en dehors de l'esprit qui la conçoit.»

www.digibuc.ro

dustrială e făcută pentru un anume timp; ea presupune îmbunătățiri succesive, așa că o invenție foarte însemnată de astă-zi, poate fi mîine cu totul nimicită printr'o altă invenție cu mult mai perfecționată. Aceasta e și cauza că brevetele de invențiune se dau pentru o scurtă durată, ca unele ce se raportă la o *operă temporară.* Cu totul alt-fel se întîmplă cînd e vorba de un scriitor. Poet, istoric, dramaturg saŭ filosof, opera lor o dată scrisă, ea nu mai este perfectibilă. Cîntecele din *Iliada* datează mai bine de douĕ mii de ani, și nimeni pînă astă-zi nu s'a încercat să le perfecționeze.

Frumusețea și măreția lor nu s'a micșorat cîtuși de puțin prin poemele generațiunilor ce s'aŭ succedat de atunci și pînă astă-zi. Memoriile lui Saint-Simon, și tragediile lui Racine n'aŭ micșorat nimic din valoarea operilor lui Plutarc și Sofocle. Cine a perfecționat Istoria de la Tacit? *Din toate aceste, putem vedea că nu'i absolut nici o asemănare între un autor și un inventator, dupĕ cum vor să stabilească adversarii proprietăței literare.* Intre unii și alții există douĕ diferințe esențiale din care într'un mod logic trebuește să reiasă diferinți tot așa de însemnate între caracterul drepturilor lor respective. [1]) Se-

[1]) *Montalembert* a pronunțat în 1839 la Camera pairilor, urmetoarele cuvinte cu privire la acest fapt: Je ne puis admettre, que jamais un brevet puisse être elevé au rang d'un bon livre, qu'un inventeur de machine, «même de cette machine à feu dont M Gay-Lussac a «parlé avec tant d'enthansiasme, puisse être omis sur le «même rang qu'un grand orateur ou un grand poète; que «par exemple on puisse jamais nommer ensemble Papin «et Homère. S'il en était ainsi, je crois que l'homme se

www.digibuc.ro

adaugă însĕ: «o calitate *sine qua non* a proprietă-«ţeĭ, este perpetuitatea; brevetele de invenţiune ne-«putînd'o avea, urmează că şi drepturile autorilor să «n'o poată avea, analogia lor fiind probată; *decĭ*, «*proprietatea literară nu este şi nu va fi de cît o* «*paradoxă.*» Cum că nu există absolut nicĭ o ana-logie între proprietatea industrială şi cea literară am arătat maĭ sus. Ne rĕmîne de studiat acuma partea întâia a acesteĭ obiecţiunĭ care cuprinde una din cestiunile cele mai controversate şi maĭ des dis-bătute în diferitele congrese şi discuţiunĭ parlamen-tare din Franţa şi Belgia.

Cestiunea e aceasta: *proprietatea literară trebue saŭ nu, să fie un drept perpetuŭ?* [1]) Cestiunea e

rapprocherait en quelque sorte de la brute, ce serait «mettre le corps au niveau de l'âme, et si c'est là le «progrès que l'avenir nous réserve, je souhaite ardem-ment de n'en être ni le complice ni le témoin! Doŭ ani dupe aceasta *Vatout* roagă Camera deputaţilor.... qu'on lui laisse au moins quelques illusions dans ce «siècle deja si matériel;..... laissez-moi croire qu'il y a pour l'humanité, deux existences, l'existence matérielle et l'existence de l'intelligence et de l'imagination: ran-gez dans la première les chemins de fer, les bateaux «à vapeur, le métier à la Jaquart, mais laissez-nous ad-mirer comme des choses exceptionnelles et presque «surhumaines *Athalie, le Misanthrope. le Système de Newton, l'Apollon de Belvedère* et la *Sainte-Famille* de Raphaël!

[1]) Cu ocaziunea discuţiuneĭ proectuluĭ de lege asupra drepturilor autorilor, din 1866, membriĭ comisiuneĭ în-sărcinaţĭ cu aceasta, hotărîră ordinea lucrărilor în modul următor: 1) Discuţiunĭ asupra cestieĭ generale şi *propu-nerea perpetuităţeĭ;* 2) în cazul respingereĭ principiuluĭ perpetuităţeĭ, se va discuta propunerea prelungireĭ ter-menuluĭ acordat moştenitorilor autorului, de la 30 anĭ la 50; 3) în fine, îmbunătăţirea legeĭ actuale, coordona-rea sa cu Codul şi abrogarea legilor anterioare.

www.digibuc.ro

foarte delicată şi pentru acest motiv vom examina-o cu multă băgare de seamă, abstracţiune făcînd de dispoziţiunile legiuirilor în vigoare, cari prezintă multe lipsuri şi multe anomalii. Să examinăm mai întâiŭ dacă motivele favorabile perpetuităţeĭ proprietăţeĭ *în genere,* sunt saŭ nu favorabile şi proprietăţeĭ literare. Să vedem dacă justiţia şi utilitatea socială se împacă cu principiul transmisibilităţeĭ şi perpetuităţeĭ acestuĭ fel de proprietate.

Dacă luăm justiţia, atuncĭ cea mai mică îndoială nu există; ea se împacă foarte bine cu principiul menţionat. Autorul lucrînd, cartea este rodul muncei sale; el merită recompensa cea mai complectă posibilă. El o va obţine prin transmisiunea drepturilor sale la o a treia persoană, la un editor de exemplu în schimbul uneĭ remuneraţiunĭ, ca plată a cesiuneĭ

Prima parte a discuţieĭ, acea care propunea principiul perpetuităţeĭ este admisă cu o majoritate de 19 contra 3, în urmetoriĭ termenĭ: «La commission considérant que «les oeuvres de l'esprit et de l'art constituent une véri«table propriété, et que, par cela même, il est juste que «cette propriété se perpétue indéfiniment, est d'avis qu'une «sous-commission soit chargée de proposer un projet de «loi, pour réglementer la propriété littéraire et artistique «en prenant pour base de son travail, le principe de la «perpétuité.»

Dintre toate legiuirile diferitelor ţĕrĭ, singur *Mexicul* a admis pînă astă-zĭ perpetuitatea drepturilor autorilor. Articolele 1246 şi 1253 din Codul Mexican sunt foarte clare în această privinţă.

Art. 1246: «La propriété des produits du travail et de «l'industrie se règle par les mêmes lois que la propriété «du droit comun.»

Art. 1253: «L'auteur jouira du droit de propriété lit«téraire pendant sa vie: à sa mort la propriété littéraire «passera à ses héritiers conformément aux lois.»

www.digibuc.ro

făcute. Dacă însă autorul poate şi are dreptul să-şĭ transmită opera sa altuia, cu titlu oneros, n'ar putea fi nicĭ un motiv serios de a'ĭ interzice satisfacţiunea morală şi intimă, de a se bucura de dreptul de a o transmite cui-va, cu titlu gratuit. Dar dacă donaţiunea nu'ĭ este interzisă, atunci sub ce motiv ar fi interzisă autoruluĭ facultatea de a transmite dreptul seu printr'o dispoziţiune testamentară? Sub nicĭ unul, afară dacă nu se hotărăşte ca dreptul de proprietate literară să fie un drept viager, ca uzufructul. Dar, a face viager dreptul autorilor, înseamnă a le ridica cea maĭ mare parte din drepturile lor, şi a le micşora foarte mult dreptul de cesiune cu titlu oneros. In acest caz, care va fi editorul saŭ librarul care va conveni să cumpere dreptul de reproducere al opereĭ manuscris, dacă facultatea excluzivă a exploataţiuneĭ este supusă acestuĭ teribil *alea:* moartea autoruluĭ! Cum s'ar putea ca dreptul editoruluĭ să maĭ dureze încă, cînd dreptul autorului va fi stins? Cum s'ar putea ca cesionarul să se bucure de un drept maĭ întins, şi maĭ mare de cît acel al cedentuluĭ? Fără să reducem pe autor la rolul unuĭ simplu uzufructuar, justiţia cere ca dreptul sĕŭ să'ĭ supraveţuiască şi să'ĭ fie transmisibil după moarte. Insĕ, noĭ am demonstrat că autorul trebueşte să fie recunoscut ca proprietar absolut al opereĭ sale. El fiind proprietar în timpul vieţeĭ, va fi ast-fel pînă la cel de pe urmă moment al vieţeĭ luĭ. Sfîrşitul seŭ nu poate modifica într'un nimic caracterul dreptuluĭ seŭ. Şi dacă transmisiunea testamentară devine cu modul acesta corolarul necesar, urmarea forţată a dreptuluĭ recunoscut autoruluĭ încă din viaţa sa, pentru ce nu am

www.digibuc.ro

admite şi transmisiunea pe cale de succesiune *ab intestat* al acestuĭ drept? Ştim că în acest caz legea chiamă la moştenire pe rudele cele maĭ de aproape ale defunctuluĭ. Afară de cazul cînd sunt moştenitorĭ rezervatarĭ, legea fixează transmisiunea patrimoniuluĭ luĭ *de cujus* numaĭ în lipsa orĭ căreĭ dispoziţiunĭ testamentare, aşa fel după cum să presupune că ar fi făcut şi defunctul dacă n'ar fi murit *ab intestat.*

In zadar adversariĭ proprietăţeĭ literare, vin cu consideraţiunĭ sentimentale, trase din dragostea profundă ce orĭ ce autor are pentru opera sa, spre a susţine respingerea acesteĭ transmisiunĭ a dreptuluĭ de proprietate literară. Autorul nu se gîndeşte, zic eĭ, de cît la gloria sa viitoare, la renumele de care va fi încunjurată memoria sa în viitor. Faţă cu aceste emoţiunĭ dulcĭ ale mărireĭ, el nu are timpul să se gîndească la moştenitorĭ, sufletul seŭ tresărind la speranţa de a'şĭ vedea numele imortalizat.

Nu, oamenĭ de litere, nu pot fi lipsiţĭ de sentimentele cele maĭ intime şi cele maĭ pline de iubire cum sunt acele care 'ĭ leagă de familia lor. Eĭ 'l aŭ poate maĭ presus de cît orĭ cari alţiĭ, avînd în vedere temperamentul lor de artist, maĭ lesne impresionabil. Iubirea de glorie nu va putea să le nimicească nicĭ odată isvorul celor maĭ curate afecţiunĭ, cum sunt acelea de familie. Fără îndoială că gloria şi renumele viitor, preocupă foarte mult pe un scriitor, dar nu 'ĭ maĭ puţin adevĕrat că viitorul copiilor sĕĭ îl preocupă tot aşa de mult. El vede, ca şi noĭ, două avantagiĭ în publicarea opereĭ sale: unul cu totul material, adică exploataţiunea uneĭ valorĭ pecuniare, capabilă de a 'ĭ procura luĭ şi familieĭ sale,

www.digibuc.ro

averea şi fericirea. Cine ar putea susţine serios, că un autor, trecînd cu vederea necesităţile sale şi ale familiei, ar consimţi bucuros să facă *cadeau* opera sa, domeniului public?!

Dar, acest drept de proprietate literară, transmisibil fiind moştenitorilor direcţi ai autorului, va înceta el de a mai fi transmisibil în mîinele lor şi va trebui ca la moartea lor să se stingă, căzînd în domeniul public? Şi întru cît oare acest drept ar fi alt-fel privit de cît cele-alte valori mobiliare pe care moştenitorii le primesc, ca la rîndul lor să le transmită moştenire altora? De ce creanţele chirografare şi ipotecare, valorile fiduciare, rente de-ale statului, etc... agonisite prin munca şi ostenelile unui om, se pot transmite indefinit moştenitorilor succesivi, de şi nouile generaţii n'aŭ adăugat nimic la valoarea lor primitivă, şi de ce dreptul de proprietate literară n'ar fi şi el transmisibil tot indefinit, ca împlinind aceleaşi condiţiuni? Dacă sentimentul de echitate şi justiţia însaşi ne opreşte de a lipsi pe moştenitori de creanţele şi valorile menţionate mai sus, cum s'ar permite oare o spoliare identică cînd e vorba de proprietatea literară? Ca şi ori-ce altă acumulare de muncă omenească, acest drept particular, trebueşte să fie indefinit transmisibil. Aceasta e şi just şi echitabil. [1]).

---

[1]) Cu privire la cestiunea transmisibilităţii şi perpetuităţii propr. lit. precum şi a asimilărei acestei proprietăţi cu proprietatea funciară, a se consulta mai desvoltat: Ed. Laboulaye, *Études sur la propriété littéraire en France et en Angleterre;* Mareschal: *Mémoire sur la perpétuité de la propriété intelectuelle;* Cassati:

www.digibuc.ro

Să vedem acum dacă şi utilitatea socială se împacă cu acest principiŭ al transmisibilităţeĭ şi perpetuităţeĭ proprietăţeĭ literare. Maĭ înainte însă de a ajunge la o conculziune afirmativă asupra acesteĭ cestiunĭ, să vedem care ar fi rezultatul temporaneităţeĭ drepturilor autorilor, susţinute de unĭĭ. Am văzut că din punct de vedere al justiţieĭ ar fi o nedreptate din cele maĭ marĭ de s'ar limita la un număr oare care de anĭ drepturile autorilor; din punt de vedere al utilităţeĭ generale ar fi una din cele maĭ marĭ greşelĭ. Există în economia politică o lege care se poate rezuma ast-fel: «*ceia ce e drept e tot de-auna folositor.*» Care ar fi într'adevĕr rezultatul temporaneităţeĭ, de cît de a asigura o remuneraţiune complectă şi foarte avantagioasă scrierilor frivole, produse ale momentuluĭ, al căror succes efemer este maĭ în urmă înlocuit cu uitarea cea maĭ absolută?

Ceĭ treĭ zecĭ de anĭ acordaţĭ de unele legiuirĭ, după moartea autoruluĭ, sunt prea mult pentru nişte

---

Un projet de loi sur la propriété littéraire et artistique în Revue prat. de droit. Fr. pag. 113 şi urm. (tom. XIII).

Contra perpetuităţeĭ numaĭ: Gastambide, *Histoire et théorie de la propriété des auteurs* pag. 77 şi urm.; Mourlon: *Examen du projet de la loi sur la prope. litt. et artistique* în Rev. prat. tom. XVII pag. 5, 138, 193, 314 şi 400; Herold: *Sur la perpétuité de la propr. liit.* în *Revue prat.* tom. XIII pag. 394.

Contra perpetuităţeĭ şi asimilăreĭ propr. lit. cu propr. funciară: Renouard: *Traité des droits d'auteur* tom I pag. 443; Gournot: *Du principe des droits d'auteur et de la propriété.* Tailleur: *Du droit des auteurs* în *Revue pratique de dr. Fr.* tom, XVI pag. 145. Proudhon: *Les Majorats littéraires* pag. 54 şi Groz într'un articol foarte important publicat în *Revue pratique* tom. XXI pag. 533 şi întitulat: «*Le droit de propriété litt. doit-il être temporaire ou perpétuel?*»

www.digibuc.ro

ast-fel de scrieri; ele vor trece în împărăţia veşniceĭ uitări cu mult maĭ înainte de împlinirea acestuĭ termen, şi chiar în cazul cînd legea şi-ar întinde pentru maĭ mult timp protecţiunea sa, această protecţiune pentru dînsele, ar fi de prisos, [1]) Dar nu aceste sunt cărţile care preocupă atenţiunea legiuitoruluĭ. Victimele temporaneităţeĭ vor fi acele scrieri geniale şi profunde, neînţelese cîte o dată de contemporanĭ, scrieri izvorîte din crierul unor oameni rarĭ, după lungĭ şi obositoare meditaţiunĭ. Ast-fel Milton, nu s'a bucurat cîtuşĭ de puţin în timpul vieţeĭ sale de succesul şi gloria ce a avut maĭ în urmă nemuritoarea sa epopee «*Paradisul pierdut.*» Dante, divinul Dante, fiind exilat, moare în cea maĭ mare mizerie, neprevăzînd că acelaş secol care l'a lasat să moară de foame, va crea la Florenţa o catedră pentru explicaţiunea şi studiarea sublimeĭ sale trilogiĭ. Şi cîte exemple de acestea nu s'ar putea aduce. *Dar nu maĭ departe de cît la noĭ: cine nu cunoaşte mizeria în care a trăit cel maĭ genial poet al nostru, tristul şi nenorocitul Eminescu. Şi cine se va bucura în viitor de fructul chinuitoarelor sale nopţi de sbuciumare sufletească? Cine va trage foloasele izvorîte din consumarea crieruluĭ sĕŭ? De sigur că librariĭ şi editoriĭ viitoriĭ.*

E constatat că gustul publiculuĭ nu poate fi aşa

[1]) Cu privire la acest fapt, deputatul Marie pronunţă în Camera franceză următoarele cuvinte pline de spirit: «*Ainsi donc,... protection perpétuelle des oeuvres mortelles, protection temporaire des oeuvres immorteiles!*» (Camera franceză. Discuţiunea asupra proectuluĭ de lege din 1866, cu privire la drepturile autorilor.)

www.digibuc.ro

de pur şi aşa de sincer la contemporani; de multe ori posteritatea singură poate aprecia în toată extenziunea ei, genialitatea unui scriitor de valoare Sunt mii de împrejurări neînsemnate care întunecă la început frumuseţea unei opere; şi o lege care ar veni ca să ridice drepturile autoruluĭ tocmai atunci cînd posteritatea ar recunoaşte valoarea operei sale, ar fi o lege spoliatoare a singuruluĭ avut lăsat de autor familieĭ sale. Ce perspectivă întristătoare pentru un scriitor: va putea el să reziste grozavuluĭ conflict care se naşte în sufletul său între afecţiunea părintească, grija proprieĭ sale existenţĭ şi acea a renumeluĭ seŭ? Va putea el rezista atracţiunilor pline de farmec ale averei, de care s'ar putea uşor bucura, imitînd pe ceĭ maĭ mediocri din colegiĭ săĭ, saŭ va lipsi de pîinea zilnică pe copiiĭ săĭ, în cazul cînd urmînd îndemnuluĭ genialităţeĭ sale, 'şĭ va consacra viaţa în crearea unuĭ capo d'operă? Utilitatea socială este în acest caz strîns legată cu dreptatea. *E în interesul societăţei de a se proteja oamenii de valoare. Mărirea unuĭ popor chiar, reputaţiunea sa în afară, atîrnă foarte mult de mulţimea oamenilor de geniŭ ce acel popor 'ĭ posedă. Dar chiar din punct de vedere material, e în interesul societăţiĭ de a încuragia pe autorĭ, operile lor literare fiind un adevĕrat izvor de venituri pentru un popor. Franţa încaseză milioane pe fie-care an.*

Trebueşte dar să respingem un sistem, prin care s'ar răpi omuluĭ de geniu, orĭ-ce speranţă de a'şĭ putea îmbunătăţi felul vieţeĭ sale, saŭ cel puţin al urmaşilor săĭ. *Cea dintêĭ consecinţă a unuĭ aseme-*

www.digibuc.ro

nea sistem, ar fi compromiterea literaturei şi înmulţirea cărţilor efemere şi frivole cari flatează gusturile şi pasiunile momentului. Dar, dacă într'adevăr utilitatea socială e interesată de a nu se acorda autorilor un drept perpetuŭ asupra operilor lor, întru cît temporaneitatea e favorabilă acestei utilităţi sociale.

Oare nu aceleaşi motive vor cere în numele interesului public, ca autorul să fie lipsit de fructul muncei sale, *imediat?* Şi în timpul acordat de lege autorului şi succesorilor sĕi imediaţi, nu vor mai fi acele inconveniente carĭ se pot produce în sistemul perpetuităţei? Pentru ce legiuitorul ar trece cu vederea pentru moment această utititate socială, pentru a o face să triumfe maĭ tîrziŭ, în numele uneĭ incompatibilităţi, născută chiar din cea dintêiŭ zi? Dacă utilitatea socială nu se opune de la început pentru acordarea unui drept excluziv autoruluĭ, pentru ce s'ar opune în urmă, cînd e vorba de moştenitorĭ?

Cestiunea nu 'ĭ tocmaĭ aşa uşoară şi înţelegem foarte bine nehotărîrea legiuitoruluĭ; căcĭ cum ar putea rezolva această problemă dacă ar trebui să nu sacrifice interesul nimănuia? Totuşi să nu credem că problema nu se poate deslega de cît numaĭ cu sacrificiul uneia din părţĭ; alt-ceva este de a cunoaşte un drept şi alt ceva de a determina modul exerciţiuluĭ aceluĭ drept. Să vedem dacă nu s'ar putea găsi o ast-fel de soluţiune, care să satisfacă în acelaş timp şi interesele autoruluĭ, şi ale familieĭ sale şi ale societăţeĭ.

Maĭ întîĭ de toate să ne lămurim asupra unuĭ lucru: oare numaĭ cînd e vorba de proprietatea lite-

www.digibuc.ro

rară să nasc conflicte de felul celor arătate mai sus? oare cu proprietatea funciară nu se întîmpla cîte o dată tot ast-fel? De sigur că da. *Probă este expropriaţia pentru causă de utilitate publică.* Şi legile existente de la noi şi din cele alte ţări aŭ ştiut să prevadă atît de înţelepţeşte acest conflict şi l'aŭ rezolvit într'un mod aşa de just în ceia ce priveşte proprietatea funciară. De ce n'aŭ făcut acelaş lucru şi cu proprietatea literară? Cu tot respectul de care 'i încunjurată proprietatea funciară în Codul nostru ca şi în al celor alte ţări, vin momente cînd interesul social, cere într'un mod absolut, violarea ei. In cazul acesta, proprietarul solului se vede obligat de a renunţa la drepturile sale, în schimbul unei despăgubiri proporţionale cu pierderea suferită, despăgubire statornicită după cele mai stricte regulĭ de dreptate. Eĭ bine, de ce nu s'ar urma tot în felul acesta cînd e vorba de proprietatea literară? Pentru ce din cauza imperioaselor necesităţĭ ale utilităţeĭ sociale s'ar trece cu vederea necesităţile nu mai puţin însemnate ale autorului şi ale descendenţilor sĕĭ? Cum s'ar putea sfărîma aşa de uşor un drept tot aşa de puternic ca şi acel pe care 'l are stăpînul unui cîmp saŭ al unei case, cînd şi dreptul autorilor are aceleaşĭ baze şi aceleaşĭ sorginţĭ? Sub ce motiv s'ar putea refuza reprezentanţilor autorului o compensaţiune bănească, o îndemnitate? N'ar fi bine ca aceleaşĭ mĕsurĭ cu aceleaşĭ remediĭ care se iaŭ cînd e vorba de proprietatea funciară, în cazul unei expropriaţiĭ pentru cauză de utilitate publică, să se ia şi atuncĭ cînd e vorba de proprietatea literară?

www.digibuc.ro

Dar, îmbrăţoşind sistemul acesta, să nu se creadă de aci că aşĭ putea admite şi aceleaşĭ procedeurĭ în ceia ce priveşte expropriarea. Alt-fel se procede cînd avem de a face cu o carte şi alt-fel cînd e vorba de un imobil. După cum dreptul de proprietate se exercită într'un mod special, corespunzĕtor naturel obiectuluĭ protejat de acel drept, tot ast-fel şi la expropriaţiune trebueşte să se aibă în vedere felul obiectuluĭ, expropriarea trebuind a se face în armonie cu esenţa luĭ.

Vom respinge dar părerea unora care voesc să asimileze expropriaţia proprietăţeĭ funciare cu a aceleĭ literare, cerînd şi pentru această din urmă ca şi pentru cea dintâiŭ o indemnite drept despăgubire. De la început dăm la o parte ideia unuĭ capital unic, plătit o singură dată. Nu ne unim de asemenea nicĭ cu părerea eminentuluĭ jurisconsult Louis-Antoine Seguier care apără expropriaţiunea orĭ-căruĭ uvraj noŭ, de îndată ce era produs, în schimbul uneĭ sume fixate de o comisiune însărcinată permanent cu evaluarea tuturor scrierilor nouĭ. Dificultăţile ce s'ar ridica în ambele aceste două cazurĭ, ar da naştere la o mulţime de anomaliĭ.

Dar atunci, ni se va putea zice, cum şi în ce limite s'ar putea respecta drepturile scriitorilor şi ale reprezentanţilor lor? Şi cum s'ar putea face aceasta fără a se atinge interesul social? Răspunsul cel maĭ practic, cel maĭ raţional şi maĭ în conformitate cu natura obiectuluĭ ni 'l dă sistemul propus de comisiunea din Paris de la 1862. El consistă în o dare de atîta la sută pentru fie-care exemplar plătită *in perpetuum* descendenţilor autoruluĭ, de toţ

www.digibuc.ro

librarii şi editorii scrierilor sale. Cu acest sistem s'ar pune capĕt tuturor periculilor ce ar ameninţa pe autor saŭ pe urmaşii luĭ, traiul lor fiind asigurat, iar pe de altă parte justiţia şi utilitatea socială n'ar suferi nimic.

Ar fi un remediu şi în contra simpleĭ perpetuităţi, care fiind cedată de autor, editoruluĭ sĕŭ, de cele mai multe orĭ pentru sumĭ foarte neînsemnate, ar avea ca rezultat aceleaşĭ rele pe care le-am semnalat vorbind de sistemul temporaneităţeĭ. [1])

Prin sistemul dăreĭ de atîta la sută pentru fiecare exemplar, plătită *in perpetuum*, se împacă toate drepturile; acest sistem protege de o potrivă şi proporţional cu interesele lor, cele treĭ părţĭ carĭ sunt în luptă: pe scriitor saŭ artist, pe public şi pe editor.

Avocatul Janlet, în cartea sa «*De la protection des oeuvres de la pensée,*» formulează acest sistem în modul următor:

«*L'auteur jouira pendant toute sa vie et les hé-*
«*riliers pendant cinquante ans de la propriété*
«*pleine et entière de tous ses droits. Après ce laps*
«*de temps, l'oeuvre tombera dans le domaine pu-*
«*blic, à charge pour tout éditeur de payer aux*
«*ayants-cause de l'auteur un droit de cinq pour*

[1]) In timpul uneĭ discuţiunĭ celebre ce a avut loc în Parlamentul englez, cu privire la acest fapt, renumitul publicist Macaulay zicea:

«*Perpetuitatea literară n'a impedecat pe nepoata luĭ*
«*Milton de a cerşătorĭ. de oare-ce această perpetuitate*
«*n'a impedecat pe Milton de a'şĭ vinde dreptul sĕŭ, pe*
«*un preţ de nimic, librarulŭĭ Thompson.*» (Renouard op. cit. pag. 92.)

www.digibuc.ro

«*cent du prix fort de tous les exemplaires compris «dans chaque édition.*» [1])

Această dispoziţiune conservă autorului şi moştenitorilor săi în timp de cinci-zeci de ani dreptul exclusiv şi absolut de proprietate asupra operei create. Ea e foarte importantă, de oare-ce autorul în timpul vieţei sale, sau moştenitorii în decursul celor cinci-zeci de ani, au tot timpul, de a nimici o operă, cînd ea ar fi dezonorantă pentru autorul ei, cum ar fi de exemplu o carte imorală, scrisa în cine ştie ce timp şi în ce împrejurări şi care ar atinge reputaţiunea autorului. E în interesul scriitorului şi a societăţei de a se distruge asemenea cărţi, care de ar cădea în domeniul public, ar fi obiectul de speculă al vreunui librar iubitor de scandele. Pe lîngă aceste, sistemul menţionat nu aduce nici o împedecare notelor, comentariilor şi criticilor ce s'ar putea adăuga după moartea autorilor, operelor lor, de diferiţi critici saŭ comentatori. [2]) Traducţiunile de asemenea, vor putea rivaliza între ele prin exactitatea lor, nepunîndu-li-se nici o piedică, ca şi sub legislaţia actuală. Concurenţa între librari 'şi va putea lua tot sborul ei, în folosul publicului, darea de cinci la sută asupra fie-căruĭ exemplar, datorită moştenitorilor auto-

[1]) A se vedea Delalande *Edute sur la propr. lit. et art.* pag. 23, 24 şi 25 diferitele sisteme propuse, pentru perceperea acestei dări

[2]) Napoleon I zicea urmĕtoarele, cu privire la acest fapt, în discuţia proectuluĭ din 1810 : La perpétuité de la propriété littéraire aurait de dangers; le progrès des «lumières serait arrété, puisqu'il ne serait plus permis de commenter, ni d'annoter les ouvrages, les gloses, les «notes, les commentaires ne pouvant être séparés d'un texte qu'on n'aurait pas la liberté d'imprimer.»

www.digibuc.ro

rului, fiind prea mică, pentru a putea ocaziona ridicarea preţului exemplarelor. In acest sistem, autorul 'şi va vedea retribuite în modul cel mai just scrierile sale, avînd în acelaş timp şi mîngîerea că o remuneraţie perpetuă va menţine în patrimoniul familiei sale, valoarea creată de dînsul. Unde se mai pune faptul că unele opere neîndestul apreciate de contemporani, capătă o valoare ştiinţifică cu mult mai mare în viitor şi prin urmare un avantaj pecuniar mai apreciabil pentru moştenitori.

Unii publicişti aŭ propus ca această dare acordată *in infinitum* succesorilor autorului dupe trecerea celor cinci zeci de ani, de către ori-cine va edita opera literară căzută în domeniul public, *să* fie *incesibil şi insezisabil.*

La prima vedere s'ar părea că aceste douĕ caractere sunt absolut necesare acestui venit saŭ dări perpetue, în interesul moştenitorilor unui scriitor neprevăzător, cum bunioară a fost La Fontaine. care:

«.....s'en alla comme il était venu,
«Mangeant son fond avec son revenu».

De aceia s'a propus ca atît autorii cît şi moştenitorii lor, să nu se poată bucura de facultatea de a înstrăina acest venit perpetuŭ, prin testament saŭ acte între vii.

Această soluţiune însĕ, nu poate fi primită. Dreptul de proprietate literară trebueşte lăsat sub imperiul dreptului comun [1]). El trebue să fie în mîna autorului saŭ a moştenitorilor sĕi, tot aşa de întins şi de com-

[1]) Cum de exemplu este în legislaţia Mexicului, art. 1246 şi 1253.

www.digibuc.ro

plect după cum se află în mîna unuĭ agricultor saŭ al titularuluĭ uneĭ rente perpetue de-ale Statuluĭ. A face acest drept incesibil şi insezisabil, ar fi să punem pe autor sub tutelă. şi nu acesta este scopul sistemuluĭ arătat. Ţinta acestuĭ sistem este satisfacerea utilităţeĭ sociale şi împăcarea acesteĭ utilităţĭ cu drepturile sfinte ale autoruluĭ. După cum rentele Statuluĭ, aŭ fost create perpetuĭ, cu capital neexigibil, în interesul Statuluĭ, de asemenea acest sistem, nu are în vedere de cît utilitatea socială, creînd un drept perpetuŭ în profitul succesorilor autoruluĭ. Dar după cum perpetuitatea rentelor Statuluĭ nu se opune cesibilităţeĭ lor, de asemenea şi perpetuitatea dăreĭ menţionate nu poate să se opună la cesiune.

Nu există absolut nicĭ un motiv pentru a deroga de la dreptul comun, introducînd regulamentărĭ speciale. De alt-fel sistemul incesibilităţeĭ cuprinde o mulţime de dificultăţĭ în aplicarea luĭ, asupra cărora n'avem nevoe de a ne opri.

Conchidem decĭ, că dreptul de proprietate literară nu trebueşte alt-fel privit din punct de vedere al cesibilităţeĭ şi insezisabilităţeĭ, de cât ca orĭ-ce alt drept mobiliar. Autorul va putea decĭ înstreina definitiv şi dreptul seŭ şi dreptul asupra dăreĭ perpetue, care nu'ĭ de cît corolarul seŭ.

Acum vine întrebarea: oare sistemul acestuĭ venit perpetuŭ, luat ca dare de atîta la sută asupra fiecăruĭ exemplar de la toţĭ editoriĭ opereĭ autoruluĭ, după trecerea timpuluĭ cerut pentru ca opera să cadă în domeniul public, venit rezervat succesorilor autoruluĭ, este el lipsit de orĭ-ce inconveniente? De sigur că nu. Dar dintre sistemele ce s'aŭ propus până

www.digibuc.ro

astă-zi în Franța, țara care s'a ocupat mai mult cu rezolvarea acestei cestiuni, acesta mi se pare cel mai just și mai propriu *naturei* proprietății literare. El împacă mai mult de cît ori-care altul și justele interese ale autorului și cerințele nu mai puțin juste ale interesului social. El proclamă perpetuitatea drepturilor autorului înlăturînd în acelaș timp periculoasele urmări ale acestei perpetuități [1]).

---

[1]) La 19 Decembre 1823, o ordonanță regală încredință studiul cestiunei proprietății literare unei comisiuni compusă din bărbații cei mai distinși în litere și politică din Paris: *Portalis, Royer-Collard, Lally Tollendal, Villemain, Augier* sub președinția lui *Rochefoucauld*. In sînul acestei comisiuni s'au pronunțat discursuri strălucitoare de elocvență și energie de către Lally-Tollendal și Augier. Părerea acestui din urmă, mai ales, este tot ce s'a putut spune mai complect și mai energic asupra cestiunei ce ne interesează. Discursul seu fiind foate important, extrag din el următoarele: Un om concepe «ideia unei opere literare; el meditează, plăzmuește su«biectul în imaginațiunea sa, dîndu'i în fine forma dic«țiunei sub care trebue să fie comunicat celor alți. Ori «ce s'ar zice de comunitatea ideilor și a faptelor, totul «ce rezultă din această serie de operațiuni, este, de sigur, «un produs al facultăților autorului, cel mai direct, cel «mai personal și cel mai exclusiv ce s'ar putea imagina. «A susține contrariul, ar fi să îndrăznim a zice că *Athalie* «nu aparține lui Racine, *Tartuffe* lui Molière etc... Opera «despre care vorbesc, a fost scrisă cu condeiul pe hîrtie; «sub această formă de manuscris, ea nu este numai o «proprietate intelectuală ci și materială, un fel de mobil, «care aparține cu desăvîrșire numai autorului, de care «el poate dispune după plăcerea sa și care trebue să re«mînă, după moarte'i, moșteuitorilor sei. Ori ce proprie«tate știm că aduce un folos, un cîștig, fie vînzîndu'i «fructele, fie închiriind altuia exploatarea ei. E de netă«găduit că autorul, proprietarul munuscrisului, 'l poate «împrumuta succesiv, la zece, la două-zeci, la o suta saŭ «la o miie de persoane, cerînd de la fie-care din ele în

www.digibuc.ro

II

Producțiunile dramatice și muzicale

Am văzut care sunt drepturile autorului unei opere literare. Ne rămîne acuma să vedem dacă autorul unei opere dramatice saŭ muzicale se bucură de aceleași drepturĭ, de care am văzut că se bucură poetul,

---

schimbul plăcereĭ saŭ cetireĭ instructive ce le-a procurat, o plată oare-care. In orĭ-ce mĭinĭ s'ar putea găsi manuscrisul, el nu încetează nicĭ o dată de a fi proprietatea autoruluĭ.

Dar, acest mod de comunicare e lung și incomod. «Din fericire, o artă miraculoasă, descoperită în secolul «15-a, ne-a pus la dispoziție mijloacele de a face repede și cu puține cheltuelĭ, un mare numer de copiĭ după manuscris, care pot fi distribuite în acelaș timp, la toate «persoanele care voesc să guste farmecul opereĭ apĕrute, «în schimbul uneĭ plăți. Dacă autorul ar poseda instru«mentele și procedeurile acesteĭ arte, ar putea el însuș «să fabrice aceste copiĭ; dacă ar avea obișnuința și mij«loacele negoțuluĭ, ar putea el însuș să le vîndă; dar, el nu poate nicĭ una nicĭ alta. Pentru aceasta el se adresează la un tipograf și la un librar. Intervenirea «tipografuluĭ nu poate fi de cît aceia a unuĭ lucrător «care trebue plătit pentru munca sa; intervenirea libraruluĭ iarăș ca aceia a unuĭ comisionar care trebue plătit pentru munca ce depune în distribuirea exemplarelor. «Atît lucrarea unuia cît și a celui alt, este salariată de «însuș autorul opereĭ, orĭ-care ar fi dispozițiunile luate.

Dar autorul a împărțit copiile primind prețul lor. «Fie-care din aceste copiĭ, devin la rîndul lor, în mîinele «acéloi ce le posedă, o proprietate mobiliară, de care «poate uza după cum ar crede că 'ĭ maĭ bine, și care «după moartea lor vor deveni proprietatea moștenitorilor. «Acestă proprietate este însă numaĭ o copie, adică o co«municare a manuscrisuluĭ, care diferă de cea dintiiŭ «numaĭ printr'aceia că proprietarul (autorul) păstrează «în mîinele sale mijlocul de a reînoi, orĭ de cîte orĭ va «voi, copiile extrase după opera sa. Insă, orĭ-ce copie,

www.digibuc.ro

romancierul, istoricul saŭ filosoful, al uneĭ opere literare. Aceleaşĭ motive, tot atît de puternice, ne fac să acordăm şi acestuĭ noŭ gen de autorĭ, aceleaşĭ drepturĭ pe carĭ le-am acordat celor dintîiŭ. Atît poetul dramatic cît şi compozitorul muzical, creînd o operă de artă, aŭ produs o valoare nouă; eĭ trebuesc

---

«presupune un original, un fel de tipar, după care se «pot scoate alte copiĭ. Originalul subzistă, orĭ cît de mare «ar fi numerul copiilor; aceste copiĭ nu l'aŭ putut dis«truge, după cum ele nu pot avea vre-o influenţă asupra «dreptuluĭ de proprietate care este strîns legat de ori«ginal. Dacă posesorul uneĭ copiĭ tipărite ar voi s'o în«mulţească prin aceleaşĭ procedeurĭ cu care a fost făcută «copia, el ar atenta la proprietatea originaluluĭ, nimicind'o «saŭ micşorînd'o în mînele proprietaruluĭ. Aceasta ar «constitui un delict pe care legile trebuesc să'l pedep«sească, şi pe care 'l pedepsesc în adevercu atît mai mult «cu cît autorul există.

«Dacă acest autor ar trăi etern, dacă el n'ar muri nicĭ «o dată, cine ar îndrăzni să tăgăduiască că el n'ar fi «etern proprietarul exclusiv al manuscrisuluĭ şi al drep«tuluĭ de a scoate după dînsul orĭ cîte copiĭ ar vroi? Dar, el moare; proprietatea sa trebueşte să moară oare «cu dînsul? Dacă opera sa, dacă originalul seu este ex«clusiva sa proprietate în timpul vieţeĭ, orĭ cît de lungă ar fi ea, sub ce motiv oare n'ar fi şi proprietatea mos«tenitorilor, după moartea sa şi pînă la stingerea nea«muluĭ sĕŭ, după cum ar putea fi o casă saŭ un pămînt? «Nu există absolut nicĭ un motiv.

«Cît despre mine, eŭ sunt pe deplin convins acuma, «despre aceasta: o operă literară este o proprietate de «o natură particulară fără îndoială, o proprietate *sui* «*generis*, dar o proprietate tot aşa de sfîntă ca orĭ-care alta, «trebuind să aibă aceleaşĭ urmărĭ pe care le poate avea «o proprietate ordinară, orĭ care ar fi greutăţile aplica«ţiuneĭ. Şi sunt convins că singure aceste greutăţĭ aŭ «fost cauzele carĭ aŭ împiedecat sincera declaraţiune a «principiuluĭ proprietăţeĭ literare, şi care aŭ forţat pe «legiuitor de a restrînge şi a mărgini adese orĭ dreptu«rile cele maĭ legitime ale autorilor.....»

www.digibuc.ro

deci răsplătiți pentru lucrările lor. Și cum ar putea să fie răsplătiți alt-fel de cît garantînduli-se prin lege, pașnica și excluziva exploatațiune a operei lor? De sigur că, alt-fel fiind caracterul special al obiectului și exercițiul acestui drept va fi alt-fel întrebuințat.

Pe cînd însă opera literară nu se poate împrăștia în public de cît numai prin publicare, opera dramatică și muzicală poate fi pusă la cunoștința publicului în două moduri: prin publicare și prin reprezentare.

In primul caz, adică cînd autorul dramatic sau compozitorul muzical 'și publică numai operile lor, ei vor fi într'o situațiune absolut asemănătoare cu acea a autorului unei opere literare; ast-fel fiind, n'avem nevoe să mai revenim asupra acestui caz, soluțiunile lor fiind identice.

Ne vom ocupa așa dar numai de cel de al doilea mod prin care o operă dramatică sau muzicală se poate aduce la cunoștința publicului, adică de reprezentarea operei dramaticc sau de audițiunea partițiunei muzicale. Tot în acest loc intră și audițiunea operelor literare, de și aceasta se întîmplă mai rar. Ast-fel Charles Dickens și Tackeray, obișnuiau de a ține lecturi publice, în care 'și citeau operile lor înaintea unui numeros și entuziast public. Și la noi s'a făcut cîte-va reprezentațiuni literare de felul acestora, de către unii dintre poeții și literații noștri. Vine acum întrebarea: cine are dreptul să organizeze sau să autorize o reprezentațiune sau o audițiune publică? Bunul simț ne spune că autorul. Aŭ fost însă Directori de scenă, în Franța mai ales, pe

www.digibuc.ro

timpul lui Beaumarchais, cari aŭ pretins că dînşiĭ să aibă acest drept, în paguba drepturilor autorului. Inutil de a mai inzista. Atît directorul cît şi ceĭ alţi actorĭ, nu sunt de cît instrumentele prin mijlocirea cărora publicul este pus în cunoştinţă cu opera autorului. Fie-care obiect necesită un gen special de publicitate, şi artistul care interpretă un rol, este pentru dramaturg, ceea-ce cartea este pentru un romancier. Şi cum nimenĭ nu poate publica o carte fără consimţimîntul autorului, de asemenea nimenea nu poate fără acest consimţimînt, să reprezinte înaintea publicului o dramă saŭ o partiţiune muzicală. [1])

De asemenea, tot ce am spus în privinţa transmisibilităţeĭ şi perpetuităţeĭ opereĭ literare, asupra cerinţelor utilităţeĭ sociale şi a inconvenientelor permanenţeĭ dreptului excluziv de reproducţiune şi exploataţiune, se aplică perfect şi cînd e vorba de operile dramatice şi muzicale şi aceasta nu numaĭ din punct de vedere al publicăreĭ ci şi din acel al reprezentaţiuneĭ.

---

[1]) Nu întră aicĭ cazul cînd un Director de teatru, ar procura actorilor sĕĭ copiĭ după manuscris, fie-căruia după rolul seŭ. *Rendu* declară că asemenea copiĭ aplicate limitativ rolurilor fie-căruĭ actor, şi făcute pentru trebuinţa unui singur teatru, nu constituesc o contrafacere. Se întîmplă cu totul din contra, dacă Directorul, ar procura asemenea copiĭ unuĭ alt teatru; în cazul acesta ar fi o adeverată exploataţiune a opereĭ.

2) Extrag din avizul Societăţeĭ autorilor şi compozitorilor dramaticĭ adresat Asociaţieĭ literare şi artistice internaţionale, reunită în congresul din 1889 la Paris, urmetoarea propunere pentru deplina garantare a drepturilor lor:

Art. 1. «Le droit absolu pour les auteurs et composi-«teurs dramatique d'interdire ou d'autoriser la représen-«tation et la publication de leurs oeuvres, soit dans la

www.digibuc.ro

Dar din acest drept perpetuŭ ce s'ar acorda moştenitorilor unuĭ dramaturg saŭ compozitor muzical, ar putea naşte pericule destul de marĭ pentru viitorul operilor celor maĭ celebre. Moştenitoriĭ autoruluĭ, sperînd la un foarte mic avantaj bănesc, maĭ ales de la artiştiĭ cari joacă prin provincie, ar putea interzice reprezentarea lor. Nu'ĭ vorbă că perspectiva uneĭ decepţiunĭ pecuniare poate fi compensată la autor prin speranţa glorieĭ şi a renumeluĭ ce 'ĭ s'ar putea face. Autorul crede tot-deauna în succes, şi nenorocirea nu'ĭ poate micşora mîndria şi încrederea sa. Dar moştenitoriĭ? Folosul bănesc fiind foarte mic pe de o parte, iar pe de alta nevoind să compromită o glorie deja cîştigată de autor, vor refuza permisiunea de reprezentare. Ca urmare a acestor cauze, arta dramatică va fi în pericul. Operile uşoare, scrieri dramatice de actualitate, succese de ale zileĭ, vor avea maĭ multă trecere de cît operile clasice, iar gustul publicului se va vicia.

«langue original soit traduites. Ce droit s'applique aussi bien aux oeuvres dramatiques et lyriques représentées ou exécutées, qui seraient manuscrites, autographiées, qu'à celles qui sont imprimées.

Art. 2. «Le droit de publication des oeuvres dramatiques et musicales et leur droit de représentation sont absolument distincts l'un de l'autre, et la publication d'une oeuvre n'autorise personne à la représenter sans l'aveu de son auteur, pas plus que la répresentation n'autorise à la publier sans son consentement, etc.»

3) Cînd e vorba de concerte gratuite, date în scop de binefacere, afară de Francia, maĭ toate legislaţiunile celor alte ţĕrĭ nu consideră de ilicite executarea diferitelor bucăţi de operă, fără consimţimîntul autoruluĭ. Legislaţia Danimarceĭ, a Suedieĭ şi Norvegieĭ, precum şi acea a Mexicului sunt categorice în această privinţă. (*Gastambide* op. cit. pag. 246).

www.digibuc.ro

Singurul remediŭ al uneĭ ast-fel de situaţiunĭ este adoptarea aceluiaşĭ sistem pe care l'am avut în videre cînd am vorbit despre proprietatea literară: sistemul dăreĭ de atîta la sută plătită *in perpetuum* succesorilor autoruluĭ, după trecerea timpuluĭ fixat în care dînşiĭ se vor bucura de un drept excluziv de proprietate. Adoptat acest sistem, moştenitoriĭ nu vor maĭ avea nicĭ o teamă că vor fi spoliaţĭ pe nedrept de directoriĭ de teatre; publicul pe de altă parte, oameniĭ iubitoriĭ de adevĕrată artă, vor fi la adăpostul oriĭ căruĭ speculator saŭ moştenitor prea riguros. De asemenea cifra mică şi invariabilă fixată ca drept al autoruluĭ, dupe trecerea celor cinciĭ-zeci de aniĭ, va fi o sarcină foarte neînsemnată pentru directoriĭ de teatru.

III

Producţiunile artistice [1])

Pe cînd între producţiunile literare şi cele dramatice şi muzicale n'am găsit nicĭ o diferinţă în

[1]) In oriĭ ce operă artistică trebueşte să distingem compoziţia de execuţie. Compoziţia este fondul subiectuluĭ, concepţiunea artistuluĭ, întrupată într'un bloc de marmură sau pe o pînză. Execuţia este lucrarea materială. Sculptoriĭ obişnuesc să încredinţeze executarea materială a opereĭ lor unor oameniĭ specialĭ numiţĭ practicianĭ. Aşa de exemplu statuele de marmoră saŭ de bronz nu sunt lucrate, de cele maĭ multe oriĭ, de sculptor, după cum s'ar crede. Se înţelege foarte uşor cît de mult timp s'ar pierde marii artiştĭ, dacă eĭ înşişĭ ar fi nevoiţĭ să cioplească marmora. Sculptorul modern procedează astfel: ideia opereĭ o dată concepută, el modelează forma şi ondulaţiunile eĭ în *terre glaise*, un fel de pămînt moale

www.digibuc.ro

ceia ce priveşte drepturile autorilor, natura obiectelor fiind aceiaşĭ, cînd e vorba de producţiunile artistice se va întîmpla cu totul alt-fel. O statue saŭ o pînză pictată prezintă diferinţe foarte marĭ faţă de o producţiune literară, dramatică saŭ muzicală. Pe cînd opera literară este imaterială, necompunînd de cît un singur product; pe cînd reproducerea eĭ prin tipar, departe de a constitui o operă nouă, această reproducere nu'ĭ de cît manifestaţiunea însăşĭ a poemeĭ saŭ a drameĭ, opera artistică, din contra, ne oferă un dublu obiect, o dublă valoare: un product tangibil, tabloul saŭ statuia, şi în al douilea loc, posibilitatea de a'l reproduce prin copie, gravură, litografie, fotografie, etc... care diferă foarte mult de reproducerea uneĭ cărţĭ. O carte tipărită în sute de imprimeriĭ şi scoasă în sute de ediţiĭ,

şi primitor de orĭ-ce forme, pe care 'l fasonează pînă cînd concepţiunea sa de artist e reprezentată în toată perfectibilitatea eĭ desăvirşită. Această operaţie fiind terminată, el încredinţează statuea de pămînt practicianuluĭ însărcinat cu reproducerea eĭ în marmoră, după anumite regulĭ din Geometrie şi prin ajutorul diferitelor puncte fixate în anumite părţi în locurile ridicate şi scobite ale statueĭ. Distanţele dintre aceste puncte se reportează de pe statuia de pămînt pe blocul de marmoră, şi cu ajutorul acesteĭ operaţiunĭ este mereŭ cioplită până cînd 'şĭ capătă forma maĭ mult saŭ maĭ puţin asemănătoare, — după talentul practicianuluĭ—cu forma statueĭ de pămînt. Pentru ca opera să fie terminată, nu'ĭ maĭ remîne artistuluĭ sculptor de cît să 'ĭ modeleze detaliile şi părţile maĭ puţin reuşite. *donner le coup de pouce,* cum s'ar zice în termen de atelier. Pentru statuele în bronz, se iea ca model un tipar lucrat cu cea maĭ mare artă de sculptor, în care se toarnă metalul topit, care ea forma tiparuluĭ. Statuea ast-fel turnată se corectează în urmă de artist.

www.digibuc.ro

este una şi aceiaşĭ din punct de vedere literar, de şi caracterele saŭ modul tipărireĭ sunt diferite; nu tot aşa se întîmplă cînd e vorba de un produs artistc: pictură saŭ sculptură. Aicĭ, primul loc 'l ocupă execuţiunea materială, iară copia, cînd superioară, cînd inferioară originaluluĭ, are tot-de-auna o valoare a eĭ proprie. Dacă influenţa celuĭ ce a copiat un tabloŭ saŭ un desen este destul de simţită, ce să maĭ zicem cînd reproducţia este făcută prin ajutorul uneĭ alte ramurĭ a arteĭ, prin gravură sau litografie de exemplu. Artistul Marc-Antoniŭ, copiind pînzele luĭ Rafael, creă un nou produs artistic. Gérard Audran şi Gérard Edelink, corijînd cu acul lor ascuţit, părţile slabe ale penelului luĭ Lebrun, reuşiră a crea opere carĭ aŭ uimit Europa întreagă. Şi fără să avem nevoie de a căuta exemple în istoria arteĭ, n'avem de cît să luăm diferenţa esenţială ce există între fotografia uneĭ statuĭ saŭ a unuĭ monument şi între originalul însuşĭ. Tot astfel se întîmplă şi cu reproducţiunile în marmoră saŭ bronz; de şi în acest caz asemănarea va fi maĭ mare, totuşi nicĭ o dată nu se va putea obţine o perfectă asĕmănare între statuea primitivă şi numeroasele copiĭ scoase după dînsa.

Artistul, fie el pictor, sculptor, fotograf, arhitect, etc... se găseşte într'o situaţiune cu totul diferită de acea a omuluĭ de litere saŭ a compozitoruluĭ. Artistul producînd o operă oare care, se bucură de un îndouit drept, referindu-se fie-care la un obiect deopotrivă apropriabil.

Unul este dreptul absolut de proprietate ce are asupra tabloului saŭ a statueĭ, drept absolut identic

www.digibuc.ro

cu acel pe care 'l are un proprietar asupra mobiluluĭ saŭ imobiluluĭ sĕŭ ; altul este un drept de proprietate, avînd ca urmare exploatațiunea excluzivă și beneficiile ce'ĭ procură reproducerea lor. Acest punct o dată stabilit, să examinăm maĭ întâiŭ dreptul artistuluĭ asupra obiectuluĭ material și în urmă vom vedea și drepturile ce le are asupra reproducereĭ opereĭ.

Dreptul de proprietate asupra obiectuluĭ material nu ne prezintă nicĭ o dificultate. Pictorul și sculptorul, au asupra operilor lor acelaș drept pe care proprietarul uneĭ moșiĭ 'l are asupra recolteĭ de pe moșia sa. Eĭ aŭ asupra operilor lor: *usus, fructus* și *abusus*. Cine ar putea să'ĭ tăgăduiască dreptul și puterea legitimă de a distruge opera sa, cînd el o va crede nedemnă de numele și talentul saŭ?

Dreptul săŭ este perpetuŭ, transmisibil prin succesiune și cesibil prin acte între viĭ. Asupra acestuĭ punct nu există nicĭ o controversă, nicĭ o îndoială.

Voi deschide însă o mică paranteză asupra unuĭ punct foarte important, cu privire la așa numitul fond comun și drept de coproprietate a publiculuĭ. Mare parte dintre artiștĭ împrumută ideile lor din natură, din cetirea uneĭ cărțĭ, din Istorie, din Biblie, etc... Partizaniĭ fonduluĭ comun și aĭ coproprietățeĭ publiculuĭ cu oameniĭ de litere, ar fi putut avea aicĭ o materie destul de atrăgătoare, pentru a'șĭ desvolta teoria lor glumeață, pe care am vezut'o cînd am examinat situațiunea juridică a operelor literare. Cu toate aceste dînșiĭ nu s'aŭ încercat nicĭ o dată să facă aceasta, înțelegînd maĭ dinainte că meritul

www.digibuc.ro

personal al artistului şi drepturile sale asupra paternităţei opereĭ, sunt în afară de orĭ-ce discuţie.

Această tăcere a lor este un argument maĭ mult contra teorieĭ expuse de dînşiĭ cu privire la creaţiunea uneĭ opere literare, căcĭ situaţiunea scriitorului este absolut identică, din acest punct de vedere. Ast-fel Greuze, împrumutînd subiectul tablourilor sale, romanelor filosofice ale secululuĭ al 18-a, maĭ ales din ale luĭ Diderot, nu datora maĭ multă recunoştinţă acestuĭ din urmă câtă recunoştinţă datora Racine luĭ Tacit, din scrierile căruia împrumutase subiectul tragedieĭ «*Britannicus.*»

Şi ast-fel stînd lucrurile, cum rămîne cu teoria partizanilor fondului comun ? De ce nu voesc s'o aplice şi cînd e vorba de operile artistice ?

Trecem acum la cel de al douilea drept de care se bucură artistul, dreptul de exploataţiune exclusivă a opereĭ şi beneficiile ce'şĭ poate procura pe calea reproducţiuneĭ. Cestiunea aceasta fiind cu mult maĭ delicată de cît cea dintâiŭ, merită o examinare maĭ amănunţită. Intrebarea la care uvem să respundem este următoarea: Pictorul, sculptorul saŭ arhitectul, trebuesc 'să aibă singurĭ dreptul de reproducere a opereĭ lor, orĭ-care ar fi ramura arteĭ de reproducere ? De la început răspundem că da.

Artistul are, în cazul acesta, un îndoit drept, sau maĭ bine zis o putere prezentînd un îndoit caracter: unul negativ şi altul pozitiv. Cel dintâiu constă în facultatea ce are de a se opune uneĭ vulgarizărĭ a opereĭ, care de cele maĭ multe orĭ este foarte puţin favorabilă glorieĭ sale, micşorînd din valoarea reală a opereĭ. Cine nu ştie ce diferinţă

www.digibuc.ro

enormă există între un original şi o copie ; pe lîngă aceste, o operă reprodusă în mii şi mii de copii: gravuri saŭ litografii, 'şi pierde din valoarea ei, aşa că cumpărătorii originalului se vor împuţina. De cele mai multe ori, un amator de artă este şi colecţionator, aşa că el nu va pune preţ de cît pe exemplare unice, voind singur să se bucure de preţioasa achiziţiune a operei unui maestru ; pentru dînsul un tabloŭ reprodus în mai multe exemplare şi vulgarizat, n'are aceiaşi valoare ca în cazul cînd acest tabloŭ ar fi nereprodus. După cum vedem, din punct de vedere pecuniar, pictorul saŭ sculptorul, ar suferi pierderi enorme dacă n'ar fi nici o dispoziţiune legală, care se oprească reproducerea operilor lor. Dar, aŭ obiectat unii, dacă artistul pierde băneşte prin reproducerea producţiunilor sale, în schimb el cîştigă în renume, în glorie, în reputaţiune, opera sa fiind pusă la cunoştinţa tuturora.

De şi această opiniune e împărtăşită de mulţi, totuşi privită mai de aproape, putem observa că 'i absolut falşă. Intr'adevĕr, întru cît un mare compozitor muzical cîştigă în renume şi glorie, dacă mii de flaşnete, de aristoane şi melifoane, 'i reproduc, D-zeŭ ştie cum, fermecătoarele sale melodii? Tot ast-fel şi cu un pictor saŭ sculptor, care mai mult ar pierde din renumele şi reputaţiunea sa, prin împrăştierea în public de reproduceri slabe şi necorecte. Şi ştiut este că sunt oare-care capo d'opere, în pictură mai ales, care pierd din calităţile lor principale prin reproducere, ori cît de perfect şi artistic ar fi reproduse. *Arta reproducţiunei nu poate exprima în toate amănunţimile sale, farmecul imposibil de imitat*

www.digibuc.ro

al tablourilor originale, unde pictorul şĭ-a concentrat toată arta, tot talentul şi toată pasiunea sa de artist. Numaĭ punînd o copie alăturĭ de original, ne putem face o idee precisă, cît de enormă este diferinţa dintre ele. De asemenĭ cînd am avea o statue, reprodusă prin gravură, litografie saŭ fotografie, e imposibil să ne putem face o idee exactă de frumuseţa şi perfecţiunea opereĭ originale. E în interesul artistuluĭ, aşa dar, de a se bucura de acest drept negativ, de a se opune la reproducerea opereĭ sale, fie ea tabloŭ, statue, saŭ altă lucrare de artă.

Trecem acum la cel de al douilea caracter al dreptuluĭ ce are artistul cu privire la reproducerea opereĭ sale, şi pe care l'am numit pozitiv. El conzistă în participarea ce pictorul saŭ sculptorul, trebueşte să iea la beneficiile rezultate din vinderea reproducţiunilor saŭ a copiilor luate dupĕ opera lor. Acest drept este şi just şi logic, indiferent de ramura arteĭ reproducătoare. Ast-fel tablourile «*Vioristul*» saŭ «*Nunta Sf. Fecioare*» ale luĭ Raphael, fiind reproduse în formă de grupă în marmură saŭ bronz, şi statuele «*Noaptea*» saŭ «*Gînditorul*» ale luĭ Michel-Angelo, fiind reproduse pe pînză, şi într'un caz şi într'altul, pictorul saŭ sculptorul, are dreptul asupra uneĭ părţĭ determinate, din beneficiile ce ar produce vînzarea reproducerilor, al lor fiind meritul concepţiuneĭ şi al ideeĭ primitive care a izvorît diu crierul lor muncit de pasiunea arteĭ. Fără îndoială că şi meritul reproducătoruluĭ este une-orĭ destul de mare. Am vĕzut cum maeştrĭ în arta gravureĭ, Gérard Audran şi Gérard Edelink, aŭ întrecut pe Lebrun, reproducîndu'ĭ tablourile. E de netăgăduit că eĭ pun

www.digibuc.ro

ceva nou și din propriul lor talent în crearea acestei noui valori, de aceea sub nici un motiv nu'i putem pune în rîndul editorului unui manuscris.

Situațiunea lor în cazul acesta e asemănătoare cu acea a traducătorului unei opere literare. Ca și traducătorul, principala grija a reproducătorului unei tablou sau statui, este de a se apropria cît mai mult de original. Preocupația lor cea mai mare este de a prinde secretele, calitățile speciale și procedeurile artiștilor creatori, căutînd a se identifica prin talentul lor, talentului autorilor. Dar ori cît de mare va fi asemenarea între original și copie sau reproducere, compoziținea tablouluĭ, gruparea persoanelor, atitudinea corpului, măiastra distribuire a luminei, a culorilor, toate aceste aparțin numai și numai artistului creator. El le-a descoperit, fie prin geniul său, fie prin îndelungatele sale studii; ele constituesc patrimoniul seu, și nimeni nu poate uza de ele fără autorizația sa [1]).

[1]) *Kant* ne spune următoarele cu privire la opera artistică: E o mare d ferință între opera literară și cea «artistică. Acel care a cumpărat un exemplar din această «din urmă, 'l poate imita sau turna și de a vinde în pu«blic, copii după dînsul, fără să aibă trebuință de con«simțimîntul autorului originalului;... motivul pentru care «toate operile de artă pot fi imitate și imitațiunile vîn«dute în public, în timp ce contrafacerea cărților publi«cate de un editor legal constitue un delict, este că pe «cînd cele dintîi sunt lucrări, *opera*, cele de al douilea «sunt acțiuni sau fapte *opere;* cele dintîi au o exis«tență prin ele însesi pe cînd cele de al douilea nu au «existența de cît ca emanație a unei persoane.» E de prisos să mai spunem că nu împărtășim părerile emise de Kant. Pentru ce această deosebire radicală între opera artistică și cea literară? Intru cît autorul unei *Istorii* a

www.digibuc.ro

Acum, după ce am stabilit drepturile artiştilor din punct de vedere al reproducţiuneĭ, cred inutil să maĭ adaug că aceste drepturĭ ale lor, n'aŭ nevoe de a se naşte de cît după vinderea saŭ ori-ce alt-fel de înstreinare a opereĭ. Căcĭ, pe cîtă vreme tabloul saŭ statuia sunt în posesiunea autoruluĭ, atuncĭ nicĭ nu maĭ încape îndoĭală că el se bucură în modul cel maĭ absolut de proprietatea cea maĭ deplină a lor. In adevĕr, cum s'ar putea admite ca publicul să poată obliga pe proprietarul unuĭ obiect mobiliar, să lase a fi reprodus, pe cîtă vreme acest obiect 'ĭ aparţine nefiind pus încă comerţ?

Cu pictorul şi cu sculptorul se întîmplă acelaş lucru ca şi cu poetul saŭ orĭ-ce alt scriitor: ar fi o flagrantă violare a conştiinţeĭ şi a libertăţeĭ omuluĭ, obligîndu-l de a'şĭ publica o operă, pe care el din diferite împrejurărĭ voeşte s'o ţină secretă. Aşa dar legiuitorul nu se va preocupa de garantarea drepturilor artistuluĭ, de cît din ziua cînd tabloul saŭ sta-

---

Marieĭ de Medicis, spre exemplu, şi-ar vedea dreptul seŭ recunoscut şi respectat, pe cînd artistul creator al celor 24 tablouri pline de splendoare ale *Galerieĭ de Medicis* să rămînă în afară de lege, lipsit de orĭ-ce protecţie şi spoliat de avutul sĕŭ? Intru cît cartea ar vorbi maĭ mult publiculuĭ, de cît uimitoarele desenur, bogăţia colorituluĭ luĭ *Rubens*, care dă atîta relief ideilor sale şi atîta viaţă povestirilor existenţeĭ agitate a regineĭ Maria? De ce n'ar putea fi şi ele o «*emanaţie a persoaneĭ pictoruluĭ?*» De asemenea cele 23 tablourĭ ale luĭ *Lesueur*, care ne pun înaintea ochilor, una după alta, toate întîmplările din viaţa Sf. Bruno, vor fi după toria luĭ Kant, o operă intelectuală maĭ puţin mişcătoare şi maĭ puţin elocventă de cît povestirea ce ne-ar face-o un scriitor oare-care asupra vieţeĭ aceluiaşĭ sfînt!

www.digibuc.ro

tuea aŭ fost vîndute saŭ dăruite, adică din momentul cînd ele nu se mai află în posesiunea artistului.

O cestiune foarte importantă se ridică acum; dreptul de reproducere saŭ de a autoriza reproducerea este strîns legat de proprietatea tabloului saŭ a statueĭ, orĭ este în afară de această proprietate? Saŭ cu alte cuvinte: înstrăinarea originalului, aduce sau nu după sine pierderea menţionatului drept de reproducere rezervat autorului?

Am arătat că în orĭ-ce produs artistic, există două obiecte: unul material şi altul intelectual. Intr'un tablou de exemplu, avem mai întăĭ pînza pictată în care se resfrînge talentul puternic al artistului în mînuirea penelului; dar afară de acest obiect material mai avem pe cel intelectual: concepţiunea genială a pictorului, finețea şi gustul grupăreĭ, compoziţia şi măiastra alegere a elementelor necesare pentru a'şĭ întrupa pe pînză gîndirea sa, simţirile sale. Toate aceste calităţĭ ale uneĭ opere picturale, sunt independente de culorĭ, de pînză, de partea materială a tabloului. Ele aŭ o existenţă aparte, în afară de pictura în ea însăşi. După cum nu putem materializa opera unui om de litere în manuscrisul saŭ cartea care o conţine, tot pentru acelaş cuvînt nu putem materializa opera unuĭ artist în pînza ce o coprinde. Proprietatea uneia nu poate trage după sine proprietatea celeĭ alte. Şi într'adevĕr, cumpărătorul unuĭ tablou saŭ al uneĭ statuĭ, ce voeşte el alt ceva de cît să 'şĭ procure o satisfacţie morală, o mulţumire a simţurilor luĭ artistice, putînd să'l contemple în tot momentul ca unul ce este la dispoziţia sa. De sigur că nicĭ nu'ĭ poate trece prin minte de a trage

www.digibuc.ro

beneficiĭ pecuniare, acestea fiind o recompensă a meritului şi talentului artistului. Tabloul şi statuia prezintă un caracter încă şi mai material de cît cartea. Din punct de vedere literar, manuscrisul n'are o valoare mai mare de cît un exemplar oarecare, pe cînd cu totul din contră se întîmplă cu originalul tabloului sau al statuei, care diferă enorm ca valoare în raport cu reproducerile ce se fac după dînsele. Dar sub raportul dreptului de exploataţiune exclusivă, există o foarte mare asemănare între situaţiunea artistului şi acea a autorului. Sub influenţa aceloraşĭ cauze trebueşte să admitem rezultate identice, şi după cum cesiunea unuĭ volum nu cuprinde şi autorizaţia de a 'l reproduce, tot pentru acelaş cuvînt, vînzarea unuĭ obiect de artă nu poate avea ca urmare imediată şi fatală, trecerea tuturor drepturilor cedentului, către cumpărător. Avem aci două obiecte, avînd fie-care individualitatea sa proprie, putînd servi şi unul şi altul de bază unuĭ drept special.

Beneficiile ce un artist poate trage din vinderea tabloului său şi din dreptul excluziv de exploataţiune sunt cu totul diferite. Sunt unii pictori sau sculptorĭ cari nu lucrează de cît numaĭ în vederea celuĭ din urmă, căcĭ pe cînd tabloul saŭ statuia se plăteşte cu cîte-va miĭ de leĭ, dreptul de reproducţie se plăteşte de două-zecĭ de orĭ mai mult. Nu se poate admite aşa dar, că dacă un artist nu specifică nimic în privinţa acestuĭ drept, vînzînd tabloul saŭ statua sa, să urmeze de aicĭ că el a voit să înstrăineze şi dreptul de reproducere; amîndouă aceste drepturĭ se deosebesc unul de altul, ca unele ce se refer la două lucruri diferite şi ca natură şi ca va-

www.digibuc.ro

loare bănească. [1]) In lipsă de o convenţiune formala, artistul trebueşte să 'şĭ aibă neatins dreptu de reproducere. S'ar putea întîmpla însă, ca tabloul sau statuia să nu fie cumpărată de un iubitor de artă, în vederea meritului estetic al opereĭ, ci de un om care ar voi să tragă un folos bănesc, de un fotograf de exemplu, care reproducînd tabloul saŭ statuia în miĭ de exemplare, ar putea trage venituri destul de marĭ din această vulgarizare a opereĭ artistice. In acest caz, ar fi drept ca el să se înavuţiască în paguba artistuluĭ, care singur trebue să beneficieze de acest drept? Fotograful în acest caz trebueşte să plătească artistuluĭ o îndouită sumă, corespunzătoare cu îndouitul drept ce dobîndeşte: acel asupra obiectuluĭ de artă şi acel de reproducere.

Dintre toate legislaţiunile din Europa, singur Codul bavarez a adoptat acest sistem. Legislaţiunea belgiană se declară contra. In Franţa, jurisprudenţa a variat cînd într'un senz, cînd într'altul. La noĭ nu s'a prezentat nicĭ un caz de asemenea natură.

In 1841 luna Martie, o discuţiune celebră avu loc în Parlamentul francez între deputaţiĭ Berryer şi Lamartine, [2]) marele poet, cu privire la acest subiect.

[1]) Faptele desmint şi maĭ mult pe aceia cari susţin că dreptul de copie, de reproducere, este un accesoriŭ al obiectuluĭ. N'avem de cît să cităm cazul pictoruluĭ *Ingres* care vînzînd originalul tabloluĭ seŭ *Odalisca* cu 1,200 leĭ, a vîndut separat dreptul de reproducere cu 24,000 leĭ. Cum remîne decĭ cu părerea acelora cari susţin că dreptul de copie este un accesoriŭ al obiectuluĭ? Insuşĭ bunul simţ ne arată că aceasta ar fi o imposibilitate.

[2]) A se vedea «*Oeuvres complètes de Lamartine*» tom. IV, la pag. 369 discursul ţinut de *Lamartine* în Camera deputaţilor în Martie 1841. In rezumat iată ce ne spune:

www.digibuc.ro

Camera deputaţilor s'a pronunţat în favoarea acestuĭ sistem; maĭ în urmă însĕ, din cauza intrigilor particulare, adunarea a revenit asupra acesteĭ legĭ favorabile artiştilor.

Congresul artistic internaţional ţinut la Paris în

Sunt douĕ felurĭ de lucrărĭ: manuale şi intelectuale; rezultatele lor sunt diferite, dar titlul în virtutea căruia autoriĭ lucrărilor se bucură de foloasele lor, este acelaş. Lucrările manuale aŭ atras maĭ mult atenţiunea legiuitoruluĭ, de aceia, ele aŭ fost sancţionate maĭ întîĭ, stabilindu-se ast-fel proprietatea. Cu timpul şi cu desvoltarea cultureĭ între oamenĭ, proprietatea mobiliară s'a desvoltat gradat. In fine printr'o inducţiune naturală şi justă s'a recunoscut că şi opera intelectuală este o lucrare folositoare şi că fructele eĭ sunt proprietatea autoruluĭ. Această proprietate este justă, folositoare, posibilă; justă, pentru că vĕduva şi copiiĭ nu pot cerşi alăturĭ de bogăţiile produse prin munca ingrată a tatăluĭ de familie; folositoare, pentru că lucrările spirituluĭ aŭ o influenţă din cele maĭ marĭ asupra omenireĭ; posibilă, pentru că ele se pot cumpăra, vinde şi apăra ca orĭ-ce altă proprietate.

Aceste sunt ideile fundamentale susţinute de Lamartine în discursul seŭ. Ajungînd la partea practică, marele poet proclamă *perpetuitatea* posesiuneĭ fructelor lucrăreĭ intelectuale, dar aceasta maĭ mult teoretic şi din punct de vedere filosofic: legiuitorul, ne spune Lamartine, proclamă, din contra, foarte rar principiĭ absolute, maĭ ales în materie de adevĕrurĭ nouĭ. Intre altele, Lamartine, respinge într'un mod strălucitor ideia de privilegiu, pe care voiaŭ unĭĭ jurisconsulţĭ să stabilească drepturile autorilor.

Ştiut este că şi vechiĭ economiştĭ tăgăduiaŭ la început productivitatea inteligenţiĭ. Pentru fiziocraţĭ, unicul izvor de productivitate şi bogăţie era numaĭ pămîntul. Eĭ clasaŭ pe scriitorĭ şi artiştĭ între paraziţĭ. Maĭ în urmă această rasă neproductivă se mărĭ, întinzîndu-se asupra tuturor profesiunilor liberale. Astă-zĭ, majoritatea economiştilor, în frunte cu Dunoyer, Say, Garnier, Bastiat şi altiĭ, recunosc unanim productivitatea plină de valoare a inteligenţeĭ.

www.digibuc.ro

1879 a emis următoarea opiniune, care rezumă într'un mod admirabil de clar și complect sistemul expus mai sus: «*La cession du tableau ou de la* «*statue n'entraine aucunement un droit pour l'ac-* «*quéreur à l'exploitation exclusive de l'oeuvre ar-* «*tistique; le pouvoir d'autoriser ou non les repro-* «*ductions reste entre les mains du peintre ou du* «*sculpteur, sauf le cas de travail sur commande.*» [1])

Un singur punct a mai rămas de lămurit cu privire la drepturile artiștilor și anume durata acestor drepturi. In privința aceasta soluțiunile trebuesc să fie asemănătoare cu acele care le-am văzut cînd am vorbit despre drepturile scriitorilor literari și dramatici. Fundamentul comun și unora și altora este munca; așa dar proprietatea artistului trebuește să fie transmisibilă, cesibilă prin acte între vii și în acelaș timp perpetuă. Prin urmare el singur sau moștenitorii săi trebuesc să se bucure de dreptul de-a autoriza reproducerea operei sale.

De asemenea tot ce s'a zis asupra îndoitei ces-

[1]) Jurisprudența noastră nu s'a pronunțat în această privință, în lipsă de cazuri de felul acestora. In Franța, jurisprudența a variat. La început dînsa a hotărît că pictorul și sculptorul. vînzînd opera lor, ei păstrau totuși dreptul de reproducere (Cass. Fr. 23 Iulie 1841).

Mai în urmă însă. avînd în vedere și avisul Camerilor reunite, Curtea de Cassație franceză a considerat dreptul de reproducere ca un accesoriu al tabloului sau statuei originale, atribuindu'l cesionarului (Cass. Fr. 27 Mai 1842).

Cea mai mare parte din autori nu s'au unit însă cu această din urmă hotărîre a Casației franceze. Ast-fel: *Dalloz* în «*Jurisprudence génér. littéraire*» pag. 456; *Renouard* tom. II. No. 175; *Gastambide* pag. 33 și urm.; *Rendu* tom. I, No. 898. — (Vezi și nota I de la pag. 83 cu privire la acest fapt).

www.digibuc.ro

tiuni a transmisibilităţeĭ şi a perpetuităţeĭ proprietăţeĭ literare, asupra cerinţelor utilităţeĭ sociale şi asupra inconvenientelor permanenţeĭ unuĭ drept exclusiv de reproducere şi exploataţiune, toate aceste consideraţiuni şi argumente sunt perfect aplicabile şi opereĭ artistice. A recunoaşte descendenţilor şi succesorilor unuĭ pictor sau sculptor, perpetuitatea dreptuluĭ de a se opune orĭ-căreĭ reproduceriĭ, ar fi să creăm o măsură contrară interesuluĭ general. Pentru a înlătura aceste inconveniente care de multe orĭ pot deveni grave, cînd acest drept a căzut în mîna vre-unuĭ cesionar lacom de a se înavuţi, saŭ a unuĭ moştenitor neîndemînatec, trebueşte ca exerciţiul acestuĭ drept să fie modificat dupe trecerea timpuluĭ fixat de lege în favoarea moştenitorilor. Trecînd acest timp, opera artistică va cădea în domeniul public, cu obligaţiunea pentru fie-care artist reproducător a diferitelor capo d'opere de a plăti *in perpetuum*, succesorilor autorilor respectivĭ, o sumă fixă, care va fi maĭ mare saŭ maĭ mică, dupĕ meritul personal ce va cere modul de reproducere întrebuinţat de dînsul. De altmintrelea acesta este sistemul adoptat şi la rezolvarea proprietăţeĭ literare, fiind singurul care împacă toate drepturile, înlăturînd în acelaş timp toate periculele; el protege de o potrivă şi proporţional cu interesele lor, atît pe scriitor saŭ artist, cît şi pe public şi editor saŭ pe artistul reproducător. El permite proclamarea principiuluĭ *perpetuităţeĭ* drepturilor scriitorilor şi ale artiştilor, înlăturînd însĕ periculoasele sale urmărĭ.

www.digibuc.ro

PARTEA A DOUA

DREPTURILE AUTORILOR IN LEGILE NOASTRE

Legea Preseĭ de la 1862. [1])

Maĭ înainte de a intra în analiza şi comentarea legeĭ preseĭ de la 1862, singura lege care garantează drepturile scriitorilor şi ale artiştilor romînĭ, mĕ voĭ încerca să fac un rezumat despre tot ce s'a scris la noĭ asupra cestiuneĭ dreptuluĭ autorilor sau maĭ bine zis a proprietăţeĭ literare şi artistice. Nu voĭ avea multe de spus, de oare-ce s'a scris foarte puţin în ziarele şi revistele noastre periodice asupra acesteĭ proprie-

[1]). Primul capitol al Legeĭ Preseĭ din 1862 este întitulat: «*Despre proprietatea literară*. Intreaga lege e luată după legea franceză din 1793 asupra «*Proprietaţeĭ literare*». Ea a suferit însă micĭ modificărĭ în diferite rînduri şi anume: prin art. 24 din Coustituţiune; prin legea din 8 Iunie 1884; prin legea din 13 Aprilie 1885 şi prin modificările aduse coduluĭ nostru penal, la 1874.
Proprietatea literară şi artistică, adică dreptul autorilor asupra operelor lor este cunoscut în Anglia sub numele de *Copyright*, iar cînd e vorba de reprezentarea operelor dramatice, poartă numele de *playright*; tot ast-fel şi în Statele-Unite; în Germania, dreptul autorilor e cunoscut sub denumirea de *Verlagsrecht*; în Italia: *dirriti degli autori*; în Olanda: *droit de reproduction*; în Belgia: *droit d'auteur*; în Spania: *proprietate intelectuală*; în

www.digibuc.ro

tăţi; motivată poate această tăcere, prin lipsa operelor de artă şi literatură care să fi atras atenţiunea jurisconsulţilor noştri asupra dreptului acelora cari le-a produs. Singure tribunalele noastre aŭ discutat mai adese-ori această cestiune căutînd să statueze natura dreptului autorilor în contestaţiunile ce întîmplător li s'a prezentat. Vom arăta mai la vale, în adnotările ce am făcut diferitelor articole din legea preset, hotărîrile mai principale cari s'aŭ dat de Curţi şi Tribunale în această materie. Din ele se va vedea în mod clar felul în care instanţele noastre judecătoreşti, au privit în diferite timpuri, dreptul autorilor, saŭ mai bine zis proprietatea literară şi artistică.

Dintre jurisconsulţii noştri, acel care s'a ocupat mai mult de această cestiune, este savantul profesor universitar d. C. G. Dissescu, care atît la Universitate în cursul sĕŭ de drept Constituţional cît şi prin mai multe articole publicate în «*Dreptul*» a discutat în mod amănunţit, din punct de vedere legal, caracterul şi natura acestui drept. De şi d. profesor Dissescu nu admite modul nostru de a vedea în această privinţă, d-sa contestînd autorilor un drept de *proprietate* în înţelesul strict legal al cuvîntului, totuşi dăm mai la vale, în rezumat, argumentele emise de d-sa,

---

Norvegia: *droit appelé propriété littéraire;* în Suedia: *proprietate literara;* în Rusia: *proprietate literară şi artistica.* In Franţa, dreptul autorilor asupra operelor lor era cunoscut prin legea de la 1793 sub numele de «*Proprietate literară*»; la 13 Iulie 1866 modificîndu-se în mare parte dispoziţiunile acestei legi, precum şi a celor alte cari s'au succedat pînă la 1866, i s'a modificat şi numele în «*droits d'auteur*».

www.digibuc.ro

ca unele ce sunt quintesența ideilor emise pînă acum de adversarii proprietățeĭ literare și artistice.

«Nu poate fi vorba de un *drept de proprie-*«*tate*, zice ilustrul nostru jurisconsult, (1) de cît «acolo unde există cele două caractere esențiale «și fundamentale: *exclusivitate și perpetuitate*. A «fi proprietar al unuĭ lucru, înseamnă a'l stăpîni «tu în mod exclusiv și a avea asupra luĭ un drept «perpetuŭ, căcĭ dacă admiți temporaneitatea dreptu-«rilor tale, dacă recunoști că ele aŭ să dispară fa-«talmente în cutare moment, nu maĭ poți susține că «eștĭ proprietar. Da, sunt proprietarul uneĭ ideĭ, pe «cît timp o țin secret în fundul conștiinței mele, dar «din momentul ce am manifestat'o în afară, comu-«nicînd'o semenilor meĭ, ea a intrat în domeniul pu-«blic, s'a adăugat la patrimoniul intelectual, tezaur comun tuturor. Din momentul ce ideia devine *pu-«blică* cum maĭ poate fi vorba de proprietate per-sonală, *privată*? Pentru scriitorĭ ca Ad. Franck, «carĭ împărtășesc credința cum-că operele spiritului «sunt sezisabile, susceplibile prin natura lor de apro-«piare privată, *excluzivă* și *perpetuă*, tillul de *pro-«prietate intelectuală* e pe deplin justificat. Pentru «noi însă, carĭ nu recunoaștem producțiunilor intelec-«tuale aceste caractere,—căcĭ ele neexistînd în spațiu «nu sunt susceptibile de dominațiune excluzivă și «perpetuă,—denumirea de *proprietate* intelectuală e «cu totul impropie . . . . . .

. . . . . .

. . . . . Expresiunea: *proprietate literară* e

---

1) Vezĭ *Cursul de Drept public romîn*» vol. II pag. 392.

www.digibuc.ro

«cu totul improprie; mult mai exact e la englezi cu-
«vîntul *copyright*, drept de copie, de reproducere,
«sau pînă la un punct chiar cuvîntul german: *Ur-
«heberrecht*, drept de autor.

«Proprietatea literară însamnă proprietatea ideiei aplicată la litere și manifestată în scrieri, cărți,
«producțiuni dramatice și teatrale.

«Negreșit că noi vom fi aceia cari să contes-
«tăm efectul bine-făcător al producțiunilor literare
«asupra unei societăți. Plăcerile intelectuale, gustul
«de lectură sunt necesități inerente unei adevărate
«civilizațiuni, și demne în adevăr de nobleța perso-
nalității omului.

«Nu vom urma însă majoritatea scriitorilor fran-
«cezi, cari cînd ie vorba de proprietatea literară,
dau chestiunei o gravitate nemeritată. Noi vom
lasa la o parte declamațiunile ca ce următoare: *la
plus sacrée, la plus inattaquble, la plus person-
nelle de toutes les propriétés, est l'ouvrage, fruit
‹de la pensée d'un ecrivain,»* și nu recunoaștem în
«așa numita *proprietate literară*, de cât un simplu
drept ce trebue să'l aibă autorul, ca o cuvenită ras-
‹plată pentru ostenelile lui, pentru serviciile ce
aduce societății. E just și util pentru societate, ca
‹statul să garanteze autorului un privilegiu la adă-
«postul căruia el să poată incasa o sumă, dar să nu
exagerăm lucrul, să nu aplicăm la proprietatea li-
terară argumente cari pot fi foarte bune la pro-
«prietatea teritorială. Dacă e adevărat că pămîntul
«nu l'ar cultiva nimeni în lipsa unei siguranțe de
«proprietate asupra recoltei, de aci însă nu urmează,
‹cum susțin mulți, că nici fără proprietate intelec-

www.digibuc.ro

«tuală nimeni nu s'ar mai trudi cu munca literară.
«Argumentul acesta economic poate fi întors tocmai în contra celor ce'l învoacă. In adevĕr, istoria intelectuală a omenirei, ne dovedeşte că ori de cîte ori aŭ intrat calcule de retribuţie în lucrările literare, totdeauna acest element comercial a fost cu atît mai dăunător calităţei produsului intelectual, cu cît a predomnit mai mult în mintea autorului. Pe de altă parte tot istoria ne dovedeşte că operele literare cele mai măreţe s'au născut fără intervenţia statului, fără legi de aşa pretinsă proprietate literară. Virgiliu a compus Eneida în timp de 10 ani de zile; Divina Commedia reprezinta «munca a 13 ani; Milton pentru Paradisul pierdut a obţinut 5 lire; Shakespeare pentru operele luĭ o sumă ridiculă; Rousseau cîştiga atît de mult din «operele sale încît era silit să copieze note de muzică pentru ca să poata trăi!

«*Le génie, c'est la patience*» a zis Buffon; Pe«trarca schimba versurile luĭ pînă de cîte 25 orĭ! «Cînd însă lăcomia mercantilă invadează cîmpul activităţei literare, autorul se va călăuzi de proverbul *Timpul e bani* şi va dispreţui de sigur cuvintele «luĭ Boileau: *Vingt fois sur le mêtier remettez «votre ouvrage*».

‹Să înlăturăm dar elementul mercantil cînd e «vorba de lucrărĭ geniale; oamenĭ de geniu nu au «fost niciodată buni negustorĭ; operele lor nemu«ritoare n'au nevoie de excitanţi artificialĭ, ele nasc, şi trăesc de la sine prin vigoarea lor intrinseca, ‹nu la adăpostul legilor, dar chiar contra lor. Totuşi ‹pentru lucrarĭ intelectuale de o valoare mijlocie,

www.digibuc.ro

«pentru producțiuni literare care nu sunt fructul «geniului, ci produsul unei inteligenți ordinare apli- «cată în timp, trebue să recunoaștem că siguranța «unei recompense poate avea influență eficace în a «ocasiona producțiunea lor. De fapt chiar, cele mai «multe din scrierile de această categorie, în care «putem grupa și cărțile didactice, se fac în vederea, și provocate de cîștigul material.

Să venim acum la întrebarea în ce condițiuni «practice trebue sa se manifesteze intervențiunea «legală a statului?

«Nici doctrina, nici legislațiunile nu sunt încă de «acord asupra acestui punct. Unii, plecînd de la «premisa că există o adevărată *proprietate* literară, «cer ca concluziune un drept *perpetuu* și *exclusiv*. «Consecința riguroasă a acestei teorii ar fi că în «scrieri saŭ în conversațiune nu veĭ putea utiliza o «citațiune, o idee dintr'o carte, fără a fi cerut o «prealabilă voie de la *proprietar* saŭ de la moște- «nitorii lui în decursul secolilor, în schimbul unei «despăgubiri. Cînd Tasso în *Ierusalimul liberat*, a «întrebuințat rima octavă, luînd ast-fel o idee a lui «Boccacio pe care a perfecționat'o Bajardo, cînd el «împrumută de la Ovidiŭ, Virgil și Omer, imagini, «comparații și figuri de stil, cînd insula Alcina 'i-a «sugerat ideia grădinii din Armida și Ducesa Eleo- «nora a fost modelul după care el a copiat pe So- «fronia, Tasso ar fi trebuit să desdaueze pe moș- «tenitorii lui Boccacio, Virgiliŭ și Omer! Și cînd el «utilisează episode din Cruciate, cui vreți să dea «despăgubiri? Iată unde ne duce dreptul de pro-

www.digibuc.ro

prietate, *perpetuŭ*» [1]). . . . . .

. . . . . .

Iar ca o complectare mai detaliată a celor spuse mai sus, iubitul meŭ maestru, într'un savant articol publicat în ziarul «*Dreptul*», adaugă următoarele:

Ce este proprietatea în sistemul dreptuluĭ nostru public, civil şi economic? Facultatea ce o ai de a te folosi tu, prin tine saŭ prin alţiĭ de un lucru ce are într'însul o valoare, în mod exclusiv şi perpetuŭ, şi în orĭ-ce chip (abusînd chiar de acest lucru), fără însĕ să vatămĭ pe altul. De aci şi urmatoarele caractere esenţiale ale dreptuluĭ de proprietate ast-fel conceput: 1° apropriaţiunea lucrului, 2° apropriaţiunea luĭ în mod *individual* şi *exclusiv*, 3° folosinţa pînă la desfiinţarea lucrului stăpînit (usus et abusus non salva rei substantiae), 4° posibilitatea de perpetuitate a dreptuluĭ. Iar cuvintele pentru care societatea constituită garantează, în condiţiunile ce se ştie, dreptul de proprietate, sunt: justiţia şi utilitatea socială. Justiţia, pentru că omul născîndu-se cu facultatea de a munci trebue să 'ĭ se garanteze atît dreptul în sine cît şi foloasele munceĭ. Utilitatea socială, pentru că una din bazele societăţeĭ aşa cum dînsa este azĭ constituită, e proprietatea. De binefacerile eĭ se bucură nu numaĭ proprietarul, muncitorul, dar întreaga societate. O proprietate este un inel în lanţul avuţiilor cum omul este o celulă în organismul social. Justiţia, singură prin sine însăşĭ nicĭ nu justifică — de şi jocul de cuvinte ar dovedi con-

[1]) C. G. Dissescu «*Curs de Drept public romîn*»—*Dreptul Constituţional*—vol. II pag. 392, 398, 399, 400 şi 401.

www.digibuc.ro

trariul — dreptul de proprietate, cum îl avem azĭ, nicĭ nu 'ĭ poate servi de substrat îndestulător. Nu contestez, în adevĕr că orĭ-ce *avuţie*, orĭ-ce lucru folositor, este resultatul *munceĭ* omuluĭ. Dar cine 'mĭ poate afirma că orĭ-ce om bogat este un om muncitor! Cine poate motiva că imensile proprietăţĭ ce are cel d'întĭiŭ milionar norocos sunt equivalentul exact, strict, produsul munceĭ sale? Porumbul din hambarul meŭ, poate fi fructul munceĭ mele; milioanale ce pot cîştiga la o întreprindere matrimonială, la un joc de noroc, ce 'mĭ le poate aduce o moştenire neaşteptată, nu sunt rezultatul munceĭ mele. Aşa că dacă justiţia ar fi singura călăuză în această ordine de ideĭ, tocmaĭ în numele eĭ ar urma să expropriem pe toţĭ aceia cărora avuţiile le-a venit pe fereastră iar nu pe uşă, prin muncă. A merge însă aşa de departe ar fi a ridica dreptuluĭ de proprietate caracterul individualităţeĭ, al capriciuluĭ dacă vreĭ, al uzuluĭ şi al abuzuluĭ, al escluzivismuluĭ şi perpetuităţeĭ.

Primim însă dreptul de proprietate cu toate nedreptăţile la care dă loc, cu tot arbitrariul şi capriciul sĕu, dintr'un principiu de multe orĭ contrariu equităţeĭ, merituluĭ, principiu care se numeşte utilitatea socială. Fără dreptul de proprietate cu caracrerele esenţiale maĭ sus arătate, descuragem pe muncitor şi desorganizăm familia isbind-o în principala eĭ temelie. A schimba caracterul proprietăţĭĭ aşa cum ne-a transmis'o dreptul roman, este a schimba întregul organism social ce avem azĭ. De bine de reŭ aşa înţelegem acum utilitatea socială. Ia să vedem acum dacă se poate aplica idea personalităţeĭ, usu-

www.digibuc.ro

lui și abusului, escluvismului, perpetuității în ordinea producțiunilor spiritului omenesc.

La prima vedere produsul intelectual pare mai susceptibil de proprietate de cît produsele materiale ale muncei omului. Cum? pot fi proprietar pe grîul ce am semănat și nu sunt proprietar pe ideile mele, pe cugetările mele, pe versurile inspirațiunei mele, pe invențiunile mele industriale, pe idealul ce am realisat luînd o bucată de pămînt în mînă, saŭ o piatră de marmoră? Dacă ei cuvîntul de proprietate în sensul metafisic, ca o afirmare a personalității și eului tău, da, ești proprietar și poți ori cînd revendica paternitatea operelor inteligenții spiritului tău.

Dar dacă vrei să vorbești de proprietatea juridică, legală, de acea perpetuitate, de acel us și abus, de acea revendicare, atunci n'ai acest drept. Ideile tale, invențiunile tale, versurile ce ai făurit, descoperirile științifice ce 'ți-a venit în minte saŭ le-ai experimentat, cît timp le-ai păstrat în fondul cunoștiinței tale, saŭ consemnat în un manuscris pe care 'l deții, sunt proprietatea ta perpetuă și esclusivă; aceste idei le poți părăsi cînd vrei, manuscrisul te poți servi de dînsul prin us și abus: 'l poți arde fără nici o grija. Din momentul însă ce ai dat publicității gîndirile, descoperirile tale, s'a sfîrșit cu dreptul tău de proprietate..., acel drept de proprietate legal, juridic: perpetuu, esclusiv, usiv, și abusiv... a dispărut, pentru că ideea ta a intrat în fondul conștiinței altora cu voia și fără voia lor. De acum înainte totul se opune la posibilitatea esercițiului unui drept de proprietate în sensul riguros al cuvîntului: Se opune

www.digibuc.ro

natura lucrurilor, căci nu poţi relua ideia ta. In minutul cînd aĭ esecutat într'un concert public o compositiune a ta, nimic nu poate opri pe alţiĭ, dacă pot, sa reproducă întocmaĭ aceiaşĭ compositiune musicală. Jocul de scenă pe care 'l-aĭ creat tu pentru prima oară în interpretarea unuĭ rol este de sigur o creaţiune a ta, şi cu toate acestea nu poţĭ împedica pe altul de a interpreta rolul în acelaş chip. Orĭ cît ar distruge — dacă lucrul este imaginabil — moştenitoriĭ luĭ Musset, ediţiunile operilor luĭ, Nopţile, Rolla şi toate creaţiunile sale rămîn. Se opune însăşĭ *justiţia*, căcĭ nu violez întru nimic dreptul tău, luînd din fondul comun ceva care a devenit al tutulor şi prin urmare şi al meŭ. Beard, cel d'întîĭ caracterisează boala numită Neurastenie, o descrie şi enumără stigmatele. După dînsul o mulţime de alţĭ medicĭ scriŭ asupra Neurastenieĭ şi reproduc aceleaşĭ ideĭ în aceiaşĭ formă; cine poate zice că Beard a fost furat?

Laurent scrie 32 volume asupra Codului civil. In cercetarea controverselor maĭ tot fondul este al jurisconsulţilor francezĭ cari 'l-aŭ precedat, originalitatea luĭ se arată într'un număr de cestiuni cu totul restrîns, în multe locurĭ găsim reproduse definiţiunĭ devenite formule de stil, găsim pasagiĭ întregĭ luate din Repertoriul luĭ Dalloz; cine va vedea aci o atingere adusă dreptuluĭ de proprietate? Intr'o cestiune juridică, un avocat formulează un motiv de casare cu totul noŭ, sub o formă individuală; ar putea oare autorul acestuĭ motiv să împiedice pe alţiĭ de a reproduce acelaş motiv sub aceeaşĭ formă? Evident că nu, căcĭ fondul şi forma sunt luate din fondul

www.digibuc.ro

comun al conştiinţeĭ sociale [1]). Să nu se uite că sunt scrieri ştiinţifice şi literare cari au trebuinţă de un aşa mare număr de căutări, că este cu neputinţă de a nu te servi, cum zice Merlin, întrebuinţînd o expresiune vulgară «de foarfecĭ». Se opune mai presus de toate *utilitatea socială*. Dacă autorul ar avea un drept excluziv şi perpetuŭ asupra producţiunilor sale, atunci nici o dată n'aşĭ putea reproduce în scop lucrativ saŭ desinteresat cugetările unuĭ Platon, unuĭ Voltaire, unuĭ Heliade, tablourile unuĭ Raphael fără permisiunea proprietarului sau reprezentanţilor sĕĭ. Şi atunci dreptul de proprietate în loc să fie un element de folos, de progres societăţeĭ, ar fi o piedecă în evoluţiunea culturală.

Intreb acum : dacă producţiunea literară, artistică şi industrială, nu e susceptibilă de apropriaţiune, de excluzivizm, de uz şi abuz, cum poate face obiectul unuĭ drept de proprietate excluziv, perpetuŭ, abuziv ?

Susţinătoriĭ tezeĭ contrarie pentru a scăpa de greutatea obiecţiunilor propun o distincţiune între *idee* (fond) şi *formă*. «.... Fondul este comun, ideile sunt ale tutulor,... felul particular în modul de a combina ideile şi stilul sub care le prezentăm,... aceasta aparţine scriitoruluĭ,... căci e un mod de ocupaţiune a lucrurilor prin muncă» (teza pag. 96). Dar această distincţiune slăbeşte, compromite soluţiunea proprietăţeĭ literare, cel puţin pe jumătate. Va să zică munca adevĕrată, fondul, invenţiunea ideiĭ, noul sistem industrial, concepţiunea artistică nu se prote-

[1]) Vezĭ *Dreptul* No. 63 din 1893, pag. 590 : Un rĕspuns, de D. Gr. Maniu.

www.digibuc.ro

giază! Eŭ care am închipuit o acţiune dramatică, care am descris starea socială şi politică din secolul al XVIII cu elemente trase din hrisoave de mine găsite, pentru prima oară, eŭ care am descoperit un sistem mai practic pentru încălzitul şcoalelor, pentru fabricarea săpunuluĭ de menaj, nu sunt proprietar al rezultatuluĭ munceĭ mele? Orĭ-cine va putea utiliza ideia, invenţiunea mea, destul numaĭ să găsească o altă formă? Dar atunci singur talentul are drept la «proprietate» căci numaĭ luĭ se datoreşte forma, stilul şi esecuţiunea!

Şi la urma urmelor se poate determina cu precisiune unde înceteaza fondul, şi unde începe forma? Ce? nu cum-va pe baza acesteĭ distincţiunĭ ar putea cine-va să reproducă întreaga acţiune a romanuluĭ «Confesiunea unuĭ copil al secoluluĭ» a luĭ Musset, schimbîndu-ĭ forma în tot saŭ în parte? Cine este autorul original al pieseĭ Odette, Sardou saŭ Uchard?

Ocupaţiune prin muncă! iată baza dreptuluĭ de proprietate literară şi artistică, ni se zice. Fraza e frumoasă, dar nu se prea nemereşte la producţiunile intelectuale. Un bun material se poate ocupa într'un chip privativ, excluziv de o singură persoană. Ba avem chiar legea fizică că un acelaş corp nu poate sta în timp şi spaţiu în douĕ locurĭ deosebite. Nu tot aşa în domeniul ideilor. O cugetare exprimată poate ca şi lumina soareluĭ să încălzească, să aparţie la maĭ mulţĭ de o dată, să fie a tutulor. Se poate chiar ca aceiaşĭ idee inventivă în literatură, artă, industrie saŭ ştiinţă să încolţească în acelaş timp saŭ la deosebite epoce fără prealabilă înţelegere.

www.digibuc.ro

Asemănările sunt posibile în lumea morală şi intelectuală ca şi în cea fizică.

Care este concluziunea? Nu cum-va la adăpostul teoriei că proprietatea literară, artistică şi industrială nu e o adevărată proprietate perpetuă şi exclusivă, furtul literar, necinstea industrială şi comercială, plagiatul devin un drept? O asemenea teorie pe cît de monstruoasă şi vătămătoare societăţei se respinge de la sine. Dacă autorul, inventorul n'aŭ un drept de proprietate, cum am zis mai sus, nu vrea să zică că n'aŭ nici un drept. Sare în ochi lumina pe care o dă societăţei scriitorul, artistul, inventorul, şi e zadarnic a insista asupra superiorităţii producţiunilor intelectuale, ce sunt în adever divine, asupra foloaselor ce tragem din bunurile materiale. Sufleteşte trăeşte omul cu cuvîntul, nu cu pîinea.

Dreptul însă pe care 'l aŭ aceşti Prometei e un drept de o natură deosebită contra întregei societăţi şi a fie-căruia din noi. Cugetătorii, scriitorii, artiştii, inventorii prin munca lor — geniul fără muncă rămîne steril — aduc servicii societăţei, 'i daŭ impulsiunea fără care nu se poate merge înainte. Societatea e datoare sa'i încurajeze, să'i răsplătească, să'i protejeze, să'i garanteze. Şi fiind-că prin natura lucrurilor nu li se poate recunoaşte un drept de proprietate, dreptul lor de creanţă se va garanta prin privilegii şi alte mijloace. Ast-fel, imitaţiunea, contrafacerea, plagiatul vor da loc la despăgubiri. Industrialul neputînd revendica, în sensul riguros al cuvîntului, invenţiunea sa, va putea revendica marca

www.digibuc.ro

industrială și comercială, ceea-ce va fi o garanție puternică pentru respectul invențiunei sale [1]).

S'au mai ocupat, în mod incidental de această cestiune și d-nii: Dem. C. Popescu, regretatul director al «*Dreptului*»; Const. Mille, în mai multe articole publicate în «*Drepturile omului*» și «*Adeverul*», G. Stratilat într'un articol intitulat: «*Proprietatea literară și artistică la noi*» [2]) pubicat în No. 14 al ziarului «*Dreptul*» de la 22 Ianuarie 1884 și C. D. Anghel în mai multe articole publicate în «*Adeverul*». Discuțiunea cea mare și întinsă a acestei chestiuni, s'a făcut însă adese ori inaintea Curților și Tribunalelor, cu prilejul diferitelor contestațiuni dintre autori și editori, formîndu-se o jurisprudență, care de și variată, totuși fixînd cestiunea proprietățeĭ literare și artistice în detaliile ei necontroversate. Asupra acesteĭ jurisprudențe a Tribunalelor noastre, vom reveni mai pe larg cu ocaziunea analizeĭ ce vom face «*Legeĭ Preseĭ de la 1862*» care garantează la noi drepturile scriitorilor și ale artiștilor precum și ale moștenitorilor sau cesionarilor lor.

[1]) A se vedea *Dreptul* anul al XXIII No. 2 din 6 Ianuarie 1894.

[2]) A se vedea articolul «*Proprietatea artistică în Franța*» de Dem. C. Popescu în No. 70, anul XIII, din «*Dreptul*» de la 30 Septembrie 1884, în care arată importanța cea mare a cestiuneĭ, referindu-se și la proprietatea literară și artistică de la noĭ. De asemenea articolul «*Proprietatea literară și artistică la noĭ*» de G. Stratilat care conchide că legea preseĭ de la 1862, care garantează la noĭ dreptul autorilor este încă în vigoare, cu toate restricțiunile cuprinse în art. 30 (129) din Constituție cu privire la abrogarea legilor contrare eĭ.

(«*Dreptul*» anul XIII, No. 14 din 22 Ianuarie 1884).

www.digibuc.ro

In Romînia, singura lege speciala care consacrează drepturile de proprietate literară saŭ artistică, scriitorilor şi artiştilor noştrĭ este aşa numita «*Lege a Preseĭ*»; în legătură cu dînsa este art. 19 şi 24 din Constituţiune precum şi art.: 339, 340, 341 şi 342 din Codul nostru penal, care enumără pedepsele şi amenzile ce se dau contrafăcătorilor literarĭ sau artistici.

Intăiul articol al *Legeĭ Preseĭ* este intitulat «*despre proprietatea literară*». Legiuitorul nostru, după cum vedem, a fost de părere că într'adevĕr dreptul autorilor asupra operelor lor, constitue un drept de proprietate.

Nu ne demonstrează de ce, — şi nicĭ nu era locul să facă aceasta, — dar acest fapt reiese destul de clar din intenţiunea sa, exprimată prin cuvintele puse ca titlu la primul capitol. [1])

---

[1]). De alt-fel, Tribunalele noastre, printr'o serie de hotărîrĭ au căutat să asimileze acest drept, cu dreptul comun de proprietate, prevăzut de art. 480 din codul civil. Ast-fel Tribunalul Ilfov Secţia II prin sentinţa data la 17 Martie 1887, hotărăşte că autorul unui uvraj, folosindu-se de dînsul după dorinţa sa, avînd *jus utendi et abutendi*, caracter esenţial al proprietăţeĭ, rezultă că dreptul său întrunind toate condiţiunile uneĭ adevărate proprietăţĭ, art. 480 din codul civil, care reglează în general dreptul de proprietate, tot el regulează şi dreptul de proprietate literară, aşa că acest drept există şi este prevăzut în mod implicit în art. 480 din codul civil.

După o serie de considerante pline de eloquenţă şi energie prin care Tribunalul stabileşte în mod strălucitor, origina şi natura dreptuluĭ de proprietate literară, adaugă următoarele: «Considerînd că autorul unuĭ uvraj, folosindu-se de dînsul după dorinţa sa, exercitîndu-l după voinţa sa, cedîndu-l, vînzîndu-l şi transmiţîndu'l prin toate mijloacele de drept civil, putînd a'şĭ corige şi mo-

www.digibuc.ro

Constatăm însă cu părere de rău că legiuitorul nostru n'a urmat intenţiunei sale, căci de şi a afirmat principiul proprietăţei literare, s'a ferit de a'l aplica. Legea noastră limitează drepturile autorilor şi e foarte greŭ de admis ca această limitare în timp să intre în caracterul uneĭ adevărate proprietăţi. Şi cum am putea admite că această lege consacră un drept de proprietate, cînd vedem că dînsa respinge consecinţele logice ale principiuluĭ proprietăţeĭ, adoptînd din contra soluţiunile care constituesc violarea luĭ?

---

difica opera sa, putînd a o suprima, în tot saŭ în parte, după interesele avereĭ sale, după inspiraţiunile conscinţeĭ sale, rezultă că dreptul de proprietate al unuĭ autor, este complect şi absolut, avînd ast-fel *jus utendi et abutendi*, caracter esenţial al dreptuluĭ de proprietate... etc.» iar într'un alt considerant: «munca aceasta «lungă şi răbdătoare ce omul îndeplineşte cu atîta greu-«tate, în compunerea uneĭ opere de literatură sau artă, în care un autor şi-a uzat viaţa sa şi de multe orĭ şi-a absorbit şi averea sa, nu poate fi produsul tuturor şi foloasele nu le poate pierde nicĭ el nicĭ descendenţiĭ săĭ.» (Vezĭ «*Dreptul*» No. 38, pag. 304 din 1887).

In acelaş senz, Tribunalul comercial din Bucureştĭ prin sentinţa de la 4 Martie 1884, declinîndu-şĭ competenţa de a judeca acţiunea de proprietate literară intentată de M. H. Jecu în contra luĭ I. C. Fundescu cu privire la proprietatea ziaruluĭ «Telegraful , recunoaşte că proprietatea literară trebue regulamentată în caz de litigiu, după principiile dreptuluĭ civil pur şi înaintea instanţelor civile competente

Intre altele, iată cîte-va din motivele acesteĭ hotărîrĭ:

Considerînd că proprietatea literară, atunci cînd proprietatea eĭ nu este de cît resultatul creaţiuneĭ, inteli-«genţeĭ, imaginaţiuneĭ şi a cugetăreĭ omuluĭ, exprimate fiind chiar într'un jurnal politic orĭ literar, care se îm-«părţeşte publiculuĭ prin vînzare, nu poate fi calificată de faptă de comerciu, ne întrunind nicĭ unul din ele

www.digibuc.ro

Pe cîtă vreme dreptul autorilor nu se poate exercita de cît pentru un timp limitat şi pe cîtă vreme după expirarea acestuĭ timp autorul este deposedat fără să ĭ se dea în schimb vre-o compensaţie, o lege care consacră această stare de lucruri nu poate să recunoască proprietatea literară.

Dar să vedem care sunt principalele dispoziţiuni ale acesteĭ legĭ asupra pretinseĭ proprietăţĭ literare —şi artistice, am putea zice,—care reguleaza drepturile autorilor noştri.

Art. 1. «*Autorii de tot felul de scrieri, compozi-*

---

mentele faptelor prevăzute în art. 306 din regulamentul organic, ce denumeşte de lege fapte de comerciŭ; că prin urmare, folosinţa acesteĭ proprietăţĭ literare (în «specie a unuĭ jurnal politic şi literar) trebue în cas de litigiŭ, regulamentată după principiile dreptuluĭ civ. pur şi înaintea instanţelor civile competente».

(A se vedea «*Dreptul* No. 51 pag. 407 din 1884-)

De asemenea, tot Tribunalul Ilfov, secţia comercială, prin sentinţa No. 807 din 19 Mai 1892, pronunţă următoarea importantă hotărîre: *Din* **combinaţia** *art. 19 din constituţie, cu art. 480 din codul civil, art. 339 din codul penal şi art. 1 al legeĭ preseĭ de la 13 Aprilie 1862, rezultă că* **proprietatea de orĭ-ce natură**, *prin urmare şi proprietatea literară şi artistică, este recunoscută şi respectată, putînd proprietarul să se bucure în mod exclusiv şi absolut de lucrul său şi că cel ce o violeaza este dator să repare prejudiciul ce a cauzat, conform art 998 din codul civil* . (A se vedea *Dreptul* No. 50 din 1892).

De asemenea D. Dem. Alexandrescu, în cartea sa *Explicaţiunea teoretică şi practică a dreptuluĭ civil romîn* pag. 439 ne spune: «*Sub numele de proprietate literară, artistică şi industriala se înţelege dreptul exclusiv al autorilor, artiştilor şi inventatorilor asupra valoareĭ băneştĭ a compositiunilor, operelor de artă saŭ invenţiunilor lor.*» Vezĭ şi nota 3 de la pag. 439. Id. Aubry et Rau, II, pag. 152.

www.digibuc.ro

lorii de muzică, saŭ desenatorii, carĭ vor săpa saŭ litografisi tablourile orĭ desenurile lor, în tot cursul vieţeĭ lor, se vor bucura ca de o proprietate a lor de dritul excluziv de a reproduce şi a vinde operile lor în tot Principatul, saŭ de a trece către alţiĭ această proprietate a lor, fiindu-le acest drit recunoscut după legile în fiinţă».

Art. 2. «Moştenitoriĭ acestora saŭ cesionariĭ către care aŭ trecut dritul lor, se vor bucura de acelaş drit, în termen de 10 aniĭ, după moartea autoruluĭ saŭ compuitoruluĭ.

Art. 3. Jurnalele şi alte foĭ periodice sunt proprietate a persoanelor saŭ a societăţilor carĭ le publică, dritul proprietăţeĭ le este închezăşuit, întocmaĭ după articolele de maĭ sus; articolele ce autoriĭ saŭ proprietariĭ lor nu vor voi ca să se reproducă în alte jurnale, vor trebui a purta la început nota, că reproducerea este oprită, se înţelege numaĭ articolele literare şi sciinţifice.

Art. 4. Compunerile dramatice asemenea în termenele de maĭ sus, nu pot fi reprezentate pe nicĭ un teatru, nicĭ nu pot fi publicate, fără învoirea autoruluĭ.

Art. 5. Traducţiunile nu intră în categoria articolelor de maĭ sus, de cît pentru textul traducereĭ, fiind fie-care liber de a face alte traduceriĭ de pe textul original al scriereĭ, asemenea extractele ce se fac din alte scrieriĭ spre a se încunoştiinţa pe public despre valoarea acestora prin critice şi comentariĭ, nu jignesc proprietatea străină.

Art. 6. Toate dregatoriile administrative sunt datoare a confisca după cererea şi în folosul autoru-

www.digibuc.ro

lui, a compuitoruluĭ, a desemnatoruluĭ, a traducătoruluĭ saŭ a moştenitorilor acestora, orĭ a cesionarilor, toate exemplarele ediţiunilor tipărite, săpate sau litografiate fără învoirea anume şi înscris a proprietarilor.

Art. 7. Pe lîngă exemplarele confiscate, tot contrafăcătorul va fi dator a plăti adevăratuluĭ proprietar o sumă echivalentă cu preţul de 1000 exemplare a ediţieĭ originale.

Art. 8. Orĭ-ce vînzător a uneĭ ediţiunĭ contrafăcute dacă nu este recunoscut că el este contrafăcătorul, va plăti proprietaruluĭ o sumă echivalentă cu preţul de 200 exemplare [1]).

Art. 9. Fie-care tipograf este obligat a remite din orĭ-ce carte, broşură, ziar saŭ orĭ-ce altă tipărire, ce va executa în atelierul seŭ, cîte treĭ exemplare bibliotecеĭ centrale din Bucureştĭ, bibliotecеĭ Academieĭ romîne şi bibliotecеĭ centrale din Iaşĭ.

Orĭ-ce autor saŭ editor romîn care va publica o lucrare din cele pomenite în articolul precedent este supus la aceiaşĭ îndatorire.

Orĭ-ce abatere de la prescripţiunile arătate maĭ sus, se va pedepsi cu o amendă de la 100 pîna la 500 leĭ.

Suma amendeĭ o fixează tribunalul de prima instanţa, fără apel [2]).

---

[1]) In textul original al legeĭ acest articol fiind tradus greşit, întunecînd înţelesul frazeĭ, noĭ l'am dat după ediţia franceză, după care, de alt-fel e copiată întreaga lege a preseĭ din 1862. Acest articol e echivalent cu art, 6 din legea franceză.

[2]) Acest articol a fost formulat în sensul de maĭ sus prin modificările aduse de legea din 13 Aprilie 1885.

www.digibuc.ro

Art. 10. După trecere de 10 ani, după moartea autorului, toată opera pică în domeniul public, şi fie-care este liber a o reproduce prin tipar, sculptura saŭ litografie [1]).

Art. 11. Toate aceste drituri se încheză̆uesc, şi autorilor, compuitorilor, desemnatorilor traducătorilor din staturile străine, carĭ cu reciprocitate vor încheză̆ui, în cuprinsul teritoriilor lor, proprietatea literară [2]).

Iar ca sancţiune în contra acelora carĭ ar înfrînge dispoziţiunile acesteĭ legĭ proteguitoare drepturilor autorilor, avem următoarele articole din codul penal:

Art. 339 Cod penal: Orĭ-ce ediţiune de scrierĭ, de compuneri muzicale, de desemnurĭ, de pictură sau de orĭ-ce altă producţiune, care se va fi tipărit sau gravat, cu orĭ-ce mijloc, fără voia autorului, se so-

---

[1]) In Franţa, Belgia, Suedia, Norvegia, Danemarca şi Rusia după 50 anĭ; în Italia şi Grecia după 40; în Austria şi Prusia după 30 anĭ. In Spania după 80 anĭ.

[2]) Regulamentul *Legeĭ Preseĭ*, a fost publicat în *Monitorul*» de la *4* Maĭ 1862 şi are următorul cuprins:

Art. 1. Spre constatarea dreptuluĭ de proprietate garantată autorilor de scrierĭ şi publicaţiunĭ literare şi artistice, se va ţine un registru special la Ministerul instrucţieĭ publice, în care se vor înscrie cererile şi declaraţiunile compozitorilor.

In acest registru se va însemna numele autoruluĭ saŭ compozitoruluĭ, titlul opereĭ, data publicaţiuneĭ şi data depunereĭ, făcută în conformitate cu rînduiala § 9 din legea preseĭ.

Art. 2. Autorĭĭ şi compozitorĭĭ vor fi datorĭ, ca de o dată cu depunerea operelor lor, să facă cerere în scris către Ministerul Instrucţiuneĭ publice spre a li se constata dreptul de proprietate. Pe temeiul acesteĭ cererĭ, Ministrul le va da un extras după scrierea din registru, adeverit cu iscălitura sa şi sub sigiliul departamentuluĭ.

www.digibuc.ro

coteşte contra-facere şi verĭ-ce contrafacere este delict.

Art. 340 Cod. penal: Vînzarea de scrierĭ contra-făcute, introducerea în Romînia de scrierĭ cari, după ce s'aŭ tipărit aicea, se vor fi contra-făcut în străinătate, este delict tot de acel fel.

Art. 341 Cod. penal: Pedeapsa contrafăcătoruluĭ saŭ a introducătoruluĭ va fi amenda de la 50 pînă la 1000 leĭ; iar pentru vînzător, amendă de 26 pînă la 250 leĭ.

Confiscaţiunea ediţiuneĭ contra-făcute se va hotărî atît în privinţa contra-făcătoruluĭ, cît şi în contra introducătoruluĭ şi a vînzătoruluĭ.

Asemenea se vor confisca şi tablele şi tiparul cu care se va fi făcut contra-făcuta ediţiune.

Art. 342 Cod. penal: Orĭ-ce director, orĭ-ce întreprinzător de teatre, orĭ-ce asociaţiune de artiştĭ, care va reprezenta pe teatru scrierĭ teatrale, fără voia autoruluĭ, se va pedepsi cu amenda de la 26 pînă

Art. 3. Formalităţile cerute de articolĭ de maĭ sus, se vor observa şi la cas de cesiune a dreptuluĭ de proprietate din partea autoruluĭ, către o treia persoană.

Art. 4. Proprietarĭĭ prin succesiune, saŭ sub orĭ-ce alt titlu, se vor bucura de aceleaşĭ drepturĭ ca şi autorĭĭ pentru toate operile postume, cînd acestea se voĭ imprima separat şi nu vor fi întrunite într'un corp cu o nouă ediţiune a operelor publicate maĭ înainte şi intrate în domeniul public.

Art. 5. Declaraţiĭ şi depuneri însoţite cu acte justificative se vor face şi din partea streinilor în consecinţa art. 11 din legea preseĭ. (A se vedea «*Monitorul Oficial* No, 97 de la 4 Maĭ 1862, unde este publicat în întregul saŭ acest regulament. Noĭ am extras numaĭ partea care ne interesează. Cele alte capitole se referă la *Negoţul de librărie*» şi la «*Tipografĭ şi litografi.*)»

www.digibuc.ro

la 250 leĭ şi cu confiscarea banilor ce se vor fi strîns la acea reprezentaţiune.

La întâmplările prevăzute prin cele din urmă patru articole, productul confiscaţiunilor se va da proprietarului, spre a lui dispăgubire [1]).

După cum rezultă din art. 1 şi 2 din «Legea Preseĭ» legiuitorul nu acordă autorilor de cît o simplă remuneraţie, care conzistă în fixarea uneĭ perioade de timp, în care el se poate bucura de privilegiul uneĭ exploataţiunĭ excluzive.

Dar acest privilegiu nu constitue un drept de proprietate. Unul din caracterele cele maĭ esenţiale ale proprietăţeĭ este *perpetuitatea* şi legiuitorul chiar dacă aduce une-orĭ, oare-care restricţiunĭ dreptuluĭ de proprietate, respectă în tot-de-una natura sa perpetuă. In cazul ce ne preocupă, din contră, perpetuitatea nu este recunoscută; am putea deci susţine că dreptul ce legiuitorul nostru acordă autorilor, este un drept de proprietate? De sigur că nu.

Acum încă câte-va cuvinte spre a termina acest capitol.

S'a spus de unii că legea preseĭ din 1862 nu şi-ar maĭ avea astă-zĭ aplicarea, ca una ce a fost abrogată prin art. 129 din constituţia de la 1866. Această lege însă, referindu-se la proprietatea literară şi constituţia prin art. 19, declarînd sacră şi inviolabilă *proprietatea de orĭ-ce natură*, prin urmare şi pro-

[1]). Toate aceste articole din codul nostru penal sunt identice cu art. 425, 426, 427, 428 şi 429 din codul penal francez. Singur ulti · ul articol diferă în ceia ce priveşte distribuirea produsuluĭ confiscaţiunilor; a se vedea art. 429 Codul penal francez.

www.digibuc.ro

prietatea literară și artistică, urmează că dispozițiunile legeĭ preseĭ din 1862, nefiind contrare celor cuprinse în Constituțiune, ele sunt încă în vigoare [1]).

Să vedem acum, măsurile luate de legiuitor prin dispozițiunile cuprinse în legea preseĭ, în ceia ce privește protejarea dreptuluĭ scriitorilor și al artiștilor asupra operelor lor.

Vom urma aceiași diviziune de care ne-am servit pînă acum, examinînd rînd pe rînd felul de protecțiune al *producțiunilor literare*, al celor *dramatice saŭ muzicale* și în fine al *producțiunilor artistice*.

I

Legea Preseĭ și producțiunile literare

Primul articol al legeĭ din 1862, care garantează în țară la noĭ, dreptul autorilor asupra scrierilor lor, este redactat în terminiĭ ceĭ maĭ largĭ și maĭ întinși posibilĭ: *Autoriĭ de* tot felul de scrieri,... se vor bucura în tot cursul vieței lor,... etc., etc.

După cum vedem, din cuprinsul primuluĭ articol al legeĭ Preseĭ, legiuitorul nostru nu specifică de loc

[1]). Cu privire la acest fapt, găsim în ziarul «*Dreptul* anul XIII No. 14 din 22 Ianuarie 1884 următorul articol semnat de G. Stratilat, sub titlul: «*Proprietatea literară și artistică la noĭ*»: Legea Preseĭ din 1862 conține un capitol care se referă la proprietatea literară, avînd următoarele articole; (aci se citează art. 1—11 din Legea Preseĭ). După ce am reprodus din legea Preseĭ partea relativă la proprietatea literară, cată să ne întrebăm dacă prin art. 30 din Constituțiune, care declară abrogate toate dispozițiunile din legĭ, decrete regulamente și alte acte contrare cu cele așezate de ea, s'a înțeles a se abroga și această parte din legea de presă?

www.digibuc.ro

felul scrierilor carĭ pot intra în cuprinsul acestuĭ prim articol. E întrebarea: pot fi protejate de acest articol compilaţiunile ce se fac după operile căzute în domeniul public? Abreviaţiunile ce se fac după aceleaşĭ opere, adiţiunile, adnotările saŭ comentarea lor, şi în fine traducţiunile acelor opere? La noĭ, nicĭ legea, nicĭ jurisprudenţa nu ne spun nimic.

Curtea de Casaţie din Paris, prin organul Procurorului general Merlin a rezolvat prima cestiune într'un mod satisfăcător. Iată cuvintele luĭ Merlin în această privinţă: «*Il est des compilations d'ouvra-*»*ges littéraires, qui par l'immensité de recherches* «*qu'elles supposent, par le discernement et le goût* «*qu'elles exigent, peuvent et doivent passer pour* «*des véritables productions de l'esprit; mais il* «*en est d'autres, qui se font, comme on dit vul-*«*gairement, avec des ciseaux, qui n'exigent qu'un* «*travail de manœuvre, et qui, par cette raison, ne* «*peuvent pas motiver à leurs artisans le titre* «*d'auteur*». Intre altele, Merlin dă ca exemple de compilaţiunĭ celebre: *Pandectele luĭ Pothier.*

In ceia ce priveşte *abreviaţiunile*, aceste se vor putea bucura de dispoziţiunile cuprinse în primul articol, dacă aşezarea materielor şi alegerea subiecte-

---

Art. 19 din Constituţiune declară sacră şi inviolabilă proprietatea *de orĭ-ce natură*, fără să stabilească nicĭ o restricţiune la acest principiu. De aci rezultă că partea relativă la proprietatea literară, din legea de presă, este şi astă-zĭ în vigoare.

Aşa fiind, este de mirat cum unele din instanţele noastre judecătoreştĭ, aŭ ignorat existenţa unor asemenea dispoziţiunĭ legislative în rezolvarea cauzelor de această natură, (Vezĭ «*Dreptul*» anul XIII No. 14.)

www.digibuc.ro

lor, va fi făcută după un anume plan nou și inteligent, ast-fel ca să formeze o nouă lucrare.

Adițiunile, adnotările și comentariile ce se fac cărților căzute deja în domeniul public se vor bucura de asemenea de dispozițiunile stabilite în articolul prim al legeĭ preseĭ, avînd în vedere cuprinsul larg și intins al acestuĭ articol. Cu privire la aceste adnotări și adițiunĭ, jurisprudența franceză e fixată în senzul principiuluĭ *accesorium sequitur principale.* La noĭ, s'ar putea aplica acest principiŭ în cazul cînd adițiunile sau adnotările ar fi cu totul neînsemnate ca fond și cantitate. Cînd însă aceste adiționărĭ saŭ comentariĭ reprezintă o muncă serioasă și obositoare, ar fi o nedreptate să nu se atribue autoruluĭ lor, dreptul de proprietate.

Cît privește despre *traduceri*, aceste fiind niște opere literare, avînd și ele caracterul lor de originalitate, se vor bucura de dispoziținite legeĭ noastre; traducătorul va avea proprietatea traducțiunilor făcute, și va putea trage toate foloasele materiale ce vor rezulta din vinderea lor, în conformitate cu art. 5 din legea Preseĭ de la 1862.

Opera fiind căzută în domeniul public, orĭ-ce persoană va avea libertatea s'o traducă.

Să vedem acum care sunt diferitele genurĭ de scrierĭ ce pot intra în cadrul întăiuluĭ articol din menționata lege asupra proprietățeĭ literare.

In general orĭ-ce fel de scriere, orĭ-ce producțiune a spirituluĭ, de orĭ-ce gen ar fi ea, și de orĭ-ce valoare, cu singura condițiune ca să fie o operă nouă și originală, intră în cuprinsul acestuĭ vast articol[1]).

[1]) De și dupĕ dispozițiunile art. 1 din legea Preseĭ de

www.digibuc.ro

Legea nu face deosebire într'o scriere genială şi o altă mediocră; şi una şi alta se bucură în acelaşĭ grad de binefacerile şi protecţiunea legeĭ. Singure perile carĭ vor fi contra buneler moravurĭ saŭ ordineĭ publice, nu se vor putea bucura de dreptul de proprietate, ca unele ce aŭ articolele lor corespunzătoare în Codul penal.

---

la 1862, care conferă autorilor un drept excluziv asupra lucrărilor lor, o simplă citaţiune saŭ publicare de extracte dintr'o operă literară nu poate fi considerată ca o violare a dreptuluĭ autorilor, totuşĭ aceasta nu are loc de cît numaĭ atuncĭ cînd publicaţiunea neautorizată nu are de obiect o operă distinctă. Puţin importă împrejurarea că bucata aleasă a fost înserată într'o culegere compusă numaĭ din extracte împrumutate de la alţĭ scriitorĭ, cînd unuia din aceştia nu 'ı-ar conveni să se vadă figurînd alăturĭ cu ceĭ alţĭ. Ast-fel ar fi de exemplu cu aşa numitele «*Antologii* saŭ «*Culegerĭ din diferiţĭ autorĭ*» care se publică de obiceiŭ, şi maĭ ales la noĭ, fără învoirea autoruluĭ.

Tribunalul Sena, a dat în această privinţă, la 15 Decembrie 1882 o sentinţă foarte importantă, al cărui conţinut este urmĕtorul:

Considerînd că în ceia ce priveşte bucata intitulată *les Lunettes* a luĭ Louis Ratisbonne publicată în «*Gerbe de l'Ecolier*» a luĭ Dubois şi editată de librarul Gédalge.

Considerînd că acest fragment este estras din cartea *la Comédie enfantine*, compusă de Louis Ratisbonne şi că această publicare s'a făcut fără autorizaţiunea acestuĭ din urmă;

Considerînd că, după art. 1 din legea de la 19 Iulie 1793, (identic cu art. 1 din legea Presei), autorii de orĭ-ce scrierĭ au dreptul excluziv de a vinde sau a face să se vîndă lucrările lor; că dacă, contra acesteĭ dispoziţiunĭ s'a admis că o simplă citaţiune saŭ publicare de estracte dintr'o operă literară nu poate fi considerată ca o violare a drepturilor autoruluĭ, totuşĭ această escepţiune nu maĭ poate avea loc atuncĭ cînd publicarea neautorizată are de obiect o compoziţiune care ar forma prin sine însăşĭ, precum este în speciă, un tot complet şi constituind o operă distinctă; că puţin importă împrejurarea că bucata

www.digibuc.ro

Cu toată această extenziune a sus numitului articol, ar fi o eroare de a determina într'un mod preciz şi neîndoielnic anumitele cazuri în care este sau nu, proprietate literară. Sunt o mulţime de cestiuni nesigure asupra cărora opiniunile variază, soluţiunile lor dînd naştere la păreri şi mai variate.

In asemenea cazuri obscure, cestiunea să lasă la suverana apreciare a Tribunalelor, cari vor exa-

---

aleasă a fost publicată într'o culegere compusă din estracte luate din alţi scriitori; că numai autorul singur are dreptul de a determina în ce condiţiuni opera sa urmează să fiă adusă la cunoştinţa publicului, şi că, în faţa dreptului absolut ce 'i consacră legea din 1793, el nu poate fi ţinut să sufere publicarea uneia din producţiunile sale în orî-ce fel de culegere chiar atunci cînd poate că nu 'i-ar conveni să se vadă figurînd în acea culegere;

Asupra cererei de daune-interese:

Considerînd că, dacă este constatant din elementele causei că faptele contra cărora reclamă Ratisbonne 'i-au causat un prejudiciu oare-care, totuşi este loc a se ţine în seamă şi împrejurarea că astăzi Gédalge a satisfăcut pretenţiunea reclamantului, după cum aceasta se constată din modificările aduse la a cincea ediţiune a culegerei sale, acea din 1881, şi cartoanele ce a compus pentru esemplarele remase încă nevîndute din ediţiunile anterioare; că, în aceste condiţiuni, alocarea numai a cheltuielilor făcute cu acest proces este o reparaţiune suficientă a prejudiciului ce a suferit; că, pentru aceleaşi motive, nu este loc nici de a se mai aloca daune-interese ce ar fi putut proveni din neesecutarea acestei hotăriri;

Pentru aceste motive.

Interzice lui Gédalge dreptul de a espune şi de a vinde vre un exemplar din culegerea: *la Gerbe de l'Ecolier*, pînă ce mai întîiu nu va face să se şteargă numele D-lui Louis Ratisbonne din josul celor doue bucăţi de versuri: *l'Ecolier docile* şi *le Paresseux*, şi va scoate cu desăvîrşire bucata de versuri intitulată *les Lunettes*.

Condamnă pe Cédalge la cheltuelile de judecată făcute cu acest proces cari vor ţine loc pentru Ratisbonne drept daune-interese.

www.digibuc.ro

mina în fapt, dacă opera, obiectul litigiului întruneşte sau nu caracterile constitutive ale proprietăţei literare, adică noutatea şi originalitatea.

In categoria acestor cestiuni obscure, am văzut mai sus: compilaţiunile, adiţiunile, adnotările, comentariile şi traducerile. Mai putem adăuga: dicţionarele, ghidurile, almanachurile, calendarele, cataloagele, tarifele, etc,

Articule de jurnale. In principiu, articulele din ziare sunt susceptibile de proprietate literară, ele fiind nişte adevărate opere literare. Totuşi trebueşte să facem o deosebire între articulele de fond ale ziarelor, cum ar fi bunioară articulele politice, literare, juridice sau ştiinţifice şi între noutăţile sau veştile cuprinse în ziar. Aceste din urmă nu pot fi obiectul unei proprietăţi private; forma ce ele conţin neavînd nici o importanţă, ele cad în domeniul public odată cu distribuirea în public a ziarului. Nu tot aşa se întîmplă cu articulele de fond, fie sau nu iscălite, cle aparţin exlusiv autorului lor, el fiind răspunzător de cele cuprinse într'însul. Dar s'ar putea să ni se aducă următoarea obiecţinne: faptul publicaţiunei unui articol într'un ziar oare-eare, implică cesiunea acestui articul, directorului ziarului, sau autorul conservă dreptul de a'l publica într'o altă foaie? De sigur că numai în cazul unei speciale convenţiuni, directorul ziarului va putea avea vre-o pretenţie asupra articulului; în lipsă de convenţiune, autorul va putea să'şi publice articolul şi în alt ziar, bine înţăles după o trecere oare-care de timp, pentru a nu prejudicia ziarul în care şi-a publicat articulul

www.digibuc.ro

întăia oară [1]). Ast-fel legea germană din 11 Iunie 1870, în art. 10 a fixat un termen de două ani între o publicaţie şi alta.

Se întîmplă cîte odată că autorul unor articole acordă dreptul de a 'i se reproduce articulele numai unor anumite ziare. Ar urma de aci să se creadă că scrierile sale aŭ căzut în domeniul public, şi că orî ce ziar ie în drept de a le reproduce? De sigur că nu, căci întocmai după cum un lucru mobiliar nu cade în domeniul public prin singurul fapt că proprietarul săŭ a consimţit să împartă cu alţiî dreptul ce avea asupra lui, tot asemenea şi autorul unuî articol care acordă numaî unora din confraţiî săî autorizaţiunea de a'l reproduce, nu înseamnă că el a acordat tuturor această autorizare. Autorul rĕmîne armat cu toate drepturile ce legea 'î le acordă, putînd trage înaintea justiţieî pentru delictul de contrafacere, pe toţi aceia carî i-au călcat drepturile sale.

Scrisorî misive. Prin scrisorî misive nu se înţeleg acele scrisorî care sunt nişte adevĕrate opere literare, cum ar fi bunioară scrisorile luî Ghica către Alexandri. Aceste scrisorî fără îndoială că intră în cuprinsul scrierilor protejate de primul articol al legeî arătate. Aicî e vorba de scrisorile propriŭ zise, cari intră şi ele în categoria scrierilor vizate de legea din 1862. De şi destinatorul este proprietarul lor, ca materie, dar dreptul de a le publica aparţine excluziv autoruluî, aceluia care le-a scris [2]). Desti-

[1]) Renouard: *Des droits d'auteur*, tom. II, No. 55

[2]) Ast-fel. Tribunalul civil al Senei prin sentinţa de la 20 Iunie 1886 a hotărît că:

www.digibuc.ro

natarul va putea fără îndoială să se servească ca de o armă contra aceluia care 'i le-a adresat, putîndu-le aduce ca probă în stabilirea unuĭ contract, etc., dar nu va putea avea sub nicĭ un cuvînt dreptul de a le publica.

In rezumat, două sunt cauzele care împiedecă pe destinatar de a publica scrisoarea ce a primit :

1) Obligaţiunea de a păzi secretul, care 'ĭ este impusă prin caracterul confidenţial al scrisoreĭ ;

2) faptul, principal în cazul nostru, că nu este el autorul scrisoreĭ.

Chiar autorul însuşĭ nu poate publica une-orĭ o scrisoare a sa, înainte de a cere consimţimîntul destinatarului, al căruĭ nume e în joc.

Şi fiind vorba de proprietatea scrisorilor misive, nu pot trece maĭ departe fără să nu citez cîte-va pasagiĭ, foarte importante în cauză, luate din remarcabilul *discurs de deschidere* pronunţat de D-l George Filitti, Procuror general al Inalteĭ Curţĭ de

---

In principiŭ, dreptul de proprietate literară se aplică şi la scrisorile misive ca şi la orĭ-ce alte scrierĭ şi numaĭ autorul lor este în drept să le publice după placul şi în profitul luĭ exclusiv. Dacă destinatarul dobîndeşte vre-un drept asupra scrisoreĭ, ca obiect corporal, el nu dobîndeşte însă prin faptul recepţiuneĭ eĭ şi proprietatea lucrăreĭ conţinute într'însa. Acest drept de proprietate al autoruluĭ nu se poate transmite asupra destinatarului de cît numaĭ în urma uneĭ renunţăriĭ exprese orĭ tacite a celuĭ dintîĭ în profitul celuĭ de al doilea. Prin urmare, cînd renunţarea autoruluĭ este constatată, destinatarul are deplina proprietate a scrisorilor conservate de el şi după moartea autoruluĭ el devine un adevĕrat detentor de manuscript. (Tribunal. Sena, hot. de la 20 Iunie 1886, în procesul relativ la publicarea scrisorilor luĭ Sainte-Beuve).

www.digibuc.ro

Casaţie şi Justiţie, intitulat: «*Secretul scrisorilor misive*».

Scrisorile, zice D. Procuror General Filitti, tran-
«sportînd gândirile cele mai intime ale omului, devin
«un depozit de destăinuirĭ de familie, de bucuriile,
«de durerile, de speranţele şi de îndoelile noastre.

«Dar şi în viaţa civilă scrisorile sunt un agent pu-
«ternic al transacţiunilor şi pot constitui un titlu şi
«o probă a convenţiunilor; însă tocmaĭ pentru cu-
«vîntul acesta, corespondenţa prin scrisorĭ a provocat
«în drept probleme destul de delicate, carĭ aŭ dat
«loc la controverse. Dreptul penal garantează învio-
«labilitatea secretuluĭ scrisorilor; garanţia aceasta
«însă, dispare cînd necesităţile justiţieĭ civile, şi maĭ
«ales a celeĭ criminale, o cer.

«Dreptul administrativ se ocupă de condiţiunile în
«virtutea cărora statul primeşte sarcina transportăreĭ
«scrisorilor.

«Iar dreptul civil şi comercial, *regulează dreptul
«de proprietate al scrisorilor*, formarea contractelor
«prin corespondenţă, usul ce poate face cine-va în
«justiţie de asemenea scrisorĭ...

«Prima cestiune ce se impune, din punctul de ve-
dere juridic, spre a fi resolvită, când este vorba
«de secretul scrisorilor misive, este aceia de a se
«şti cuĭ aparţine proprietatea unor asemenea scrisorĭ?

«Cestiunea aceasta s'a presintat, după cât ne a-
«ducem aminte, pentru prima oară înaintea acesteĭ
«Inalte curţĭ la 5 Maiŭ 1893, când s'a pronunţat de-
«cisia cu No. 244.

«In conclusiunile ce am avut onoare a lua în acel
«proces, ziceam că cestiunea proprietăţeĭ scrisorilor

www.digibuc.ro

«confidenţiale este foarte gingaşe; vom adăoga astăzĭ «că această cestiune a dat loc în doctrină şi în ju«risprudenţă, la diverse soluţiuni.

«Ast-fel, unii susţin că proprietatea uneĭ scrisorĭ «aparţine destinatarului.

«Alţiĭ susţin din contra, că proprietatea aparţine «autorului scrisoareĭ.

«Şi în fine, alţiĭ pretind că autorul şi destinatarul «sunt proprietarĭ uneĭ asemenea scrisorĭ.

«Aceste propositiuni contradictorii, de şi nu sunt «exacte în generalitatea lor, totuşĭ, restrînse la unele «casurĭ determinate, nu sunt lipsite de adevăr.

«Dreptul de a usa şi a dispune (jus utendi et a«butendi) nu se poate aplica în mod absolut la pro«prietatea de care este vorba, deşi destinatarul scri«soreĭ devine proprietar prin transmisiunea făcută «animo donandi.

«Să'mĭ permiteţĭ, D-lor, o mică digresiune spre a «vă arăta părerea nemuritoruluĭ Lamartine în această «materie. Iată, în adevăr, cum se exprima el ca ra«portor al proiectuluĭ de lege asupra proprietăţeĭ «literare din 1841. «Am pus scrisorile într'o cate«gorie a parte: ele sunt manifestaţiuni confidenţiale «în carĭ omul, iar nu scriitorul, se predă el însuşĭ «confienţeĭ, iar nu publicităţeĭ, fără a avea în vedere «verĭ un cîştig. Lucrul acesta nu constitue în ochiĭ «noştri o proprietate a căreea condiţiune să poată «fi regulată de o lege fiscală, ci o personalitate cîr«muită şi apărată de legile scrise asupra defăimăreĭ «asupra abusuluĭ de încredere, şi de legile nescrise «ale moraleĭ, ale delicateţeĭ şi ale onoareĭ. Legisla«ţiunea conştiinţeĭ publice nu se scrie, ea se citeşte

www.digibuc.ro

«în opinia publică și în moravuri, și are drept pe-«deapsă desonoarea».

«De Lally, în sînul comisiunei însărcinată, în anul «1826, cu întocmirea unui proiect de lege asupra «proprietății literare, credea că o scrisoare este dată «numai spre a fi citită iar nu spre a fi publicată.

«De asemenea Royer Collard, cu aceeași ocasiune «zicea: «A cugeta cine-va prin scrisoare, saŭ în alt «chip, își conservă dreptul asupra cugetărei sale. Nu «este adevărat a zice că subscrierea unei scrisori «constitue o transmisiune de proprietate».

«Tot ast-fel se exprima de Vatimesnil în aceeași «comisiune când zicea că: «trimiterea unei scrisori «nu este o transmisiune de proprietate pură și simpla, «absolută, indefinită; este din contra, o transmisiune «restrînsă și condițională; cel ce a primit o scri-«soare a trebuit să păstreze pentru dînsul singur «cugetările ce ea conținea; aceste cugetări aŭ tre-«buit să rămînă în sînul amiciției».

«Lăsînd, D-nii mei, deoparte tot ce poate fi exa-«gerat în aceste opiniuni, și mai ales modul cu care «Lamartine înlătură acțiunea legei în această ma-«terie, vom zice că *proprietatea scrisorilor misive* «*este o proprietate sui generis,* un drept de pro-«prietate limitat, care se transmite saŭ se reține de «oparte saŭ de alta, după obiectul și intenționea «presupusă a autorului și a destinatarului[1]).

La publication des lettres missives, zice *Ch. Fli-niaux*, în carta sa «*La propriété industrielle litté-*

[1]). A se vedea cartea *Secretul scrisorilor misive* de D-l George Filitti, Procuror General al Inaltei noastre Curți de Casație și Justiție.

www.digibuc.ro

rairre et artistique», n'est point permise sans le consentiment de celui qui les a écrites ou de ses héritiers après sa mort [1]).

După *Barthole «la lettre n'est qu'une conversation entre personnes absents.»* De aci caracterul confidenţial, pe care dreptul modern l'a dat scrisorilor.

Jurisprudenţa franceză, ca şi doctrina, sunt foarte bogate în hotărîrĭ şi soluţiunĭ date asupra proprietăţeĭ scrisorilor. Nicĭ spaţiul nu ne permite, dar nicĭ scopul studiuluĭ nostru, nu este tratarea detaliată a acesteĭ cestiuuĭ [2]).

Vom inzista însă puţin asupra jurisprudenţeĭ fixate de Tribunalele noastre.

Ast-fel Secţiunea a III-a a Tribunaluluĭ Ilfov s'a pronunţat la 21 Septembrie 1892 că: O scrisoare aparţine, în general, celuĭ care este adresată, destinatoruluĭ, din momentul ce acel care a scris'o s'a desfăcut de dînsa, remiţînd'o saŭ depunînd'o spre a ajunge la destinaţie. Principiul acesta încetează de a se aplica cînd epistola scrisă, posedă un caracter

[1]) Ch. Fliniaux op. cit. pag. 99.
Iar Tribunalul din Dijon a hotărît: «Tout manuscrit a caractère intime et ne peut être publié que par les héritiers ou cessionnaires et non par de creanciers».
(Dijon, 18 Febr. 1870. de Chapuys. cit. Fliniaux. op. cit.)

[2]) A se vedea: Casaţia Frnceză, 12 Iuniu 1823. Curtea din Liège, 31 Martie 1849; Curtea din Paris, 11 Iunie 1875 Curtea din Bruxelles, 20 Iunie 1885; Casaţia Fr. 4 April 1821; Curtea din Liège, 6 Iunie 1828; Curtea de Rouen, 18 August 1874; Curtea din Amiens, 21 Februarie 1829. (Victor Janlet «*de la protection des oeuvres de la pensée* pag. 82 şi 84).
De asemenea: Gastambide, No, 14; Blanc, pag. 320 Renouard, II No. 45; Pouillet, No. 386.

www.digibuc.ro

intim şi confidenţial, proprietatea celuĭ ce a scris o devine în mînele destinatoruluĭ un simplu deposit de care nu poate face nicĭ un uz, fără consimţimîntul celuĭ care a scris'o, putînd orĭ şi cînd să'ĭ fie reclamat depozitul; iar cînd ar face uz de dînsa, publicînd'o, lipseşte la buna sa credinţă şi violează secretul încredinţat în scrisoare [1]).

In acelaş senz s'a pronunţat şi Cassaţia Romînă Secţia II prin decisiunea No. 244 din 5 Maĭ 1893: Dreptul destinatoruluĭ asupra uneĭ scrisorĭ ce i-a fost adresată, nu ia naştere de cît prin faptul tradiţiuneĭ; între autorul uneĭ scrisorĭ şi destinator se poate conveni că această tradiţiune nu dă drept destinatoruluĭ de a face cu această scrisoare întrebuinţarea ce orĭ-ce proprietar este în drept a face cu lucrul seŭ şi că dar, printr'însa nu s'a transmis acestuia un drept de proprietate asupra acestor scrisorĭ. Insă o scrisoare confidenţială fiind în intenţiunea şi a celuĭ ce a scris'o şi a celuĭ ce a primit'o, de a remînea conţinutul eĭ un secret între dînşiĭ, urmează neapărat că sus zisa condiţiune trebue să fie primită, ca virtual stipulată de cel ce a adresat scrisoarea şi de asemenea că destinatorul eĭ n'a primit'o de cît sub angajamentul tacit din partea sa de a nu fi privit ca proprietar al acesteĭ scrisorĭ, ci ca un simplu depozitar al unuĭ secret al scriitoruluĭ eĭ. Pe lîngă aceasta, sus zisul raport între autorul uneĭ scrisorĭ confidenţiale şi destinatorul eĭ se impune printr'un simţimînt de toţĭ împărtăşit şi

[1]) A se vedea în întregul eĭ această hotărîre în «*Dreptul* No. 67 din 1892.

www.digibuc.ro

care ne face să vedem un abuz de încredere din partea destinatorului, care s'ar pretinde a face cu o asemenea scrisoare, întrebuinţarea ce un proprietar este în drept a face cu lucrul său[1]).

Contra acestei păreri este o hotărîre foarte importantă a Tribunalului Ilfov, secţia III, care glăsueşte în modul următor : In dreptul roman, găsim consacrat principiul că destinatarul se consideră ca proprietar al scrisorei ce 'i se trimete. (Legea 65, din Digeste : *De adquirende rerum dominio*) şi ca un corolar necesar al acestui principiu, sustracţiunea scrisorei ca un furt, (legea 14 § 17. *De furtis*). Doctrina, reprezentată, prin autorităţi impunătoare, e de acord a recunoaşte că o scrisoare misivă devine proprietatea destinatarului în virtutea transmisiunei, *animo donandi*, ce i-a făcut autorul său şi a principiului consacrat de art. 1909 din Codul civil [2]) şi că destinatarul nu e un simplu depozitar, căci dînsul nu e ţinut a restitui. Tot ce se poate zice, cînd e vorba de o scrisoare confidenţială, este că această transmisiune de proprietate, nu a fost făcută de cît sub condiţia de a respecta şi de a nu destainui nimănui confidenţa ce ea conţine, căci dreptul destinatarului e subordonat condiţiunei de discreţiune, ce natura unei asemenea scrisori 'i impune, că destinatarul care a primit o scrisoare, posedînd asupra'i un drept excluziv şi constituind un mobil căruia legea

[1]) A se vedea decisiunea Cassaţiei romîne Secţia II din 5 Maĭ 1893. (Buletinul Cassaţiei pag. 488).

[2]) Art. 1909, Codul civil prevede că : «*lucrurile mişcătoare se prescriu prin faptul posesiunei lor, fără să fie trebuinţă de vre-o curgere de timp.*

www.digibuc.ro

acordă protecţiunea sa, sustracţiunea sau furtul eĭ, cade sub aplicaţiunea articolelor codului penal relative la delictele contra proprietăţeĭ. Şi dacă am părasi domeniul ştiinţific pentru a consulta practica şi uzul relaţiunilor sociale, de asemenea nu se poate admite că acela ce a trimis o scrisoare uneĭ persoane, fie dînsa cît de confidenţială, înţelege a reţine un drept de proprietate asupra eĭ, de oare-ce nu se poate tăgădui că prin faptul trimitereĭ scrisoreĭ, expeditorul şĭ-a manifestat îndestul intenţiunea de a voi să se desbrace de stăpînirea eĭ, pentru a o face să treacă în aceea a destinatarului. Şi dacă într'adevĕr în unele împrejurări, autorul uneĭ scrisorĭ nu are alt scop de cît a face cunoscut destinatarului sentimente şi afecţiunĭ ce 'ĭ-aŭ fost inspirate, prin aceasta însĕ nu se poate susţine că natura actuluĭ petrecut s'a schimbat şi că dintr'un pur act de dar, o scrisoare a luat caracterul unuĭ depozit. Dacă în asemenea ocurenţă destinatarul se califică de depozitar, e graţie facultăţeĭ imaginative şi ca o figură metaforică, pentru a exprima secretul destăinuireĭ intime al aceluia ce 'ĭ le încredinţează o datorie de discreţiune ce 'ĭ se impune, aceasta însĕ nu exclude ideia uneĭ voinţe energic manifestată din partea expeditoruluĭ de a transmite destinatarului, instrumentul saŭ actul ce cuprinde consemnarea gîndului şi cugetărilor sale. [1])

O soluţiune, diferită de aceasta, s'a dat de către secţia IV a Tribunalului Ilfov prin sentinţa de la 3

[1]) Intregul cuprins al acesteĭ importante hotărîrĭ se poate vedea în ziarul ‹*Dreptul*› No. 17, din Martie 1893.

www.digibuc.ro

Iunie 1889. In rezumat iată ce hotărăşte această sentinţă: Orĭ-ce scriere, notiţă saŭ însemnare intimă saŭ confidenţială este proprietatea excluzivă a aceluĭ ce a scris'o, iar cînd ea este adresată altuia, atunci devine şi destinatarul coproprietar asupra'ĭ, împreună cu cel ce i-a trimis'o. Dacă însă se întîmplă ca ea să fie sustrasă, perdută saŭ ratăcită, acel ce a sustras'o, a găsit'o saŭ a perdut'o din eroare, nu poate pretinde vre-un drept de proprietate asupra ei şi adevăratul proprietar poate s'o revendice ca pe orĭ-ce alt lucru mobil. Numaĭ autorul şi destinatarul uneĭ scrisorĭ confidenţiale pot face uz de ea; orĭ-ce terţie persoană nu se poate servi de ea în justiţie fără voia celor douĭ coproprietarĭ, carĭ numaĭ de comun acord, aŭ dreptul să dispună de confidenţele conţinute în ea. Scrierile şi hîrtiele intime saŭ confidenţiale ale cetăţenilor sunt inviolabile ca şi domiciliul lor, şi nimenĭ, nicĭ chiar justiţia nu poate să pătrundă în secretul lor, de cît numaĭ cînd interesul ordineĭ publice o reclamă şi numaĭ cu paza formelor prescrise de lege; dacă în materie penală principiul de maĭ sus suferă o excepţiune nu se poate aplica cînd sunt în joc simple interese private. [1])

Aceste sunt soluţiunile cele maĭ importante date de Tribunalele noastre, soluţiunĭ carĭ pun într'o vie lumină cestiunea proprietăţeĭ scrisorilor în general.

Producţiunile orale. Primul articol al legeĭ preseĭ din 1862 asupra proprietăţeĭ literare, nu ne vorbeşte nimic despre *producţiunile orale.* El zice: «*Autorĭ de tot felul de scrierĭ..,*» In Franţa s'a susţinut mult

[1]). Vezĭ *Dreptul* , No. din Iunie 1889.

www.digibuc.ro

timp că *operile orale* ca discursurile, conferenţele, cursurile profesorilor, nu pot fi susceptibile de proprietate literară. Părerea această însă, este greşită, după cum vom avea să vedem din cele ce urmeaza.

Cursurile profesorilor. E întrebarea: Profesorii, au sau nu un drept excluziv de proprietate asupra cursurilor lor? Această cestiune a ridicat în Franţa controversele cele mai vii şi mai frumoase. Argumentele ce se aduc de obiceiu în combaterea acestor drepturi ale profesorilor, sunt următoarele:

1) Legea în dispoziţiunile ei nu vorbeşte de cît de *scrieri;* ea deci nu se poate aplica la lecţiunile *orale* ale profesorilor; 2) profesorul este salariat de Stat; acest salar represintă preţul lecţiunilor sale; prin urmare este foarte just ca ele să cadă în domeniul public; 3) publicarea cursurilor, de almintrelea, nu poate aduce nici un prejndiciu profesorului; ea 'i măreşte renumele şi recunoaşterea meritului său, punînd la dispoziţiunea tuturora, savantele sale cursuri şi 4) în fine nu se poate acorda protecţiunea legei cursurilor orale ale profesorilor, ca unele ce nu pot satisface cerinţei art. 9 din legea din 1862, care articol cere într'un mod obligator depunerea a trei exemplare din orî-ce operă, la Bibliotecă şi la Academie, pentru a se putea stabili contrafacerea.

Cu acest sistem ar fi să înterpretăm prea riguros dispositiunile primului articol al legei din 1862, trecînd cu vederea peste spiritul acestei legi care este favorabil profesorilor şi în general orî-căreî producţiuni orale.

Primul argument cade de la sine în faţa art. 339 din Codul nostru penal care complineşte înţelesul

www.digibuc.ro

art. 1-iu al legeĭ din 1862. In adever iată ce zice acest articol: «Orĭ-ce ediţiune de scrierĭ, de compu-«nerĭ muzicale, de desenurĭ, de pictură, saŭ *de orĭ-«ce altă producţiune*, care se va fi tipărit saŭ gra-«vat, cu orĭ-ce mijloc fără voia autoruluĭ, se soco-«teşte contrafacere, şi verĭ-ce contrafacere este de-«lict».

Din cele cuprinse în acest articol, nu maĭ rămîne cea maĭ mică îndoială că intenţiunea legiuitoruluĭ din 1862 a fost de a acorda dreptul de proprietate şi autorilor operelor orale. Pe de altă parte cursurile profesorilor de şi aŭ aparenţa unor improvizaţiunĭ, totuşĭ ele sunt precedate de cele maĭ multe orĭ de scriere; un profesor, orĭ cît de talentat ar fi, trebueşte să'şĭ prepare cursul maĭ înainte de a'l ţine, şi această preparare n'o face de cît prin însemnărĭ scrise ast-fel că s'ar putea zice că lecţiunile orale ale profesorilor nu sunt de cît nişte scrierĭ.

Al douilea argument prin care se susţine că lecţiunile profesorilor trebuesc să cadă în domeniul public, ca unĭ ce sunt salariaţĭ de Stat, nu are nicĭ un temeiŭ.

Un profesor este salariat pentru a forma spiritul auditorilor, iar nu pentru a le face avere; el este salariat pentru munca sa, iar nu pentru a'şĭ ceda dreptul sĕŭ de proprietate asupra cursuluĭ, auditorilor. Datoria unuĭ profesor este de a'şĭ face cursurile sale; o dată făcute el şĭ-a împlinit obligaţiunea ce avea cătră Stat, pentru salariul primit şi Statul nu are nicĭ un drept să'ĭ ceară înstrăinarea proprietăţeĭ operilor sale. Cursurile sunt publice de sigur, dar aceasta nu însemnează că fie-care auditor care

www.digibuc.ro

a stenografiat cursul, să aibă dreptul să'l tipărească şi să'l vîndă. Aceasta ar fi o adevărată violare a drepturilor sale.

Să trecem la al treilea argument, prin care ni se spune că prin publicarea cursurilor, profesorii cîştigă mai mult de cît pierd, cursurile lor putînd fi aduse la cunoştinţa tuturora, că prin urmare ei cîştigă în renume, în glorie. E foarte slab şi acest argument; alt-ceva este cînd profesorul însuşi 'şi publică cursul seu, corectat, complectat şi adnotat, şi alt-ceva cînd orî-ce auditor mai mult saŭ mai puţin dibaciu în arta stenografiei, i-ar publica cursul trunchiat, plin de greşeli şi neexactităţi, cari numai renume şi glorie nu pot aduce profesorului. După aceasta, poate profesorul socoteşte că nu e timpul de a'şi publica cursul, ca unul ce nu este terminat, corectat, şi complectat în toate detaliile; n'ar fi o nedreptate din cele mai mari de a'i impune publicarea, substituind scrupulelor sale destul de legitime, aviditatea unui speculator neconştiincios?

In fine al patrulea argument cade de la sine prin faptul că legea nu cere depunerea exemplarelor, decît atunci cînd e cu putinţă. In cazul nostru însă, cursurile profesorilor nefiind tipărite, acest depozit nu se poate face. De altă parte depozitul exemplarelor are de scop pentru a stabili mai uşor contrafacerea iar nu pentru a asigura proprietatea.

Discursurile parlamentare. Aci avem în prezenţă interesul publicului pe de o parte, interes destul de mare şi legitim, iar pe de altă parte interesul oratorului. Fără îndoială că avînd în vedere caracterul public al discursurilor parlamentare precum şi pu-

www.digibuc.ro

blicitatea ședințelor adunărilor legiuitoare, fie-care este liber de a face dări de seamă, de a publica aceste discursuri în ziare, reviste, etc... dar nimeni nu va putea, fără autorizarea prealabilă a oratoruluĭ, de a publica *colecțiunea* discursurilor sale pronunțate în decursul uneĭ carieri parlamentare. [1]) *Renouard* crede cu totul alt-fel. Părerea sa este că nu numaĭ discursurile izolate, ci chiar colecțiunea întreagă a cuvîntărilor parlamentare, poate fi publicată fără autorizarea oratoruluĭ, ca unele ce cad imediat de la pronunțarea lor, în domeniul public. El revendecă drepturile absolute ale publiculuĭ «...*sur ‹toutes les paroles qui tombent de la tribune... Tout ‹ce qu'un orateur se permet à la tribune, tout ce ‹qu'il y ose entre dans le domaine de tous; il n'en ‹peut soustraire ni ses bonnes actions, ni ses écarts, «ni ses contradictions.*» [2]) Netăgăduit că ideile luĭ Renouard sunt de o înaltă și admirabila moralitate așa în cît nimeni nu poate de cît să le laude și sa le admire, dar ele nu pot autoriza juridicește pe un colecționar de a publica totalitatea discursurilor unuĭ orator, într'un scop interesat, fără autorizarea autoruluĭ.

In Franța sunt chiar legĭ speciale care opresc această publicare. [3])

[1]) «Les discours prononcés en public, les leçons des professeurs ne peuvent être publiés sans le consentiment de l'auteur.» (Paris. 18 Iunie 1840. Lion 17 Iunie 1895 cit. Ch. Fliniaux. op. cit. pag. 99.)

[2]) Renouard. *Des droits d'auteur.* tom. II. No. 67.

[3]) Ast-tel sunt: Senatus-consult din 2 Febr. 1861; art. 89 din decretul din 3 Febr. 1862 și art. 31 din legea din 10 August 1871. (A se vedea Chatain, *De la propr. litt.* pag. 56.)

www.digibuc.ro

Pledoariile avocaţilor. Şi aci avem două păreri unii susţin că avocaţii aŭ dreptul exclusiv al publicăreĭ pledoariilor lor; alţiĭ, din contră, avînd în vedere publicitatea justiţieĭ, susţin căderea lor în domeniul public. Şi aci, ca şi în cazul discursurilor parlamentare, ziarele vor avea toată libertatea de a face dări de seamă şi a reproduce în total saŭ în parte pledoariile pronunţate la bara Tribunalelor, de avocaţi. Nimenĭ însă nu va avea dreptul de a publica *colecţiunea* pledoariilor unuĭ avocat, fără autorizaţia prealabilă a acestuia.

Acelaş lucru putem spune despre discursurile pronunţate în şedinţele Academieĭ, de conferinţele ce se ţin la Ateneŭ, la societatea geografică, etc.; asemenĭ despre rechizitoriile Procurorilor, ordonanţele Judecătorilor de instrucţie, hotărîrile judiciare, etc. Toate aceste intră în cuprinsul primuluĭ articol al legeĭ din 1862, cu restricţiunile arătate maĭ sus.

Cărţile Bisericeşti. Art. 22 al legeĭ din 13 Aprilie 1862 se exprimă ast-fel: «Cărţile romîneştĭ de dogmă «de cult,... nu pot fi publicate pentru întîia oară, «dacă nu vor fi cenzurate de către şeful religiilor respective...» Iar art. 24 adaogă: «Cărţile teologice.., «cari vor avea autorul lor, *vor fi proprietatea acestuia...*» pe cînd art. 55 ne spune că: «Bibliile, «cărţile de cult, de rugăciunĭ şi alte asemenea scrierĭ «încuviinţate de maĭ înainte şi întrebuinţate maĭ de «mult, *sunt de domeniul public...*»

Legea este destul de clară pentru a avea nevoie de o examinare specială. Autoriĭ de cărţi religioase se vor bucura de dreptul de proprietate ce aŭ asupra operelor lor, cu rezervele cuprinse în art. 22.

www.digibuc.ro

De alt-fel precauţiunile cuprinse în acest articol sunt luate în interesul de a se păstra unitatea religiuneĭ şi a se înlătura întroducerea, de către ceĭ interesaţi, în cărţile noastre religioase, de ideĭ străine şi contrare spiritului religiuneĭ ortodoxe.

Titlul operelor. (cărţi, ziare, publicaţiuni periodice) S'a discutat foarte mult, maĭ ales în Franţa şi Belgia, asupra *titlurilor* compoziţiunilor literare şi ale ziarelor. In principiu, aceste titluri sunt proprietatea exclusivă a acelora cari le-au adoptat maĭ întiiŭ. Ele sunt prin urmare susceptibile de dreptul de proprietate literară, cu rezervele ce vom vedea maĭ la vale. [1])

Victor Janlet în valoroasa sa lucrare «*De la protection des oeuvres de la pansée*» [2]) împarte titlurile după natura lor în: *titluri necesare* şi *titluri arbitrare*. De alt-fel trebueşte făcută o scrupuloasă diferinţă între aceste două feluri de titluri, astă-zi, cînd cărţile s'aŭ înmulţit aşa de mult şi cînd titlurile aŭ ajuns să aibă variaţia şi diversitatea cea maĭ mare.

Titluri necesare. In această categorie pot intra expresiunile ce se dau de obiceiŭ uneĭ ramuri speciale de cunoştinţi, expresiuni cari nu pot fi înlocuite prin altele, uzul lor fiind admis prin tradiţie.[3]) Se înţelege uşor că aceste titluri nu vor putea da, aceluia care le-a întrebuinţat, nicĭ un drept de pro-

---

[1]). A se vedea Dem. Alexandrescu în cartea sa «*Explicaţie teoretică şi practică a dreptuluĭ civil romîn*» în acest sens pag. 439 nota 2.

[2]). Victor Janlet: «*De la protection des oeuvres de la pensée*» pag. 72 şi urm.

[3]). E. Blanc citat de Janlet op. cit. pag. 74.

www.digibuc.ro

prietate privativă. Ast-fel sunt titlurile: *Dicţionar, Almanach, Comentarii, Calendar, Itinerar, Istoria lui Ştefan cel mare*, etc.; de asemenea titlul cărţilor didactice: de medicina, de ştiinţe, de literatură, de drept, etc... formează un titlu general, fără caracter distinctiv, care poate fi întrebuinţat de orĭ şi cine, fără ca cine-va să poată pretinde că are vre-un drept de proprietate asupra luĭ.

Titlurĭ arbitrare. Aceste sunt titlurile create de imaginaţiunea autoruluĭ, carĭ aŭ un caracter cu totul individual, deosebindu-se cu desăvîrşire de cele alte. Aceste titlurĭ aparţin aceluia care le-a întrebuinţat maĭ întîiu, avînd asupra lor un adevărat drept de proprietate.

Aşa de exemplu: «*Sărmanul Dionisie*», «*Din goana vieţeĭ*», «*Trubaduurul*», «*Făclie de paştĭ*» saŭ «*Nouvelle Héloïse*», «*Les Rougon-Macquart*», «*Han d'Islande*», etc., etc...

Dacă acum un autor oare-care, în scop de a face să aibă cartea sa un maĭ mare succes, ar împrumuta titlurile unor asemenea scrierĭ, el va putea fi urmărit pentru delictul de contrafacere de către autorul al căruĭ titlu a fost uzurpat.

In Franţa jurisprudenţa e plină de botărîrĭ din cele maĭ importante şi curioase une-orĭ, referitoare la titlurile operilor literare.

Titlul ziarelor. Cînd e vorba de ziare, lucrurile se schimbă şi diferenţa ce am făcut între titlurile necesare şi arbitrare, aicĭ nu'şĭ maĭ poate avea loc.

«*Le seul fait d'avoir pris un terme quelconque, «fût-il même banal, suffit pour attribuer à celui qui, le premier, a donné cette dénomination à une*

www.digibuc.ro

«*publication quotidienne, hebdomadaire ou men-*
«*suelle, un droit privativ* [1]).

Căci în adevĕr, cea mai mică asemănare a titlurilor de la doue ziare, poate da naştere la confuziuni din partea cumpărătorilor, care sunt o pierdere şi un mijloc de discreditare a ziarelor. Ştiut este după aceasta, că numele unuĭ ziar este pentru public principala garanţie a ideilor ce el cuprinde, precum şi a opiniunilor politice saŭ literare ce îmbrăţişază. Pe de altă parte, din punct de vedere al responzabilităţeĭ morale cît şi din punct de vedere pecuniar, directorul ziaruluĭ saŭ al revisteĭ, are cel mai mare interes de a înlătura orĭ-ce confuziune între ziarul săŭ şi altele.

Numeroase hotărîrĭ s'a dat în Franţa şi Belgia, de cătră Tribunale şi Curţĭ, cu privire la stabilirea proprietăţeĭ titlurilor de ziare.

La noĭ a fost mai anul trecut cestiunea celor doue «**Adevĕrurĭ**» cu care prilej *Tribunalul arbitral* compus din domnul *Aristide Pascal*, preşedinte, şi d-niĭ *C. G. Dissescu, G. Panu, I. G. Bibicescu*, arbitri, a pronunţat o sentinţă definitivă, foarte importantă în materie ce ne preocupă [2]).

---

[1]) Victor Janlet: *De la protection des oeuvres de la pensée*, pag. 117.

[2]) Această sentinţă definitivă se găseşte publicată în intregime în ziarul «*Adeverul*» din 2 Mai 1892.

Cu prilejul acestuĭ proces. D-l avocat *C. Mille* a prezentat *Tribunaluluĭ arbitral* «*Concluziunile*» sale, ca apărător al proprietaruluĭ adevĕrat al ziaruluĭ, concluziuni carĭ pun intr'o vie lumină chestiunea proprietăţeĭ ziarelor. Din aceste *concluziunĭ* extrag următoarele: Chestiunea proprietăţeĭ literare a unuĭ ziar romînesc, în multe cazurĭ este anevoioasă de rezolvat. In ţerile apusene, unde-

www.digibuc.ro

Importantă este şi o sentinţă a tribunaluluĭ din Nice din 3 Martie 1880 chemat a se pronunţa asupra proprietăţeĭ titluluĭ dintre ziarele «*Le Figaro*», vechiul şi cunoscutul ziar din Paris. şi «*Le nouveau Figaro*», un ziar de ocazie ce începuse să apară la Nice. Cu această ocaziune, tribunalul din Nice a decis:

---

presa a luat o mare întindere, unde sunt ziare care aŭ tiragiul lor mare şi sute de mii de cititorĭ şi aşa fiind, cestiunea fondăreĭ unuĭ ziar acolo, e o cestiune de cîteva zeci saŭ sute de mii de leĭ, asemenea ziare se alcătuesc saŭ de societăţĭ, saŭ de grupurĭ politice, care punînd un capital însemnat în joc, «de la începutul» fondăreĭ ziarului, regulează în mod cert proprietatea ziarului. In ţara romînească în mare parte un ziar este «un lux» ce şi'l permite un partid, o grupare politică saŭ cutare personagiŭ, care pentru a însemna ceva, are nevoe de un ziar. In foarte multe cazurĭ ziarul nu este un mijloc de cîştig, material, ci din potrivă un isvor nesăcat de cheltueli şi sacrificiĭ. In aceste dese casurĭ, se înţelege, că proprietatea literară n'are multă valoare şi de ea nu se interesează nimenĭ. In fondarea ziarelor romînescĭ, cu tiragiŭ foarte restrîns, «comercialitatea» joacă un mic rol. Numaĭ cînd un ziar reuşeşte, capătă cititorĭ mulţĭ, face afaceri, numaĭ atuncĭ intervine şi «interesul comercial» şi se poate ivi discuţiunĭ de natura acesteia, care aduce pe D-niĭ «Beldiman» şi «Basilescu» înaintea tribunaluluĭ de arbitri. *Adeverul*, cînd s'a fundat la 1888 August 15, nu s'a fundat de cît pentru susţinerea uneĭ ideĭ politice şi cestiunea interesuluĭ material a rămas pe planul al doilea ca la toate ziarele romînescĭ.

In această atitudine primordială, care să ne fie norma, guidul, criteriul de judecată?

Criteriul în cestiune, îl găsim numaĭ în legea Preseĭ din 1861, lege care n'a fost abrogată prin legile posterioare (Constituţie, cod penal, cod civil) de cît în părţile în care nu este în concordanţă. Legea preseĭ prin art. 1 2 şi 3, recunoscînd dreptul de de proprietate literară, nu face de cît să intre în vederea codului civil, relativ la dreptul de proprietate. In susţinerea părereĭ noastre că legea preseĭ este încă în vigoare, avem şi o hotărîre ju-

www.digibuc.ro

«... que le titre d'un journal est la propriété exclu-«sive de celui qui l'exploite et que le fait de l'ap-«pliquer, encore bien qu'on le différencierait par un «qualification accessoire, telle que *nouveau*, ou autre «analogue, constitue une usurpation de propriété et «un acte de concurrence déloyale.» [1])

---

decătorească, a tribunaluluĭ comercial Ilfov, ședința din 7 Martie 1880, în procesul dintre D-niĭ Fundescu, Bibicescu și alțiĭ, relativ la proprietatea titluluĭ ziaruluĭ *Telegraful* (Vezĭ *Dreptul*. Anul XVIII pag. 293).

Legea preseĭ fiind în vigoare, să vedem ce criteriŭ ne dă ea, relativ la resolvirea proprietățeĭ literare a unui ziar ?

«Art. 3 zice: «Jurnalele și alte foĭ periodice sunt proprietatea persoanelor saŭ societăților care le public, dritul proprietățeĭ le este chezușit întocmaĭ după articole de maĭ sus» ș. a. m. d.»

[1]) Intr'o speță analogă, cu prilejul contestațiuneĭ dintre cele doue «*Telegrafe*» unul «*Telegraful*» scris cu litere nemțeștĭ al luĭ I. C. Fundescu și cel alt «*Telegraful romîn*» scris cu litere de tipar comune, al luĭ I. G. Bibicescu, Tribunalul Ilfov, secția comercială, prin sentința dată la 7 Martie 1889, a fost mult maĭ indulgent: «Con-«siderînd că legiuitorul prin legea asupra preseĭ din 1862 «declară că jurnalele și alte foĭ periodice sunt proprie-«tate, în modurile acolo arătate; că prin urmare ziarul «*Telegraful*» în formatul sĕŭ, fiind proprietatea luĭ I. C. «Fundescu, recunoscut și de pîrîtul Bibicescu, dînsul are «drept a face acțiune în contra celor ce ar uzurpa acest «drept de proprietate.

«Considerînd că după ce editorĭ «*Telegrafuluĭ* luĭ I. «C. Fundescu, aŭ renunțat la editura ziaruluĭ, I. G. Bibi-«cescu, a făcut să apară la 1 Noembre 1888 sub direcțiu-«nea sa, ziarul «*Telegraful romîn*», fapt pe care recla-«mantul 'l califică de uzurparea gazeteĭ sale «*Telegraful*.

«Considerînd că pentru a avea loc această uzurpare, și «ca acțiunea în despăgubire să fie admisibilă, trebue ca «noul titlu al ziaruluĭ să fie întocmaĭ cu al gazeteĭ uzur-«pate și să aibă acelaș clișeŭ și format, cu alte cuvinte. «noul ziar să fie în așa condițiunĭ, încît să se confunde

www.digibuc.ro

In Anglia, sir Algernon Borthwick, membru al Parlamentului și directorul ziarului «*Morning Post*» ceru înaltei curți de justiție suprimarea ziarului «*Evening Post*» fondat pentru a'i face concurență prin asemănarea titlurilor. Redactorii ziarului «*Evening Post*» pretindeau că cuvîntul *Post* e de domeniul public, și că asemănări de felul acestea sunt foarte dese în ziaristică; ei aduceau ca exemplu ziarele «*Sunday Times*» și «*Sporting Times*» care nu aveau nimic comun cu ziarul «*Times*», precum și pe «*Evening News*» care nu avea nici o legătură cu «*Daily News*» Cu toate aceste probe aduse de redactorii

---

«cu cel vechiu, fapt care se poate induce în eroare pe cetitori.

«Considerîud, în specie, că ziarul «*Telegraful romîn*» «diferă de ziarul «*Telegraful*» nu numai prin titlu și literile cu care e scris, cît și prin prețul abonamentului, «numărul de ordine și direcțiunea politică, așa că departe de a fi o uzurpare a proprietății ziarului reclamantului, nu e nici macar o confuziune care ar putea «micșora vînzarea zilnică a ziarului.....» (A se vedea «*Dreptul* No. 37 din anul 1889).

O speță de altă natură s'a prezentat Tribunalului Ilfov secția comercială, care a judecat la 23 Septembrie 1880, reclamațiunea lui Gr. H. Grandea, care a redactat mult timp ziarul «*Resboiul*» în contra lui Thiel & Weis editorii ziarului, pretinzînd că'i aparține proprietatea titlului și a ziarului. Tribunalul a hotărît că: Proprietatea literară este recunoscută de Constituție, dar că nu se prevede nici o sancțiune pentru respectarea sa. In fapt, D-l Grandea nu probează dreptul seu de proprietate asupra ziarului «*Resboiul*» de oare-ce: a) Exista proprietate pentru D-sa pe cît timp era girantul ziarului, așa că încetînd de a mai fi, D-nii Thiel & Weis aveau dreptul să'și apropieze *titlul ziarului;* b) din interogatoriile luate și din registre se constată că D-l Grandea avea *leafă fixă* ceia-ce exclude proprietatea exclusivă a ziarului. (A se vedea «*Dreptul*» anul al X, No. 13, din 15 Ianuarie 1881).

www.digibuc.ro

ziarului «*Evening Post*» judecătorul Kay a dat dreptate lui sir Algernon Bortwich, obligînd pe cei dintâi de a suprima ultimul cuvînt de la titlul ziarului lor, pentru a înlătura ori ce confuziune între cele două ziare [1]).

Jurisprudența din Franța și Belgia, a avut în vedere, la stabilirea contrafacerei și formatul ziarelor rivale, literile întrebuințate și în fine toate împrejurările de natură a aduce confuziune între ele; ast-fel: distribuirea articulelor, forma caracterelor cu cari sunt tipărite diferitele feluri de articule din corpul ziarului, etc. toate aceste pentru stabilirea și mai sigură a intențiunei frauduloase a deliquentului [2]).

---

[1]) *Victor Janlet* op. cit. pag. 178, extras din ziarul «*Le Soir*.

[2]) Tribunalele noastre aŭ avut dese orĭ ocaziunea să se pronunțe asupra proprietățeĭ *titluluĭ ziarelor*. Cine nu 'șĭ aduce aminte de procesele ce aŭ avut loc între cele două «*Resboae*», două «*Adeveruri*» și cele două «*Telegrafe*». Hotărîrea dată de secțiunea a II-a a Tribunalului Ilfov la 17 Martie 1887 în această privință, fiind de o importanță capitală, ca una ce se pronunță și asupra natureĭ dreptului de proprietate literară și artistică, o vom da în rezumat. Prin ea se hotărăște că autorul unuĭ uvraj, folosindu-se de dînsul după dorința sa, avînd *jus utendi et abutendi*, caracter esențial al proprietățeĭ, rezultă că el întrunind toate condițiunile unei adevĕrate proprietăți, art. 480. Cod. civ. care regulează și dreptul de proprietate, tot el regulează și dreptul de proprietate literară așa că acest drept există și este prevezut în mod inplicit în art. 480 din Codul civil. Tot această sentință mai stabilește că *titlul unuĭ ziar este o proprietate* care nu se poate atinge nici direct nicĭ indirect. Titlul unuĭ ziar care a încetat de a mai exista, poate fi adoptat de un alt ziar, cu condițiune numai de a se lua toate precauțiunile necesare, pentru ca responsabilitatea proprieta-

www.digibuc.ro

Acum în ceia-ce privește durata acestuĭ drept privativ, opiniunea general admisă este că dreptul de proprietate asupra titlului unuĭ ziar, se stinge din momentul cînd foaia încetează de a maĭ apare într'un mod irevocabil. Acest principiu este de altmintrelea destul de logic: întrebuinţarea titlului fiind unicul

---

ruluĭ ziaruluĭ care a încetat de a maĭ apare, să nu fie prin nimic angagiată prin noua publicaţiune. Dar să dăm loc înseşĭ considerantelor sentinţeĭ: Ast-fel fiind, urmează a se decide dacă: 1) există dreptul de proprietate. 2) *dacă titlul unuĭ jurnal este o proprietate*. 3) dacă titlul unuĭ jurnal care a încetat de a maĭ apare prin moartea proprietaruluĭ, sau în alt mod, poate fi adoptat de un alt jurnal noŭ; şi 4) dacă directorul şi redactorul unuĭ jurnal este şi proprietarul seŭ.

Considerînd că spre a decide dacă autoriĭ aŭ proprietatea uvragielor lor şi dacă trebue a fi asimilaţĭ cu aceia cari posedă valorĭ mobiliare şi imobiliare, urmează a vedea dacă acest drept este identic cu dreptul de proprietate ordinară.

Considerînd că proprietatea literară este aceia care se recunoaşte maĭ facil de cît toate proprietăţile, şi care este cea maĭ distinctamente imprimată de personalitatea autoruluĭ, *cu toate că această proprietate este compusă din idei carĭ rătăcesc în caetul trecutuluĭ, fond comun din care se adapa inteligenţele, dară, căutarea acestor ideĭ, combinaţiunea lor, de multe orĭ foarte nouă în cît se pare că nimenĭ nu le-a cunoscut pînă atuncĭ; munca aceasta, lungă şi rabdătoare ce omul îndeplineşte cu atîta greutate, sondînd adîncimile viitoruluĭ sau plimbîndu'şĭ cugetarea sa în infiinitele drumurĭ ale imaginaţiuneĭ, saŭ fixînd-o neîncetat asupra tablouluĭ aşa de mişcător al societăţilor, munca care profită splendoareĭ uneĭ ţărĭ, în care un autor saŭ scriitor ş'a uzat viaţa şi de multe orĭ ş'a absorbit şi averea sa, nu poate fi produsul tutulor şi foloasele nu le poate perde nicĭ el nicĭ descendenţiĭ sĕĭ.*

Considerînd că autorul unuĭ uvragiu folosindu-se de dînsul după dorinţa sa, exercitîndu-l după voinţa, cedîndu-l vînzîndu-l şi transmiţîndu-l prin toate mijloacele de drept civil, putînd a'şĭ corige şi modifica opera sa, putînd a o

www.digibuc.ro

izvor al proprietăţeĭ, proprietatea va fi stinsă de îndată ce întrebuinţarea titlului încetează. Cu totul alt-fel se întîmplă în cazul cînd un ziar încetînd de a mai apare, 'şĭ manifestă într'un mod formal intenţiunea de a continua după o trecere oare-care de timp, apariţiunea sa.

---

suprima în totul saŭ în parte după interesele avereĭ sale, dupe grijile, după inspiraţiunile cunoştinţeĭ sale, resultă *că dreptul de proprietate al unui autor, este complect şĭ absolut avînd «jus utendi et abutendi», caracter esenţial al dreptuluĭ de proprietate*, că ast-fel fiind de şi nu avem o lege specială care să regulamenteze dreptul de proprietate literară, însă ea întrunind toate condiţiunile uneĭ adeverate proprietăţĭ, *art. 480 cod. civ. care regulează în general dreptul de proprietate, tot el regulează şi dreptul de proprietate literară, prin urmare acest drept există şi este prevĕzut într'un mod implicit în art. 480 cod. civ.*

Considerînd că, probă că există dreptul de proprietate literară este şi art. 339 şi urm. cod. penal în care legiuitorul prevede penalităţi pentru aceĭ carĭ vor tipări saŭ grava, cu orĭ ce mijloc, fără voia autoruluĭ, orĭ-ce ediţiunĭ de scrierĭ şi altele, considerîndu'ĭ ca contrafăcătorĭ.

Avînd în vedere că *o dată stabilit dreptul de proprietate literară între care intră neapărat şi jurnalele, resultă că titlul unuĭ jural este o proprietate care nu se poate atinge nicĭ direct nicĭ indirect;* că titlul unuĭ jurnal care a încetat de a exista, poate fi adoptat de un alt jurnal noŭ, cu condiţiune numaĭ de a se lua toate precauţiunile necesare pentru ca responsabilitatea proprietaruluĭ jurnaluluĭ care a încetat de a apare se nu fie prin nimic angajată prin noua publicaţiune.

Considerînd că dacă nu există alt mod de probaţiune a proprietăţeĭ unuĭ jurnal, simpla arătare pe jurnal că o persoană este redactor şi directorul luĭ, nu indica de cît că dînsul este un colaborator şi această colaboraţiune plătită nu 'ĭ conferă drepturile unuĭ proprietar.

Avînd în vedere în specie, că din jurnalul «*Ortodoxul*» în care pînă la anul 1885 Aprilie 7, se vede că defunctul a fost director, din certificatul No. 2275 din 1866 liberat de sf. Mitropolie a Ungro-Vlachieĭ, coraborată cu arătările

www.digibuc.ro

Cît privește despre faptul dacă uzurparea titlului constitue sau nu un delict, răspunsul ni'l dă art. 339 din codul nostru penal care pedepsește pe toți contrafăcătorii operilor literare saŭ artistice.

Titlul unei cărți saŭ al unui ziar formînd un drept exclusiv și absolut, o adevărată proprietate, el va fi dar apărat de legile în ființă.

Opere anonime. *(Autori anonimi, criptonimi, pseudonimi, inițialiști.)* [1]) Sunt multe cauzele care fac pe unii autori să nu'și dea pe față adevăratul lor nume, cu prilejul publicărei operilor lor. Fie din cauza modestiei, fie din cauza poziținei care ocupă în societate, fie din cauza temerei de a nu'și compromite renumele, ei se feresc de a'și publica lucrările sub adevăratul lor nume.

«Des fonctionnaires haut placés,—ne spune Què-«rard în opera sa *Supercheries littéraires,*—et des

---

defendorului,' rezultă că defunctul Gh. Zotu n'a fost proprietarul acestuĭ ziar și reclamanta neputînd aduce o altă probă, ci numaĭ arătarea din jurnal că defunctul era redactorul jurnaluluĭ, coraborată și cu arătatul certificat, reese că defunctul n'a fost de cît un colaborator plătit și care plată consta din aceia ce se încasa din subscripțiuni și abonamente după ce 'și deduceaŭ cheltuelile. (A se vedea «*Dreptul*» din 1887, No. 38, pag. 302).

[1]) O hotărîre a Tribunaluluĭ din Lyon din 10 August 1812 consideră operele anonime ca «*tanquam res derelicta aut cujus non apparet dominus*». Această părere este însă eronată. O lucrare anonimă prin singurul fapt că e publicată, nu maĭ poate fi o «*res derelicta*». Dacă autorul ie necunoscut, există editorul care a imprimat manuscrisul și care e în drept a se bucura de toate foloasele ce ar aduce publicarea, între el și autor fiind încheiat de obiceiŭ, un contract care să reguleze daraverile lor precuniare. Deci e o neexactitate a spune că «*non apparet dominus*».

www.digibuc.ro

«graves magistrats ne peuvent pas mettre au jour, «sous leur véritable nom, de ces productions légères «dont les intitulés ne seraient pas en rapport avec «les hautes positions ou avec les fonctions de leurs auteurs». [1]) Şi nu'ĭ mic numărul acestor X. aĭ literatureĭ, care după *du Bellay* s'aŭ încercat să atingă gloria literară «*sans qui leur en couste rien*».

Ast-fel putem cita ca simple curiozităţĭ următoarele pseudonime întrebuinţate în diferite timpurĭ de diferiţĭ scriitorĭ dintre ceĭ maĭ cunoscuţĭ:

A. B. C.=Ludovic Halévy; Simplice=Emile Zola; Jean Souffrant=Louis Ulbach; C. de Brassac=Albert Wolff; Henri Pic=Richepin; G. Valbert=Victor Cherbuliez; Jean Frollo=Catulle Mendès; Tressilyan=Aurélien Scholl; Trim=Louis Ratisbonne; Gyp=Comtesa de Martel; Jeanne=D-na Stevens; etc., etc., etc... [2])

Literatura noastră are şi ea pseudonimele sale; şi s'ar fi putut să nu aibă?

Printre cele maĭ însemnate avem pe Carmen Sylva, Dora d'Istria, Smara, Delavrancea, Gheorghe din Moldova.

E de netăgăduit că scrierile autorilor anonimĭ şi pseudonimĭ sunt protejate de dispoziţiunile primuluĭ articol al legeĭ din 1862 asupra proprietăţeĭ literare, acest articol îmbrăţişînd tot felul de scrieri.

Nu se găseşte absolut nicĭ o dispoziţiune în aceastâ lege, care să oblige pe autor de a'şĭ da pe faţă numele; faptul important, capital, singur care

[1]) Quérard: «*Supercheries littéraies*» cit. Janlet pag. 211.
[2]) Vezĭ ziarul «*L'Illustration*» No. 2147 şi urm. din 1884.

www.digibuc.ro

trebueşte avut în consideraţiune, *este creaţiunea*, care trebueşte să fie protejată [1]).

Dar autorul fiind anonim, cine va exercita drepturile sale. cînd ele vor fi violate? De sigur că editorul, între autor şi editor presupuindu-se în tot-d'auna existenţa unuĭ contract. Autorul dîndu-se pe faţă, lepădînd anonimul, reintră direct în drepturile sale. Legea belgiană e foarte clară în această privinţă; după art. 7 al acesteĭ legĭ, «*l'editeur d'un ouvrage «anonyme ou pseudonyme est réputé, à l'égard des «tiers, en être l'auteur; mais, dès que celui-ci se «fait connaître, il reprend l'exercise de son droit*[2]).»

II

Producţiunile dramatice şi muzicale

După cum am vĕzut cînd am vorbit despre operele dramatice în general, dreptul autoruluĭ lor se descompune în douĕ părţĭ bine deosebite: dreptul de publicaţiune şi dreptul de reprezentare care sunt independente unul de altul.

Ce 'ĭ dreptul de publicare, ştim maĭ dinainte. In ceia ce priveşte dreptul de reprezentare, el consistă în reproducerea în public a uneĭ opere prin ajutorul vorbireĭ şi al gestuluĭ [3]).

Legea din 13 Aprilie 1862 asupra proprietăţeĭ literare, ne spune următoarele cu privire la operele dramatice:

---

[1]) *Renouard* op. cit. tom. II pag. 230.
[2]) A se vedea «*La loi du 22 Mars 1886 sur le droit d'auteur*» în Victor Janlet: op. cit. pag. 59 vol. I.
[3]) *Calmels* op. cit. pag. 225.

www.digibuc.ro

Art. 4: «*Compunerile dramatice, asemenea în ter-*
«*menele de mai sus* (adică în tot timpul vieţeĭ auto-
«rului şi zece anĭ după moartea sa) *nu pot fi repre-*
«*zentate pe nicĭ un teatru, nicĭ nu pot fi publicate*
«*fără învoirea autoruluĭ.*»

Iar art 342 din Codul nostru penal, cuprinde următoarea sancţiune: «*Orĭ-ce director, orĭ-ce între-*
«*prinzător de teatre, orĭ-ce asociaţiune de artiştĭ,*
«*care va representa pe teatru scrieri teatrale fără*
«*voia autoruluĭ, se va pedepsi cu amenda de la*
«*26 pînă la 250 leĭ, şi cu confiscarea banilor ce se*
«*vor fi strîns la acea reprezentaţie.*»

Spre deosebire de legea franceză din 1793, după care a fost compilată legea noastră din 1862, ca este cu mult mai clară în ceia ce priveste determinarea duratei timpului de care autorii se pot bucura în ceia ce priveşte dreptul de reprezentare. Legea noastră a asimilat acest drept, dreptului de publicaţiune, şi a făcut foarte bine procedînd ast-fel. Nu'i vorbă că legiuitorul nostru facînd aceeastă asimilare, s'a inspirat din legea franceză de la 8 Aprilie 1854 care a remediat lacunele legei din 1793.

Am spus că dreptul de publicare este cu totul independent şi separat de cel de reprezentare. Cesiunea unuia, nu trage după sine cesinnea celuĭ alt, aşa că directorul unuĭ teatru căruia 'ĭ s'a cedat dreptul de reprezentare, nu are voe de a publica opera, după cum editorul unei opere dramatice căruia 'ĭ s'a cedat dreptul de publicare, nu are voe de a permite reprezentarea eĭ. Din punct de vedere al dreptuluĭ de urmărire, delictul de reprezentare ilicită poate fi

www.digibuc.ro

urmărit chiar atunci cînd delictul de publicare nu poate fi urmărit.

Dar ce înţelegem prin reprezentaţiuni ilicite? Orice execuţie publică, făcută fără autorizarea autorului constitue o violare a drepturilor sale [1]).

Cînd e vorba însă de o representaţie privată, prezentînd un caracter intim, şi fără scop pecuniar, de sigur că aceasta nu poate atinge întru nimic drepturile autorului.

De şi legea noastră nu face deosebire între representaţiuni *publice* şi *private* după cum face legea franceză din 1791, totuşi intenţiunea legiuitorului pare a fi fost aceiaşi.

Cele ce am spus despre reprezentarea operelor dramatice se aplică întocmai şi cînd e vorba de operele muzicale şi lecturile publice [2]).

Am spus că operele dramatice şi muzicale nu pot

---

[1]) *Renouard,* op. cit. tom. II, pag. 66.

[2]) Jurisprudenţa, în Franţa, a fixat cu prilejul diferitelor procese, situaţiunea autorilor dramatici şi muzicali.

«L'oeuvre, qui se compose de parole et de musique (operas, romances) d'auteurs différents, constitue une seule propriété indivisible. Pour qu'elle tombe dans le domaine public, il faut que les héritiers des deux auteurs n'aient plus aucun droit; l'existence du droit des uns, conserve celui des autres. (Paris, 27 Juin. 1866).

On peut s'approprier l'intrigue d'un roman pour en faire le sujet d'une oeuvre dramatique, mais à la condition de changer les personnages, les situations et les episodes. (Paris, 20 Febr. 1772).

L'auteur d'un livret d'opéra, qui a emprunté l'intrigue générale et les personnages à une comédie tombée dans le domain public, n'en est pas moins propriétaire de son oeuvre parce qu'elle a revêtu une forme nouvelle. (Paris, 27 Juin 1876). A se vedea «*La propriété littéraire et artistique* par. Ch. Fliniaux, pag. 105 şi 106.

www.digibuc.ro

fi reprezentate în public fără autorizarea saŭ învoirea autoruluĭ lor. Dar în ce consistă această autorizare, această învoire? Legea franceză din 19 Ianuarie 1791 ne spune că autorizarea saŭ consimțimîntul autoruluĭ trebuește să fie formal și înscris.

Legea noastră nu cere de cît pur si simplu «*învoirea*» autoruluĭ, fără a o specifica, de unde conchidem că la noĭ e suficientă simpla autorizațiune verbală a autoruluĭ, pentru ca reprezentarea să aĭbă loc [1]).

---

[1]) In ceia ce privește proprietatea cîntecelor populare aranjate pentru piano saŭ alt instrument de diferițiĭ culegătorĭ de cîntece, părerile sunt diferite. Unĭĭ atribue proprietatea lor culegătorilor, alțiĭ sunt de părere că aceste cîntece nu sunt susceptibile de proprietate, ca unele ce aparțin tuturor. Ast-fel Cassația Franceză (25 Noembrie 1865) se pronunță în senzul celeĭ de a doua părerĭ: «*Considérant qu'il est constant qu'il s'agit dans «l'espèce d'une chanson populaire, considérant que les «chansons populaires sont dans le domaine public, puis- «que leur caractère est d'appartenir à tout le monde «et par conséquant de pouvoir être publiées par tout le «monde; que celui qui publie le premier une chanson populaire n'ayant pas plus de droit qu'un autre à «faire cette publication, ne peut dès lors puiser dans ce «fait le principe d'aucun droit privatif.*» (A se vedea Pataille. op. citat. pag. 183).

Aproape toate legislațiunile străine, maĭ ales acele ale Suedieĭ, Norvegieĭ și Germanieĭ, aŭ hotărît că pentru *operile dramatice muzicale*, în care muzica este partea principală, e îndestulător numaĭ consimțimîntul compozitoruluĭ, pentru a putea fi reprezentate.

A se vedea și cele spuse de noĭ la pag. 76 și urm. cu privire la proprietatea operelor dramatice.

www.digibuc.ro

III

Producţiunile artistice

Natura, origina şi caracterul dreptuluĭ de proprietate artistică le-am vĕzut tratate maĭ pe larg în partea primă a acesteĭ lucrărĭ, unde am vorbit în general despre proprietatea artistică. De prisos dar să maĭ revenim asupra celor zise deja. Ceia ce ne interesează pe noĭ acuma este modul cum legislaţiunea noastră garantează artiştilor drepturile ce eĭ trebuesc să aibă asupra operelor lor [1]).

---

[1]) In No. 70, din 30 Septembrie 1884 al *Dreptuluĭ* găsim un foarte important articol, semnat de Dem. C. Popescu fostul director al ziaruluĭ ‹*Dreptul*›, asupra proprietăţeĭ artistice. D-sa vorbind de modul cum e protejată în Franţa această proprietate, spunea: «Atenţiunea publică în ţările civilisate a fost de multe orĭ chemată a se pronunţa asupra proprietăţeĭ artistice, care în «timpurile noastre a luat o deosebită desvoltare. S'a zis, «şi cu drept cuvînt, că această proprietate este cea maĭ legitimă şi că trebuesc luate mĕsurile necesare pentru «asigurarea eĭ. Maĭ ales din cauza progresuluĭ enorm realizat în această ramură, şi a spoliaţiunilor sfruntate exercitate în detrimentul artiştilor, cestiunea regulăreĭ ‹proprietăţeĭ literare şi artistice este aproape pretutin-«denĭ la ordinea zileĭ.»

După ce d. Dem. C. Popescu arată importanţa cestiuneĭ în ceia ce priveşte ţara noastră, d-sa lămureşte ce trebue să înţelegem printr'un produs artistic; dacă architectura şi fotografia sunt arte, arătînd controversele proprietăţeĭ produselor lor, precum şi variaţiunea jurisprudenţeĭ în această privinţă. Apoĭ discută asupra persoaneĭ căreia aparţine dreptul de reproducţiune al uneĭ opere de artă, dacă acest drept aparţine autoruluĭ saŭ cumpărătoruluĭ. (A se vedea: *Proprietatea artistică în Franţa*» de Dem. C. Popescu, în «*Dreptul*› No. 70, anul XIII din 30 Septembrie 1884).

A se vedea în această privinţă, maĭ detaliat, cele spuse denoĭ în capitolul «*Producţiuĭn artistice*» de la pag. 72.

www.digibuc.ro

Articolul 1-iŭ din legea din 1862 ne spune următoarele în această privinţă: «Autorii de tot felul de «scrieri, compozitorii de muzică, *pictorii saŭ dese-*«*natorii, carĭ vor săpa saŭ litografisi tablourile orĭ* «*desenurile lor*, în tot cursul vieţeĭ lor, se vor bu-«cura ca de o proprietate a lor, de dritul excluziv «de a reproduce şi a vinde operele lor în tot Prin-«cipatul, saŭ de a trece către alţiĭ această proprie-«tate a lor, fiindu-le acest drit recunoscut după le-«gile în fiinţă.»

Iar art. 2: «Moştenitoriĭ acestora saŭ cesionariĭ «către carĭ aŭ trecut dritul lor, se vor bucura de «acelaş drit, în termin de 10 anĭ, după moartea au-«toruluĭ sau a compuitorului.»

După cum vedem, legislatorul nostru compilînd întocmaĭ pe legiuitorul francez din 1793, nu ne vorbeşte de cît de artiştiĭ pictorĭ saŭ desenatorĭ şi de tablourile lor. Despre artiştiĭ sculptorĭ şi despre statuĭ, nu ne vorbeşte nimic. Oare trebueşte să conchidem de aci că sculptura este incapabilă de a servi ca bază unuĭ drept de reproducere excluzivă? De sigur că nu. Această omisiune nu poate fi datorită de cît cuprinsuluĭ larg şi întins al acestuĭ articol conceput în termeniĭ ceĭ maĭ generalĭ, fapt care face ca el să îmbrăţişeze toate producţiunile spiritului omenesc, şi prin urmare şi sculptura,

De alt-fel art. 339 din Codul penal, ne întăreşte şi maĭ mult în această credinţă: «Orĭ-ce ediţiune de «scrierĭ, de compunerĭ muzicale, de desenurĭ, de pic-«tură, *saŭ de orĭ-ce altă producţiune*, cari se vor «fi tipărit saŭ gravat, cu orĭ-ce mijloc, fără voia au-

www.digibuc.ro

«toruluĭ, se socoteşte contrafacere, şi verĭ-ce con-«trafacere este delict.»

După legea noastră, aşa dar, toţĭ autorĭĭ de opere artistice se vor bucura în tot timpul vieţiĭ lor de dreptul excluziv de proprietate asupra operelor lor, precum şi de dreptul excluziv de reproducere al acestor opere.

După moarte-le, moştenitorĭĭ saŭ cesionarĭĭ lor, se vor bucura în timp de 10 anĭ, de aceste drepturĭ, după trecerea cărui timp, dreptul de reproducere al operelor cade în domeniul public.

Asupra diferinţeĭ ce există între natura operelor literare-dramatice şi a celor artistice, am vorbit deajuns în partea I-a a acestuĭ studiŭ, în cît ar fi de prisos să maĭ revin din noŭ.

Ceia ce am ţinut să stabilesc aci, a fost examinarea dreptuluĭ autorilor operelor de artă, în raport cu legea noastră din 1862, precum şi felul cum această lege garantează drepturile lor.

In ceia ce priveşte operele fotografice, mult timp s'a crezut că produsele artiştilor fotografĭ nu sunt niştе adevărate producţiunĭ artistice susceptibile de a da naştere în profitul autorilor unui drept de proprietate protejată de legĭ. Se susţinea că fotografia este o operaţiune maĭ mult mecanică, care nu are nicĭ o asemănare cu lucrarea pictoruluĭ, a desenatoruluĭ saŭ a sculptoruluĭ, căcĭ aceştia cu ajutorul imaginaţiuneĭ lor creiază compoziţiunĭ saŭ subiecte orĭ reproduc imagiнĭ după natură, pe cînd fotograful nicĭ nu inventează nicĭ nu creiază de la sine nimic. El se mărgineşte a obţine prin mijloace mecanice niştе clişeurĭ, care maĭ pe urmă se reproduc foarte

www.digibuc.ro

ușor pe hîrtie. O asemenea operațiune curat industrială nu poate avea pretențiunea de a se pune în rîndul artelor [1]).

Această idee, în timpul depărtat în care se formula, nu era cu totul neexactă. La acea epocă arta fotografică era încă în fașe și în adevĕr că pe atunci ea se mărginea numaĭ întru a obține, cu ajutoruĭ unor agenți chimicĭ, reproducțiunea maĭ mult saŭ maĭ puțin imperfectă a imaginilor.

De atunci însă, progrese însĕmnate s'aŭ făcut și astă-zĭ ne este permis a susține că fotografia, măcar că a conservat procedimentele sale chimice, de la început, totuși a căpătat dreptul de a fi rînduită printre arte. De aceia, atît doctrina cît și o jurisprudență constantă, recunosc astăzĭ artiștilor fotografĭ, un drept de proprietate asupra produselor lor [2]).

Fotograful însă, de și proprietar al clișeurilor, nu poate face nicĭ un uz de ele, fie pentru a le pune

---

[1]) In acest sens o hotărîre a Tribunaluluĭ Seneĭ din 9 Ianuarie 1862.

[2]) A se vedea în acest senz: Hot. Curt. Apel. Paris din 10 Aprilie 1882 și hot. Curt. Cass. Franceze din 8 Noembrie 1862 și 15 Ianuarie 1864.

Distinsul nostru jurisconsult și autor al valoroaseĭ lucrărĭ «*Explicația teoretică și practică a Dreptuluĭ civil romîn*», d-l Dimitrie Alexandrescu, la pagina 440 tom. II al opereĭ sale, ne spune următoarele în această privință: «*Producțiunile fotografice sunt și ele niște adevĕrate producțiunĭ artistice susceptibile de a da naștere în profitul autoruluĭ lor, unuĭ drept de proprietate apărat de legĭ*».

(Vezĭ «*Explicația teoretică și practică a dreptuluĭ civil romîn* de Dem. Alexandrescu profesor la Facultatea de drept din Iașĭ, tom. II pag. 440. Vezĭ în acelaș senz «*Dreptul*» No. 1 din Dec. 1886 hot. Trib. Seneĭ.)

www.digibuc.ro

în vînzare, fie pentru a le expune în public, fără ştirea şi consimţimîntul acelora ale căror trăsurĭ sunt reproduse pe clişeurĭ.

Cu această restricţiune, fotograful poate dispune de clişeurile care fac parte din fondul său de comerciu, atât prin acte între vĭ, (vînzare, donaţiune, schimb etc.) cît şi prin testament. Moştenitorĭĭ lui de asemenea aŭ acest drept [1]).

Soluţiunea însă nu mai este tot aceiaşĭ, daca clişeurile s'ar vinde separat, cu bucata, unuĭ cumpărător care 'şĭ-ar propune a face o speculaţiune cu ele, trăgînd copiĭ spre a le expune în public orĭ a le vinde. Intr'un asemenea caz, invederat că persoana ale căreĭ trăsurĭ se află reproduse pe clişeu ar fi în tot dreptul ca să se opună la vînzare. Nicĭ chiar atunci însă nu se poate ordona remiterea clişeurilor în posesiunea persoanelor ce le reprezintă, căcĭ s'ar viola dreptul de proprietate al fotografuluĭ. Tot ceia ce s'ar putea face mai bine, ar fi să se ordone de judecată distrugerea lor [2]).

---

[1]) Tribunalul civil al Seneĭ cu privire la proprietatea artistică a clişeurilor fotografice, a hotărît că, în lipsa uneĭ stipulaţiunĭ speciale, persoana care se fotografiază, nu este în drept să ceară de la fotograf remiterea clişeuluĭ, dar nicĭ fotograful nu poate să întrebuinţeze acest clişeŭ, fără consimţimîntul persoaneĭ fotografiate. Prin urmare, chiar în cazul uneĭ vînzărĭ a întreguluĭ fond de comerciŭ, în care intră şi clişeurile, persoana fotografiată nu se poate opune ca aceste clişeurĭ să nu treacă în proprietatea cumpărătoruluĭ. (A se vedea Hot. Trib. Sena din 18 Noembrie 1885 publicată în «*Dreptul*» No. 1 din Decembrie 1886.)

[2]) In acest senz hotăreşte o sentinţă a Tribunaluluĭ Seneĭ de la 20 Noembrie 1867. (Vezĭ «*Dreptul*» anul XV. No. 1 de la 5 Decembrie 1895.)

www.digibuc.ro

PARTEA A TREIA

LEGEA PRESEĬ ŞI DREPTURILE CE EA ACORDĂ

I

Drepturile Autorilor

E de netăgăduit că dreptul excluziv de proprietate asupra uneĭ opere, fie ea literară, dramatică, muzicală saŭ artistică, aparţine aceluia care a făcut'o; ea este preţul muncеĭ şi răsplata talentuluĭ şi silinţelor sale.

Legea e clară în această privinţă; ea se exprimă categoric că: «*Autoriĭ de tot felul de scrieri, compozitoriĭ de muzică, pictoriĭ,..... se vor bucura în tot cursul vieţeĭ lor, ca de o proprietate, de dritul excluziv de a reproduce şi vinde operele lor.....*»

Dar, acest principiu aşa de elementar în sine, poate da naştere în practică la oare-care dificultăţĭ pe care e bine să le cunoaştem.

Maĭ întîiŭ de toate capacitatea autoruluĭ joacă un rol principal în ceia-ce priveşte dreptul de publicare.

Minoritatea. Autorul nefiind încă major, nu va putea să 'şĭ publice scrierile fără autorizarea acelor de carĭ atîrnă. Dacă el se află sub puterea paternă, art, 326 din codul civil ne spune că: «*copilul ră-*

www.digibuc.ro

mîne sub autoritatea părintească pînă la majoritate saŭ emancipare», aşa că, copilul-autor va trebui să obţină autorizarea părinţilor înainte de a'şĭ da la iveală în public, creaţiunile sale literare sau artistice. Dacă din contra, se găseşte pus sub tutelă, art. 390 din codul civil ne spune că: «*tutorul va purta grijă de persoana minoruluĭ*.....» aşa că tutorul are dreptul de a împiedica pe minorul autor de a'şĭ publica operele. Aceste precauţiunĭ sunt de altmintrelea foarte nimerite şi luate în propriul interes al minoruluĭ.

Emanciparea conferă minoruluĭ dreptul de a'şĭ publica din propria sa iniţiativă operele sale, în acest caz el avînd administraţia bunurilor sale, fiind stăpîn pe persoana sa; totuşĭ el se poate bucura de dispoziţiunile art. 430 Codul civil, care 'l autorizĕ de a cere reducerea obligaţiunilor excesive ce ar fi putut contracta cu editoriĭ săĭ.

Interzişiĭ judiciarĭ. Şi aceştia, la rîndul lor, trebuesc să obţină înainte de publicare, autorizaţia tutoruluĭ lor, situaţiunea lor juridică fiind identică cu acea a minorilor (art. 454 cod. civil). Cît priveşte despre interzişiĭ legalĭ, acestora trebueşte să li se recunoască dreptul de proprietate literară, refuzîndu-li-se însă administraţiunea acestuĭ drept.

Prodigul 'şĭ va putea publica operele sale, însă cu observarea dispoziţiunilor art. 458 Cod. civ., care cere asistenţa consiliuluĭ orînduit de Tribunal. Asistenţa acestuĭ consiliu e absolut necesară cînd el va voi să trateze cu editorul. Art. 458. ne spune că prodigul nu poate *înstrăina* nimic fără asistenţa consiliuluĭ judiciar.

Femeia măritată. Evident că acelaş drept ce are

www.digibuc.ro

bărbatul de a scrie, 'l are şi femeia. Talente pot fi şi de o parte şi de alta, probă genialitatea scrierilor atîtor femeĭ cari s'au ilustrat prin nemuritoarele lor creaţiunĭ.

Să presupunem că femeia măritată voeşte să'şĭ publice producţiunile sale literare, dramatice, muzicale sau artistice. Noĭ ştim însă că o publicaţiune presupune un contract şi diferite angajamente pecuniare. Pe de altă parte art. 199 din codul civil ne spune că femeia măritată nu poate înstrăina saŭ dobîndi avere fără concursul sau consimţimîntul înscris al bărbatuluĭ. Dreptul de publicaţiune nu'ĭ menţionat într'un mod expres în acest articol, dar se află implicit cuprins în dispoziţiunile sale.

Cu toate aceste, legitimitatea intervenţiuneĭ bărbatuluĭ a fost contestată, pe temeiul că s'ar putea ca un bărbat ignorant şi lipsit de orĭ-ce cultură literară sau artistică, să oprească pe femeia luĭ, fără niciĭ un motiv bine-cuvîntat, de a'şĭ publica operele sale. Că prin acest fapt, s'ar lipsi omenirea, de nişte opere, geniale poate, pe care diferitele femeĭ le-ar putea produce. Lucrurile se exagerează însă şi de oparte şi de alta. Dar chiar în cazul unuĭ refuz categoric al bărbatuluĭ de a'ĭ da consimţimîntul, femeea poate găsi un sprijin în art. 200 din Codul civil care spune că «*dacă bărbatul se opune a da femeieĭ autorizaţiunea..., tribunalul 'ĭ poate da această autorizaţiune.*»

In aceeaşĭ ordine de ideĭ, jurisprudenţa franceză a hotărît că tribunalele pot înlocui autorizaţia ma-

www.digibuc.ro

ritala chiar pentru a permite contractarea unuĭ angajament dramatic [1]).

Să presupunem acum ipoteza cînd femeea a publicat o carte înainte de a se mărita. De sigur că bărbatul nu maĭ poate avea nicĭ o autoritate asupra exemplarelor deja apărute, dar după lege el poate avea dreptul să interzică o nouă ediţiune a opereĭ publicate de femeia sa înaintea măritişuluĭ.

Faliţĭ. In cazul cînd un autor ar cădea în stare de faliment, sindicul nu are absolut nicĭ un drept de a publica, edita, saŭ ceda manuscrisele falituluĭ, fără consimţimîntul acestuia, iar creditoriĭ nu pot să se plîngă de aceasta, manuscrisele nefiind în comerciu.

Se întîmplă cu totul alt-fel cînd operele vor fi fost publicate înaintea hotărîreĭ declaratoare în faliment; în acest caz, sindicul va putea, avînd autorizaţia judeluĭ comisar, să procedeze la vinderea drepturilor de reproducere, ca şi a celor alte efecte mobiliare ale falituluĭ, în folosul masseĭ creditorilor. Sindicul fiind administratorul avereĭ falituluĭ, va avea toată libertatea să reediteze operele acestuia, cînd interesul creditorilor va fi maĭ bine satisfăcut ast-fel.

Autor absent. Să presupunem că un autor este absent. Care va fi soarta operelor sale în timpul absenţeĭ? De cine se vor exercita drepturile sale? Pentru a hotărî aceasta, trebueşte să facem diferinţă între timpul ce precede şi acel ce succede judecăţiĭ care declară absenţa. 1) Inaintea judecăţeĭ care pune pe moştenitorĭ în posesiunea provizorie a bunurilor

[1]) Dalloz 68, 2, 28. *L'affaire Crémieux.*

www.digibuc.ro

absentului, soluţiunea va fi diferită după cum operele absentului vor fi inedite saŭ deja publicate. Opera fiind inedită, nimenĭ nu va fi în drept s'o publice, nimenĭ neputînd proba că autorul ar fi avut această intenţie. Cînd e vorba însă de o scriere deja publicată, de sigur că descendenţiĭ absentului vor putea scoate o nouă ediţie, avînd grija bine înţeles a numi în acest scop un administrator special. Cu alte cuvinte în aplicarea acestuĭ caz, trebueşte să avem în vedere dispoziţiunile art. 98 şi 100 din Codul civil de la capit. : «*Despre absenţa presumată*».

2) Cînd însă absenţa a fost declarată de Tribunal conform art. 101 din Codul civil şi după ce moştenitoriĭ presumtivĭ aĭ absentuluĭ aŭ fost puşĭ în posesiune provizorie conform art. 106 Cod. civ., eĭ vor putea exercita într'un mod provizoriŭ drepturile subordonate condiţiuneĭ morţeĭ autoruluĭ absent. Pe de altă parte, această punere în posesie provizorie nefiind considerată de legiuitor de cît ca un simplu depozit (vezĭ art. 110 Cod. civ.) moştenitoriĭ prezumtivĭ aĭ absentuluĭ nu vor putea avea de cît puterĭ pur administrative; de sigur că eĭ vor avea dreptul de a edita şi reedita operele absentuluĭ; o cesiune însă a acestor opere cătră vre-un editor, le va fi interzisă, ca depaşind marginele uneĭ simple administraţiunĭ. Cît priveşte veniturile ce vor realiza din vinderea operelor absentuluĭ, moştenitoriĭ sĕĭ prezumtivĭ se vor bucura de ele în marginele dispoziţiunilor art. 112 Codul civil.

In fine, cînd Tribunalul va pronunţa punerea în posesie definitivă, conform art. 114 Cod. civ., dînşiĭ vor putea exercita drepturile absentuluĭ în toată ple-

www.digibuc.ro

nitudinea lor, acest din urmă, ne mai putînd să'şi reia averea, în caz de reîntoarcere, de cît în starea în care se află (art. 117 Cod. civ.).

Acum, dacă ziua morţei absentului este dovedită, se vor chema la moştenirea ce se presupune deschisă din acea zi, pe toţi moştenitorii cei mai apropiaţi în ziua morţei sale, iar aceï cari se vor fi folosit de averea absentului, vor fi obligaţi a o restitui acestora cu rezerva veniturilor ce li se cuvine după art. 112 Cod. civ. (vezi art. 115 Cod. civ.).

Persoane morale : Statul. Academia. Statul la rîndul său poate fi şi el autor, în senzul că sub direcţia şi îngrijirile sale să pot da la lumină diferite publicaţiuni de un interes general. De sigur că în asemenea caz, Statul trebueşte declarat de autor, bucurîndu-se de toate dispoziţiunile primului articol din legea presei de la 1862. Insă cum viaţa unui Stat diferă de acea a indivizilor, urmează de aci că el se va bucura de un drept *excluziv şi perpetuŭ* asupra operelor publicate din iniţiativa sa. Aceste lucrări ale sale fiind de un interes general, e necesar ca Statul să aibă asupra lor un control direct şi excluziv. Departe de a revendica un monopol abuziv, Statul nu are alt scop, de cît să aducă un serviciŭ tuturor. Afară de aceasta, ştiut este că Statul nu se face autor, de cît atunci cînd e vorba de opere speciale, technice, care cer o îngrijire din cele mai mari în ceia-ce priveşte exactitatea lor.

In Franţa s'a propus ca operele publicate din iniţiativa Statului să cadă imediat în domeniul public, cu condiţiunea pentru aceï cari ar dori să le publice

www.digibuc.ro

de a le supune unuĭ control special în ceia ce priveşte exactitatea lor.

Acest sistem ar avea avantajul să aducă concurenţa între editorĭ, şi ast-fel scoborîrea preţurilor. Pe lîngă aceasta ar fi un mijloc foarte uşor de a garanta Statuluĭ un drept de supraveghere, destul de legitim de alt-fel, asupra publicaţiunilor de interes general.

Prin acest sistem s'ar putea în acelaş timp înlocui şi dreptul ezclusiv şi perpetuŭ al Statuluĭ, prin controlul ce el va exercita asupra tuturor publicaţiunilor ce vor purcede din iniţiativa sa.

Ast-fel în Franţa pentru a se garanta exactitatea hartelor marine s'a emis la 16 Iunie 1814 o ordonanţă, care în art. 12 cuprinde următoarele dispoziţiunĭ cu privire la acest fapt: «La sûreté de nos «vaisseaux de guerre et des bâtiments dépendant «de l'éxactitude des cartes-marines, aucun particu«lier ne pourra en publier sans en avoir obtenu la «permission, cnnforme au dispositif de l'arrêt du con«seil du roi du 10 Juin 1786 lequel ordonne de re«mettre au département de la marine les dessins «manuscrits des dites cartes, avec l'analyse détailée «de leur construction, pour qu'il en soit fait un exa«men, et ce sous peine de 600 francs d'amende et «de la saisie et confiscation des cartes, plans, épreu«ves et planches gravés.»

Academia. Pot fi de asemenea considerate ca autorĭ, Academiile şi cele alte societăţĭ savante, care vor da publicităţeĭ lucrările lor. In acest caz însă, e necesar a se face următoarea deosebire: dacă e vorba de o publicaţiune colectivă de opere indivi-

www.digibuc.ro

duale, fie-care autor se va bucura de foloasele pecuniare ce va aduce lucrarea sa personală, afară de cazul unei convenţiuni contrare. Din contra, cînd o operă oare care este rezultatul lucrărilor comune ale membrilor unor ast-fel de societăţi, atunci proprietatea exclusivă a unei asemene opere va aparţine societăţei, fie ea Academie, saŭ altă instituţiune de acest fel. Legea din 20 Martie 1879 «*Pentru Academia romînă*» nu ne vorbeşte nimic asupra acestei cestiuni. Art. 3 din această lege ne spune numai că «Academia romînă este şi rămîne persoană morală «şi *independentă în lucrările sale de orĭ-ce natură*. «Ea singură se organiză 'şi face reglemente şi 'şi «administră averea sa prezinte şi viitoare.»

De alt-fel dreptul Academiei asupra lucrărilor sale ie cuprins întrun mod implicit în dispoziunile generale ale primului articol din legea presei din 1862, aşa că nu mai era nevoie de legiuiri speciale pentru garantarea acestor drepturi.

Dar aci se ridică o nouă cestiune: care va fi durata acestor drepturi? Renouard e de părere că: «*Le privilège subsistera, au profit de la corpora-«tion, jusqu'à l'expiration de celle des secondes pé-«riodes légales, ouvertes successivement, après le «décès de chacun des membres existant quand le «privilège aura pris naissance, qui se fermera le «dernier.*» [1]) Aşa de exemplu să presupunem că în momentul publicaţiunei sunt patru-zeci de membri; să presupunem de asemenee că cel din urmă dintre ei moare în anul 1950. După moartea acestui din

[1]) *Renouard* op. cit. tom. II, No 104, pag. 224.

www.digibuc.ro

urmă se deschide o perioadă de 10 anĭ după legea noastră, de 50 anĭ după cea franceză, în profitul succesorilor. Opera corporaţiuneĭ va cădea în domeniul public,—după Renouard,—în 1960 dupe legea noastră saŭ în anul 2000 dupe cea franceză.

De la prima vedere însă, această doctrină ni se arată cu desăvîrşire arbitrară şi anti-juridică. In adevĕr cum se va putea stabili durata dreptuluĭ, avîndu-se în vedere membriĭ existenţi, cînd poate în momentul publicaţiuneĭ,—timpul de cînd începe privilegiul — sunt membri care n'aŭ luat parte activă la efectuarea opereĭ, saŭ cînd unĭĭ dintre aceia carĭ aŭ luat partea cea maĭ activă, sunt morţi în momentul publicaţiuneĭ? Nimic maĭ arbitrar de cît aceasta. Afară de cele arătate, opera publicată nu aparţine fie-cărui membru în parte; ea fiind rezultatul lucrărilor comune a tuturor membrilor, va fi proprietatea societăţeĭ, în cazul nostru a Academieĭ, personalitatea fie-cărui membru fiind contopită în personalitatea morală a Academieĭ. Aşa dar în determinarea duratеĭ drepturilor excluzive ale publicaţiuneĭ, se va avea în vedere însăşĭ existenţa societăţeĭ, iar nu existenţa membrilor eĭ, conform doctrineĭ lui Renouard.

Dar dacă acest din urmă sistem este maĭ juridic şi maĭ în conformitate cu justiţia, rezultatele sale stabilesc un fel de robie literară. Existenţa unor astfel de societăţĭ fiind de obiceiŭ foarte îndelungată, ar urma după acest sistem, ca operele produse de membriĭ lor în comun, opere care aparţin societăţeĭ, să nu cadă de cît foarte tîrziŭ în domeniul public. Dar după starea actuală a legislaţiuneĭ, nicĭ un remediŭ nu se

www.digibuc.ro

poate aduce aceeștĕ stărĭ anormale. Legiuitorilor viitorĭ le rămîne sarcina de a înlătura această dificultate, după cum bine zicea Renouard în 1839 că: «*cette difficulté est une de celles qui devraient être «tranchées par la législation*».

Colaboratorĭ. Dacă colaboraţiunea în materie pur literară este maĭ rară, ea devine foarte obișnuită în producțiunile teatrale. Dar, ce situaţiune juridică va rezulta din acest fapt? De sigur ca această stare de indiviziune, în care douĭ saŭ maĭ mulţĭ autorĭ și-aŭ pus la un loc calităţile lor personale spre a face ceva omogen și armonios, nu poate fi supusă regulelor de drept comun și în partĭcular principiuluĭ consacrat în art. 728 codul civil că: «*nimenĭ nu poate fi obligat să rămînă în indiviziune.*» Acest principiu poate fi aplicat cînd e vorba de o valoare pecuniară, nu și atuncĭ cînd avem de a face cu scrierĭ literare. Scopul ce urmărește un scriitor este îndouit: pe deoparte reputaţiunea, iar pe de alta folosul pecuniar. Insă dacă unul din aceste două interese justifică și motivează o publicaţiune, cel alt se opune într'un mod puternic la aceasta.

Dar iată că s'ar putea prezenta cu privire la această stare de indiviziune intelectuală, o cestiune foarte dificilă. Să presupunem doĭ scriitorĭ carĭ aŭ colaborat la o dramă saŭ comedie. Opera fiind terminată, unul din eĭ voește cu orĭ-ce chip s'o publice, pe cînd cel alt se opune din toate puterile, avînd motive destul de serioase și legitime. Chiar în cazul cînd ambiĭ scriitorĭ, aŭ avut de la început intenţiunea și înțelegerea de a publica opera făcută împreuna, s'ar putea ca opera fiind terminată, unul

www.digibuc.ro

din eĭ să fie nemulţumit de dînsa şi să n'o creadă demnă talentuluĭ său şi renumeluĭ căpătat de dînsul în lumea cititorilor. Ceĭ alt din contră, să creadă că opera este desăvîrşită şi că publicaţiunea eĭ este necesară. Cine are dreptate în acest caz, saŭ maĭ bine cine va stabili dreptatea între părţile carĭ nu se înţeleg ? Cine va hotărî diferendul în acest delicat conflict ? Această sarcină ingrată o va avea Tribunalul, sarcină care e cu atît maĭ ingrată cu cît aceasta e maĭ mult o cestiune de intenţiune, de fapt şi de aprecieri personale, care nu se poate rezolva într'un mod general şi absolut prin argumente de drept. Din aceste două păreri personale ale autorilor colaboratorĭ una va trebui sacrificată şi Tribunalul va avea misiunea dificilă de a hotărî sacrificiul.

Avînd în vedere această situaţiune dificilă, Tribunalul Seneĭ din 19 August 1827 s'a pronunţat în sensul că autorul care refuză celuĭ alt dreptul de a publica opera făcută împreună, să lase în sarcina celuĭ alt grija publicaţiuneĭ pe riscul şi pericolul său, cu condiţiunea ca numele său să nu fie pus nicĭ pe carte nicĭ pe afişe [1]).

[1]) Dalloz p. 74. 5. 414

Iar Tribunalul Seneĭ prin sentinţa de la 16 Aprilie 1886 a hotărît că, atuncĭ cînd maĭ mulţĭ autorĭ aŭ colaborat pentru o lucrare comună, unul dintrînşiĭ nu poate dispune singur de acea lucrare, saŭ să o greveze de nouĭ sarcinĭ fără consimţimîntul colaboratorilor săĭ. Părţile fiind respectiv legate una către alta, aceia care lucrează singură nu poate să se prevaleze de regulele quasi-contractuluĭ de gestiune de afaceri, pentru a susţine că ea a lucrat şi în interesul colaboratoruluĭ său. (A se vedea considerantele acesteĭ importante sentinţe, în speţa ce ne preocupă în «*Dreptul*» anul XV No. 40 diu 1 Maiŭ 1886).

www.digibuc.ro

O altă cestiune importantă cu privire la drepturile colaboratorilor este și aceia de a ști cum se regulează soarta moștenitorilor lor. Așa de exemplu unul dintre colaboratorĭ moare în anul 1896; moștenitorii acestuia vor exercita drepturile ce le acordă legea din 1862, împreună cu colaboratorul rĕmas în viață. Să presupunem acum că cel de al douilea, moare și el în 1898. E întrebarea: care va fi soarta moștenitorilor celuĭ dintîĭ colaborator? Privilegiul lor de zece anĭ acordat de legea preseĭ din 1862 va începe să'șĭ ea naștere de la 1896 sau de la 1898?

Just ar fi, la prima vedere, ca privilegiul unora și al altora dintre moștenitorĭ, să înceapă de la data morțeĭ autorilor lor. Curtea din Paris a hotărît în acest senz într'un proces la 21 Iunie 1838. [1])

Acest mod de a vedea lucrurile e foarte bizar și curios în realitate. Stabilind acest principiu în senzul hotărîreĭ Curțeĭ din Paris, ar urma în exemplul nostru de maĭ sus, ca în anul 1906, după privilegiul acordat moștenitorilor de legea noastră din 1862, opera să cadă în domeniul public cu privire la moștenitoriĭ colaboratoruluĭ mort în 1896 și totușĭ moștenitoriĭ celuĭ de al douilea colaborator mort în 1898 să maĭ aibă drepturĭ exclusive asupra opereĭ pînă la 1908. E un adevĕrat non senz!

Această imposibilitate practică a decis pe Renouard să îmbrățișeze doctrina contrară. [2]) După dînsul, opera nu va cădea în domeniul public de cît la moartea celuĭ din urmă dintre colaboratorĭ.

[1]) Dalloz p. 71. 5. 319.
[2]) Renouard. op. cit. No. 147.

www.digibuc.ro

El motivează această doctrină cam îndrăzneață, susținînd că dreptul autorilor, divizibil în ceia ce privește exercițiul său, este indivizibil în existența sa.

Articolul 5 din legea belgiană de la 22 Martie 1886, asupra drepturilor autorilor, se exprimă cu privire la acest fapt în următorii termeni: «*Lorsque «l'œuvre est le produit d'une collaboration, le droit «d'auteur existe au profit de tous les ayants droit, «jusque cinquante ans après la mort du survivant des collaborateurs.*» [1]) Iar în partea finală a articolului 6 se exprimă: «*Les Tribunaux pourront «toujours subordonner l'autorisation de publier «l'œuvre, à telles mesures qu'ils jugeront utiles de «prescrire; ils pourront décider, à la demande du «co-propriétaire opposant, que celui-ci ne partici-«pera ni au frais, ni au bénéfices de la publication «ou que le nom du collaborateur ne figurera pas sur l'œuvre.*» [2])

II

Drepturile Soțului supravețuitor

Legea preseĭ din 1862, copie fidelă a legeĭ franceze din 1793 asupra proprietățeĭ literare, nu ne vorbește nimic despre drepturile soțuluĭ supravețuitor asupra producțiunilor literare sau artistice ale soțuluĭ mort. Nicĭ a altă lege posterioară acesteia, n'a

[1]) Vezĭ Victor Janlet: «*De la protection des œuvres de la pensée*» pag. 59 vol. I.
[2]) Victor Janlet op. cit. vol. I pag. 259.

www.digibuc.ro

venit să ne arate care este situațiunea sa juridică. In Franța diferite legĭ și ordonanțe regale venite în urma legeĭ de la 1793, aŭ hotărît întru cît-va aceste drepturĭ, la început acordîndu-le *numaĭ văduveĭ* autoruluĭ mort, despre care Troplong zicea: «*sans «doute, l'oeuvre de la pensée est la plus personnelle «de toutes, mais tandis que le mari était occupé «à ses compositions. la femme se dévouait au soins «du ménage, à l'éducation des enfants; chacun «d'eux a donc mis à la masse commune sa part, «Le mari a reçu les soins de sa femme, il en a «profité: la femme doit avoir aussi son lot dans «l'honneur et dans l'émolument des oeuvres de «son mari.*» Iar Duvergier la rîndul săŭ se exprimă în aceștĭ termenĭ cu privire la legitimitatea drepturilor văduvelor autorilor morțĭ: «*La compagne de l'homme de génie luĭ prête l'assistance d'un coeur droit et d'un esprit élevé. Par ces graces, par ses vertus, elle rend plus facile l'oeuvre de celui dont elle partage les déceptions et les triomphes. C'est la première depositaire de sa pensée, c'est la gardienne la plus pieuse de sa mémoire et des ouvrages par lesquels elle est devenue en quelque sorte son associée et sa coopératrice.*» [1]).

Legea franceză din 14 Iulie 1866 a generalizat cestiunea aceasta, acordînd aceste drepturĭ nu numaĭ *văduveĭ* autoruluĭ mort, ci în general *soțuluĭ supraveţuitor*, fie el bărbat saŭ femee.

Această lege ne-avînd nicĭ o legătură cu legea noastră din 1862 care regulează drepturile autorilor,

[1]) Duvergier. *Recueil* (1866) pag. 283.

www.digibuc.ro

cred că nu e necesar să intru în examinarea duratei și naturei drepturilor acordate soților supraveţuitori asupra operelor autorilor morți, drepturi cuprinse în dispoziţiunile sale.

Pentru acei care se interesează a cunoaşte analiza critică și detaliată a acestei legi, le pot recomanda valoroasa operă a lui Duvergier: *Recueil* din 1866 precum și «*Propriété littéraire*» a lui Flourens.

Legea belgiană din 22 Martie 1886 asupra drepturilor autorilor, nu cuprinde în articolele sale nici o dispoziţiune cu privire la drepturile văduvei sau ale soţului supraveţuitor. După art. 3 al acestei legi «*dreptul autorilor este mobiliar, cesibil și transmisibil în tot sau în parte, conform regulelor codului civil* [1]).

Ast-fel fiind, după legea belgiană, dreptul comun care regulează moștenirea intelectuală a autorului, precum și drepturile văduvei sau a soţului supraveţuitor, sunt supuse principiilor generale ale succesiunei fără nici o derogaţiune a dispoziţiunilor statornicite de codul civil în această materie. *Nimic mai juridic și mai raţional ca aceste dispoziţiuni ale legiuitorului belgian.*

Legea noastră din 1862 neconţinînd nici o derogaţiune a principiilor generale de drept cuprinse în Codul nostru civil, cu privire la aceste drepturi ale soţului supraveţuitor, urmează de aci că *și la noi, ca și în legea belgiană, soarta acestor drepturi se va regula după principiile generale ale succesiunei cuprinse în art. 650 și urm. din Codul nostru civil,*

[1]) Victor Janlet, op. cit. vol. I, pag. 59; vol. II, pag. 99.

www.digibuc.ro

şi în special în art. 679—685 Cod. civil. Legea franceză din 1866, din contra, conţine în dispoziţiunile sale o însemnată derogaţiune la legea succesiunilor în favoarea soţuluĭ supraveţuitor. Această derogaţiune, asupra căreia nu avem nevoie să ne oprim, a dat naştere în Franţa la cele maĭ viĭ controverse şi discuţiunĭ [1]).

III

Drepturile moştenitorilor autorilor

Moştenitorii sunt reprezentanţiĭ defunctuluĭ; cu privire la operile sale, eĭ sunt continuatoriĭ persoaneĭ autorului mort; eĭ moştenesc manuscrisele sale, şi cum eĭ sunt ceĭ dintăĭ înteresaţi ca numele familieĭ saŭ al luĭ *de cujus* să fie respectat, va căuta să fie foarte prudenţi în ceia ce priveşte publicarea ma-

[1]) A se vedea în această privinţă: Duvergier: *Recueil* pag. 297 şi urm.; Flourens: «*Propr. litt.*» pag. 105 şi urm.; Duranton, t. IV. No. 163: Aubry et Rau, t. V, pag. 284; Demolombe, t. IX, No. 439. Laurent, t. 6, 9 şi 21. Tribunalul Civil al Seneĭ prin sentinţa de la 24 Ianuarie 1885, a hotărît că folosinţa dreptuluĭ de proprietate literară acordată soţuluĭ supraveţuitor prin legea de la 14 Iulie 1866 este independentă de regimul matrimonial şi restrînsă numaĭ la drepturile de care autorul nu a dispus prin acte între viĭ saŭ prin testament. Că această folosinţă maĭ este mărginită şi în profitul erezilor rezervatarĭ ale căror drepturĭ aŭ a se regula *conform prescripţiunilor Coduluĭ Civil.* Prin urmare, întru cît această folosinţă este un drept succesoral, soţul supraveţuitor nu poate pretinde că folosinţa să se întindă şi asupra părţeĭ cuvenită erezilor rezervatarĭ, după încetarea din viaţă a acestora. (A se vedea «*Dreptul*» anul XIV No. 14, pag. 111 din 24 Ian. 1885).

www.digibuc.ro

nuscriselor inedite, une ori asemenea publicări fiind dăunătoare memoriei sau renumelui autorului mort.

Legea prusă din 1862, în dispoziţiunile sale referitoare la proprietatea literară şi artistică, se exprimă în următorii termeni, cu privire la drepturile moştenitorilor:

Art. 2: *Moştenitorii acestora (ai autorilor) sau «cesionarii către cari au trecut dritul lor, se vor «bucura de acelaş drit, în termen de 10 ani, după «moartea autorului sau a compositorului».*

Legea franceză din 1793 acorda acelaş termen moştenitorilor autorului; diferite legiuiri şi ordonanţe regale venite succesiv în urma acestei legi, au mărit acest număr de ani: de la 10 la 20, mai în urmă la 30 şi, în fine, legea din 14 Iulie 1866 a fixat acest număr de ani la 50.

Noua lege belgiană din 22 Martie 1886 a hotărît durata dreptului moştenitorilor la 50 ani.

Observînd bine art. 2 al legei de la 1862 care regulează drepturile moştenitorilor, constatăm cu plăcere că legiuitorul nostru, inspirat de legiuitorul francez din 1793, a procedat foarte bine înlăturînd ori-ce deosebire între diferitele grade de succesori, mai mult încă, recunoscînd şi cesionarilor acelaş drept şi pentru acelaş timp.

In adever, e în interesul general al societăţii ca un contract odată hotărît să'şi aibă siguranţa lui cea mai deplină. Nu'i vorbă că această siguranţă este atinsă, cînd avem în vedere limitarea duratei drepturilor autorilor, dupe dispoziţiunile legiuirilor actuale, dar totuşi ea există pentru timpul fixat de lege. Cu

www.digibuc.ro

totul din contră s'a întîmplat în legiuirile franceze carĭ s'aŭ succedat de la 1793 pînă la 1866.

Legea noastră de la 1862 nefăcînd nică o distincţiune între diferitele feluri de moştenitorĭ, urmează de aci că toate regulile speciale cuprinse în Codul civil la titlul «**Despre succesiunĭ**»*, 'ĭ vor fi aplicabile.*

In fine, după art. 679 şi 680 Cod. civ., cînd defunctul nu are nicĭ rude în gradul succesibil, nicĭ copiĭ naturalĭ, nicĭ soţ care să'ĭ supraveţuiască, succesiunea trece la Stat. Legea noastră din 1862 asupra proprietăţiĭ literare nu ne spune nimic în această privinţă, însă aceste urmărĭ rezultă implicit din dispoziţiunile generale ale Codului civil. Legea franceză din 1866 asupra drepturilor autoruluĭ, hotărăşte în dispoziţiunile sale că dreptul autorului asupra operelor sale, cade în domeniul public, sub rezerva a două condiţiunĭ: 1) Ca el să nu aibă creditorĭ neplătiţĭ; 2) ca autorul saŭ reprezentanţiĭ seĭ să nu fi cedat nimănuia drepturile lor. In adevĕr, partea finală a primuluĭ articol din această lege se exprimă în următoriĭ termenĭ: «Lorsque la succesion est dé-«volue à l'Etat, le droit exclusif s'éteint sans préju-«dice des droits de créanciers et des droits de cession «qui ont pu être consentis par l'auteur ou par ses «créanciers.» De alt-fel, această dispoziţiune a fost creată în întreitul interes: al Statuluĭ, al autoruluĭ şi al publiculuĭ.

Pentru stat ar fi maĭ mult o pierdere, dobîndîrea uneĭ succesiunĭ împovorată de datoriĭ; publicul este scutit de un monopol, iar autorul se va bucura de

www.digibuc.ro

încrederea cesionarilor şi a creditorilor săĭ, dispoziţiunile legeĭ fiind favorabile garantăreĭ drepturilor lor.

IV

Drepturile Cesionarilor autoruluĭ

Ştim maĭ dinainte că proprietatea intelectuală, dreptul absolut al autoruluĭ asupra produsuluĭ muncеĭ sale, coprinde două prerogative cu totul diferite: întâĭ, facultatea ce este rezervată numaĭ autoruluĭ de a se bucura de toate beneficiile imateriale, ca: renumele, gloria; al douilea, dreptul de reproducţiune, exploatarea opereĭ, care aduce după sine beneficiile pecuniare.

Deosebirea între aceste două facultăţĭ este foarte importantă şi trebueşte avută tot-deauna în vedere maĭ ales cînd e vorba de cesiune. In virtutea principiuluĭ că renunţările nu se presumă, cesiunea unuia din aceste drepturĭ nu va putea atrage după sine şi cesiunea celuĭ alt, cu alte cuvinte dacă autorul vinde opera sa unuĭ al treilea cu autorizaţiunea de a o reproduce, nu putem conchide din acest fapt că el a voit să transmită cumpărătoruluĭ şi facultatea de a se prezenta în ochiĭ publiculuĭ ca autor al opereĭ, ca creator al concepţiuneĭ. Orĭ-care ar fi forma cesiuneĭ şi titlul sub care ni se prezintă, autorul se va bucura în tot-d'a-una într'un mod absolut de această facultate strîns legată cu numele de autor, aceia de a fi considerat ca creator al opereĭ, singur avînd parte de renumele şi gloria cu care va fi răsplătită opera sa. Singur dreptul de reproducere, de

www.digibuc.ro

exploatare al operei, drept aducător de beneficiĭ pecuniare, este susceptibil de a fi transmis, de a fi cedat.

Articolul 2 din legea preseĭ de la 1862 se exprimă în modul următor cu privire la cesionarĭ: «Moşte-«nitoriĭ acestora (aĭ autorilor) saŭ *cesionariĭ cătră* «*carĭ aŭ trecut dritul lor*, se vor bucura de acelaş «drit (vezĭ art. 1 al legeĭ) în termen de 10 anĭ, după «moartea autoruluĭ saŭ a compuitoruluĭ». Observăm maĭ întîiŭ că numărul de 10 anĭ la care limitează legea drepturile cesionarilor este foarte mic şi aceasta în paguba autoruluĭ. Cesionariĭ avînd în vedere numărul mic de anĭ ce legea le acordă şi neputînd prevedea durata vieţeĭ autoruluĭ, vor da în tot-d'a-una preţurĭ foarte micĭ în schimbul cesiunelor ce li se fac de autorĭ. Legiuitorul francez şi belgian observînd acest inconvenient grav şi cu urmărĭ dăunătoare, a modificat dispoziţiunile legilor anterioare, aşa că astă-zĭ atît în Franţa cît şi în Belgia, numărul de anĭ acordat cesionarilor de a exploata exclusiv opera ce le-a fost cedată, se ridică la 50. Legea preseĭ din 1862, singura lege care regulează astă-zi la noĭ relaţiunile dintre autorĭ şi cesionarĭ, ca dispoziţiunĭ generale, de şi a fost modificată în maĭ multe rînduriĭ [1]) totuşĭ legiuitorul nostru a lăsat neatinse dispoziţiunile art, 2 cu privire la acest număr de 10 anĭ, acordat ca drept de exploatare, cesionarilor, după moartea autoruluĭ. A venit şi la noĭ timpul, cred, ca dispoziţiunile acestuĭ articol să fie

[1]) Ast-fel, a fost modificată prin art. 24 din Constituţie, prin legea din 8 Iunie 1884; prin legea de la 13 Aprilie 1885, precum şi prin modificările aduse Coduluĭ penal în 1874.

www.digibuc.ro

lărgite, mărindu-se numărul de anĭ cît s'ar putea mai mult, aceasta în interesul soarteĭ autorilor noștri. E vorba chiar, ca actualul Ministru de Justiție să vină cu un proect de lege prin care să modifice multe din dispoziţiunile legeĭ de la 1862, modificărĭ cerute de nevoile timpuluĭ şi de sborul puternic şi viguros ce şĭ-a luat literatura noastră de un timp încoace.

Cesiunea uneĭ opere literare, dramatice saŭ artistice, cu orĭ-ce titlu ar fi ea făcută, oneros sau gratuit, nu este alt-ceva de cît o convenţiune supusă la toate regulele dreptuluĭ comun, fără nicĭ o altă formalitate saŭ dispoziţiune specială. Toate principiile scrise în Codul civil îşĭ aŭ aplicaţiunea lor cea mai naturală, în contractele de felul acestora, fără nicĭ o altă formalitate sau interpretaţiune. In Codul civil, aşa dar, va trebui să căutăm soluţiunea lor.

Am vĕzut care sunt regulele transmisiuneĭ legale cînd am vorbit despre drepturile soţuluĭ supraveţuitor şi ale moştenitorilor. Să vedem acum care sunt regulele generale ale transmisiuneĭ convenţionale.

Proprietatea literară este cesibilă. Cesiunea poate fi totală saŭ parţială şi poate cuprinde saŭ dreptul de proprietate însuşĭ, saŭ numaĭ dreptul de a scoate un număr oare-care de ediţiunĭ. In orĭ-ce caz, trebueşte avut în vedere contractul încheiat între părţi, autorii avînd tot-d'auna în vedere faptul că după art. 1312 Cod. civ., orĭ-ce pact obscur se interpretează în contra vînzătoruluĭ. Cit priveşte despre durata dreptuluĭ cesionaruluĭ, după cum am vĕzut mai sus, ea va fi egală cu timpul în care

www.digibuc.ro

s'ar putea bucura după lege, autorul şi moştenitorii sĕi, adică, presupunînd o cesiune totală, el va avea dreptul excluziv de reproducţiune atît timp cît va trăi autorul, în plus zece anĭ după moartea autorului, urmînd legea noastră, saŭ cincĭ-zecĭ anĭ după cea franceză şi belgiană. Interesul cesionaruluĭ, aşa dar, este ca autorul să trăiască cît s'ar putea maĭ mult. Acum dacă presupunem ipoteza sinucidereĭ autorului, de sigur că cesionarul va avea dreptul să ceară reducerea saŭ reziliarea angajamentelor sale, susţinînd că durata folosinţeĭ sale a fost întreruptă *prin faptul* cedentuluĭ, al autoruluĭ. Contra acesteĭ părerĭ s'ar putea obiecta că cesiuuea uneĭ opere literare este un *contract aleatoriŭ* şi că prin urmare cesionarul e nevoit să sufere toate urmările ce ar decurge din el, orĭ-care ar fi natura lor.

Ce vom decide în cazul cînd avem de a face cu cesiunea unor opere viitoare? In cazul acesta, contractul va fi valabil? N'ar fi un pericol real de a permite autorilor neprevăzătorĭ de a'şĭ angaja tot viitorul lor? Aşa s'ar părea la prima vedere, dar lucrurile se petrec cu totul alt-fel. Ast-fel un autor care ş'ar lua însărcinarea să facă o carte pentru un librar sau o comedie pentru un director de teatru, ar semna un contract valabil din toate punctele de vedere; *în acest caz, avem în adevĕr, o obligaţiune de a face, care, în caz de neîndeplinire, s'ar termina prin daune interese.*

In fine, cesiunea pentru a putea fi perfectă, trebueşte să emaneze de la o persoană capabilă; aceĭ carĭ n'ar avea o capacitate perfect juridică, vor trebui s'o complecteze prin autorizaţiunile ce le sunt

www.digibuc.ro

indispensabile. Pentru a proba o cesiune, nu'ĭ necesar numaĭ de cît un inscris; presumţiunile serioase precise şi concordante sunt de ajuns, şi Tribunalul va fi acela care va hotărî.

In caz de cesiunĭ succesive, vom aplica art. 1132 Cod. civ.; acela va fi cesionarul efectiv, care a înregistrat maĭ înfăiŭ actul de cesiune [1])

Obligaţiunile autoruluĭ

Art. 1313 din codul civil ne spune următoarele cu privire la aceste obligaţiunĭ: «*Vînzătorul are două «obligaţiunĭ principale, a preda lucrul şi a rĕs-«punde de dînsul*». Aşa dar, autorul care se hotărăşte să'şĭ cedeze, să'şĭ vîndă opera sa uneĭ terţe persoane, trebueşte s'o pună la dispoziţia cesionaruluĭ, garantîndu'l contra oriĭ-căreĭ fraude, de exemplu dîndu'ĭ o operă tradusă saŭ plagiată în loc de o operă originală. Aceste obligaţiunĭ de altmintrelea, vor varia, după cum cesiunea va fi totală saŭ parţială. Dacă autorul n'a făcut de cît cesiunea uneĭ singure ediţiunĭ, va trebui să aştepte ca această ediţiune să fie complet epuisată, pentru a publica el însuşĭ o altă ediţiune.

O importantă cestiune ni se prezintă în materia cesiuneĭ. Aşa de exemplu un autor, care a făcut cesiunea operelor sale unuĭ librar editor, maĭ are dreptul să facă vre-o schimbare în cuprinsul lor? De sigur, că în ceia ce priveşte forma exterioară a operelor,

[1]) Tribunalul civil al Seneĭ a decis în acest senz la 23 Decembre 1868 în afacerea *Parani*.

www.digibuc.ro

autorul poate și trebuește chiar să îndrepte toate erorile cari s'ar fi putut strecura, și cari ar fi putut avea influență asupra cuprinsului, întunecîndu'i înțelesul. In ceia ce privește însă fondul cărților, ideile și tendințele lor, autorul nu poate aduce schimbări cari ar fi de natură a modifica caracterul esențial al cărților. De cele mai multe ori, o carte are o valoare a ei proprie datorită numai ideilor și tendințelor cuprinse în ea, valoare care s'ar pierde o dată cu modificarea lor.

In ceea ce privește pe editor, fie chiar atunci cînd prin o cesiune totală, devine proprietarul excluziv, nu poate sub nici un cuvînt, să aducă schimbări cît de mici în cuprinsul de idei al cărții, care ar putea sa'i modifice înțelesul. Respectul numelui autorului și spiritul în care opera a fost concepută, trebuește să fie în totdeauna avut în vedere cînd e vorba de cesiunea operelor literare.

Drepturile și obligațiunile editorului

Un editor care a cumpărat dreptul de publicare de la un autor, nu poate, după ce a devenit proprietarul operei literare prin cesiunea totala a dreptului, să nu mai publice opera. Plătind autorului prețul cesiunei, el nu s'a liberat cu totul de îndatoririle ce le are față de acesta. El este obligat de a da publicității opera ce 'i s'a cedat, aceasta fiind intențiunea cea mai logică și manifestă a părților contractante.

Renouard merge și mai departe: el crede că editorul este obligat să scoată un număr indefinit de

www.digibuc.ro

ediţiuni, una după alta, îndată ce o ediţiune este epuisată. [1]) Această opiniune însă ar putea fi une-ori dăunătoare editorilor, substituind voinţei şi libertăţei lor, o aşa zisă intenţiune a contractanţilor. Gastambide e mai moderat de cît Renouard; el e de părere că «les Tribunaux auront à decider en fait si «l'éditeur qui se refuse à donner une édition nou«velle use raisonnablement du droit qui lui appar«tient de choisir le moment opportun pour une pu«blication, ou s'il paralyse, sans motif suffisant, le «droit qui appartient à l'auteur de donner à son ou«vrage toute la publicité» [2]).

Afară de acestea, editorul mai este obligat de a publica opera pe numele autorului; el nu are nici un drept de a modifica conţinutul unei scrieri ce 'i s'a cedat, nici chiar de a o corige, afara de cazuri excepţionale, cum bunioară ar fi un manual de Geografie sau o chartă geografică, care ar putea fi modificată în urma unui războiu; dar chiar în cazul acesta, editorul nu poate cu de la sine putere, şi fără a cere concursul autorului, să procedeze la corigearea părţilor modificate prin asemenea evenimente.

De asemenea cînd e vorba de o cesiune parţiala, editorul trebueşte să se mărginească pînă la limitele fixate prin contractul ce a încheiat cu autorul. Aşa de exemplu cînd nu 'i s'a făcut de cît cesiunea unei singure ediţiuni, editorul nu va putea publica un număr mai mare de exemplare, de cît acel ce 'i

---

[1]) Renouard, op. cit. No. 186 şi 187.
[2]) Gastambide, op. cit. pag. 137.

www.digibuc.ro

s'a hotărît prin dispoziţiunile primitive ale contractului.

Pe lîngă aceste autorul sau reprezentanţii sĕi, făcînd o cesiune parţială unuĭ editor, pot să'şĭ rezerve prin dispoziţiunile contractului, dreptul de supraveghere asupra împlinireĭ condiţiunilor stipulate în contract, fie prin numerotarea exemplarelor, fie prin semnarea lor.

Un caz de felul acesta a avut loc la Tribunalul Comercial din Bucureşti, care prin sentinţa No. 184 din 1 Februarie 1893, hotărăşte asupra diferenduluĭ dintre d-na Sevastiţa P. Ispirescu, văduva valorosuluĭ culegător de basme P. Ispirescu, şi între editorul H. Steinberg, în ceea ce priveşte cesiunea parţială a dreptuluĭ de imprimare şi vindere a volumuluĭ de «*Legende saŭ basmele romînilor* ce d-na Ispirescu 'ĭ cedase să le imprime, *cu condiţiune ca numerul exemplarelor să nu treacă de 4,000 şi toate exemplarele să poarte semnătura sa.* pentru maĭ multă garanţie a stipulaţiunilor coprinse în contractul ce intervenise între d-sa şi H. Steinberg.

Contra acestor dispoziţiunĭ, editorul pune în vînzare maĭ multe exemplare nesemnate de d-na Ispirescu, conform angajamentuluĭ hotărît prin contract. Atunci d-na Ispirescu, banuind, cu drept cuvînt, că editorul a pus în circulaţiune un numer de exemplare maĭ mare de 4,000, cum se stabilise în contract, cere rezilierea contractuluĭ cu execuţia provizorie şi 10,000 leĭ daune şi cheltuelĭ de judecată.

Tribunalul comercial din Bucureşti analizînd faptul în sine, a emis următoarele considerende:

«*Considerînd că atît din interogatoriul aflat în*

www.digibuc.ro

«Dosar, din facturele prezentate de reclamantă, «cum şi din chiar depoziţiunile martorilor propuşi «de defendore, luate sub prestare de jurămînt conform art. 196, proc. civ., se constată, că H. Stein«berg, tiparind cele 4,000 exemplare, în contra dis«poziţiunilor contractului, a pus în vînzare exem«plare nesemnate de D-na Sevastiţa P. Ispirescu.

«Considerînd că obligaţiunea de a da saŭ de a face se schimbă în daune, orĭ de cîte orĭ una din «părţĭ nu îndeplineşte condiţiunile contractului.

«Că în speţă H. Steinberg, punînd în vînzare exemplare nesemnate de D-na Ispirescu, a călcat una din condiţiunile contractului, ast-fel că prin fapta sa a cauzat reclamanteĭ daune, pe care Tribunalul în aprecierea sa, le fixează la suma de «una mie leĭ, fără a fi loc la reziliarea contrac«tului . [1])

Alte dificultăţĭ se pot prezenta în caz de moarte saŭ faliment al editoruluĭ, împrejurărĭ venite înaintea publicaţiuneĭ saŭ chiar în cursul publicareĭ opereĭ. In asemenea caz, trebueşte oare să rezulte *ipso facto* reziliarea contractuluĭ? S'a maĭ pus după aceasta şi cestiunea dacă editorul are saŭ nu libertatea de a ceda el însuşĭ, la rîndul său, dreptul ce l'a dobîndit prin contract de la autor.

Cu privire la aceste situaţiunĭ, în Franţa s'a susţinut două doctrine absolute. Dupa Pouillet contractuluĭ de cesiune încheiat între autor şi editor nu tre-

[1]) Tribunalul Ilfov, secţia comercială, sentinţa No. 184 din 1 Februarie 1893. Judecătorĭ: D-nĭ Stambulescu, Vericeanu şi Filiti. Advocaţĭ: Chirilov din partea reclamanteĭ şi Stern, din partea defendoruluĭ.

www.digibuc.ro

bueşte să i se recunoască un caracter aşa de personal. După D-sa, moartea editorului venită înainte sau în timpul publicaţiunei operei, nu poate fi considerată drept o cauză puternică de rezoluţie a contractului, căci pentru a fi logic acest lucru, ar trebui sa admitem aceeaşi soluţiune în cazul cînd editorul moare după publicaţiunea operei, ceia-ce ar fi sa ducem prea departe doctrina trasa din caracterul esenţial personal al contractului de cesiune. [1])

Delalande susţine o docrina cu totul contrara celei a lui Pouillet, aducînd în sprijinul ei o hotarîre a Tribunalului civil al Senei din 12 Martie 1834, care decide că «*la convention qui intervient entre un «éditeur et un auteur pour la publication d'un manuscrit est de sa nature un engagement essentiellement personnel de part et d'autre: il s'ensuit que l'éditeur ne peut sans le consentement de l'auteur céder a un tiers le bénéfice de leur contrat.*» [2])

Amîndouă aceste doctrine sunt absolute. In Franţa chiar, căci la noi nu mai încape vorbă,—nu exista o jurisprudenţă constantă cu privire la deslegarea acestei cestiuni. In rezolvarea ei trebuesc avute în vedere circumstanţele de fapt, cauzele şi împrejurările cari au dat naştere contractului, intenţiunea părţilor, precum şi felul şi natura lucrărilor cuprinse în contract. Cînd e vorba de ediţiuni luxoase, a căror imprimare este foarte costisitoare, cînd e vorba de ediţiuni ilustrate sau alte feluri de publicaţiuni

[1]) Pouillet: *Propr. lit.* pag 284.
[2]) Delalande: *Étude sur la propr. litt.* pag. 88.

www.digibuc.ro

cari es din obiceiul comun, în ceia-ce privește modul de imprimare, în aceste cazuri ar fi just ca contractul să fie considerat «*intuitu personae*», autorul având de cele mai multe ori în vedere persoana editorului în ceea-ce privește execuțiunea îngrijită și artistică a ediției. Dacă din contra, publicațiunea este făcută în condițiunile ordinare ca format și tipar, ar fi prea riguros și fără senz chiar de a face sa atîrne existența contractului de împrejurări așa de ordinare ca moartea sau falimentul editorului.

De asemenea, cesionarul, va putea la rîndul său, să cedeze dreptul ce are, în aceleași condițiuni în care l'a primit, ori-căreî alte persoane, primul cesionar rămînînd bine înțeles obligat către autor, în ori-ce moment fiind responzabil de neîndeplinirea contractului.

V

Creditorii autorilor

Cînd e vorba de creditorii unui autor, cea dintăi cestiune care vine înainte este următoarea: dreptul autorilor asupra operelor lor, este sezisabil sau nu? Natura particulară a acestui drept, face ca atunci cînd voim sa aplicam regulile de drept comun creditorilor, se întîmpinăm mai multe dificultați.

De la început trebuește să facem deosebirea între cazul cînd opera este deja publicată și între acela cînd ea se află în stare de manuscris.

După părerea aproape unanimă a jurisconsulților, manuscrisul este insezisabil. Singur Nion, e de părere contrară; el crede că și manuscrisele unui au-

www.digibuc.ro

tor sunt sezisabile, drepturile creditorilor trebuind a fi aparate prin aplicaţiunea regulelor ordinare [1]).

S'a zis, şi cu drept cuvînt, de aceia care sunt contra părereĭ luĭ Nion, că o ast-fel de doctrină ar fi o flagrantă violare a libertăţeĭ conştiinţeĭ, că ea calcă drepturile cele maĭ sfinte ale omuluĭ, stăpîn absolut al cugetăreĭ sale şi al manifestaţiunilor acesteĭ cugetărĭ. E cu putinţă oare, zic numeroşiĭ adversarĭ aĭ doctrineĭ luĭ Nion, ca un creditor să aibă dreptul să sechestreze foia de hîrtie pe care un scriitor şi-a aşternut confidenţele sale cele maĭ curate şi maĭ sfinte, cugetările sale cele maĭ intime şi secrete, şi pe care poate nicĭ o dată n'a avut gîndul să le publice? N'ar fi aceasta o violare adusă libertaţiĭ omuluĭ şi a drepturilor sale cele maĭ legitime?

Dupa cum am spus, părerea unanimă a scriitorilor celor maĭ de valoare carĭ s'aŭ ocupat în special cu rezolvarea acesteĭ cestiunĭ, este pentru nesezisabilitatea uneĭ opere în stare de manuscris. Pe cîtă vreme nu'ĭ publicat, manuscrisul este ca şi gîndirea autoruluĭ; nimenĭ afară de dînsul nu poate avea dreptul la divulgarea celor conţinute în el [2]).

Acelaş principiu îl putem aplica şi cînd e vorba de operele muzicale. O hotărîre a Curţeĭ din Paris se exprimă în următorĭĭ termenĭ cu privire la manuscrisele muzicale: «*que l'oeuvre muzicale n'a d'exis-*«*tence et n'est saisissable qu'autant qu'elle a reçu* «*une publication de l'auteur.*

---

[1]) Nion. op. cit. pag. 315.

[2]) In acest senz: Pouillet: *Prop. litt.* I, No. 173: Delalande: «*Étude sur la propr. litt.* pag. 190; Gastambide op. cit. pag. 149; Boitard et Colmet d'Age, II. pag. 241.

www.digibuc.ro

Acum să luăm cazul cînd opera este deja publicată; din secretă şi inviolabilă cum era la început gîndirea autorului, prin publicare ea este divulgată şi împrăştiată în public; pe cînd opera în formă de manuscris era inapreciabilă în bani, acum a devenit prin însuşi voinţa autorului, producătoare de beneficii pecuniare.

Să vedem dacă în acest caz creditorii pot sau nu exercita drepturile lor.

Opera fiind publicata, scriitorul a dat producţiunei crierului său, a cugetărilor sale, o formă materială şi apreciabilă în bani. Creditorii deci, vor fi în dreptul lor de a interveni, putînd sechestra exemplarele nevîndute sau sezisa dreptul de publicare al unei noui ediţiuni, pentru plata datoriilor autorului [1]).

Să luăm cazul, cînd autorul a cedat dreptul său unui editor, ast-fel că el nu mai posedă dreptul de reproducere, proprietatea operei sale fiind vîndută.

Dacă preţul cesiunei n'a fost plătit încă, creditorii autorului pot face opoziţie la plata sumei de către editor, poprind în mînele sale această sumă. In caz contrar însă, cînd preţul cesiunei a fost plătit de editor autorului, opera a devenit proprietatea editorului, servind de gaj creditorilor săi. Aceştia la rîndul lor, vor putea cere de la Tribunal autorizaţiunea de a exercita drepturile editorului, conform art. 974 cod civ. [2]).

---

[1]) In acest senz: Boitard et Colmet d'Age *Proc. civ.* II, pag. 242.

[2]) A se vedea: Boitard et Colmet d'Age, op. cit. pag. 240

www.digibuc.ro

Proprietatea operelor postume

Legea presei din 1862, copie necomplectă a legei franceze din 1793, cu toate modificările aduse în diferite rînduri, nu vorbeşte nimic de soarta operilor postume. Ca şi legea franceză din 1793, legea noastră, lasă neesplicată această importantă cestiune cu privire la drepturile deţinătorilor unor ast-fel de opere. In Franţa, decretul din 1-iŭ Germinal, anul al XIII-a, a limpezit în modul cel mai clar situaţiunea lor şi primul articol al acestui decret ne spune categoric că deţinătorii, proprietarii ai operelor postume, aŭ aceleaşi drepturi şi aceleaşi avantagii ca şi autorul. De şi legile venite în urma acestui decret nu pomenesc cîtuşi de puţin de dispoziţiunile lui, totuşi el rămîne independent de cele alte legi, regulatorul drepturilor proprietarilor operelor postume. Copiind textul acestui decret, legiuitorul romîn, prin art. 4 din Regulamentul Legei Presei, publicat în Monitorul oficial» de la 4 Mai 1862, stabileşte că: «*Proprietarii prin succesiune saŭ sub ori-ce alt titlu,* ‹*se vor bucura de aceleaşi drepturi ca şi autorii,* ‹**pentru toate operele postume,** *cînd acestea se vor imprima separat şi nu vor fi întrunite într'un corp cu o nouă ediţiune a operelor publicate mai* «*înainte şi intrate în domeniul public.*» Iar decretul din Germinal anul XIII cuprinde următoarele dispositiuni: ‹Les propriétaires par succession ou ‹autre titre d'un ouvrage posthume ont les mêmes «droits que l'auteur, et les dispositions des lois sur la propriété exclusive des auteurs et sur sa durée

www.digibuc.ro

«leur sont applicables, *toutefois à la charge d'im-*
«*primer séparément les oeuures posthumes* et sans
«les joindres à une nouvelle édition des ouvrages
«déja publiés et devenus propriété publique» [1]).

La rîndul său, decretul din 8 Iunie 1806 în art. 12, cuprinde o dispoziţie cu totul asemănătoare cu privire la operile dramatice postume.

Scopul acestuĭ decret ca şi al art. 4 din regulamentul legeĭ Preseĭ de la noĭ a fost ca să stimuleze maĭ mult pe deţinătoriĭ, cumpărătoriĭ, moştenitoriĭ, într'un cuvînt pe proprietariĭ operilor postume, de a publica operile ce întîmplător aŭ rămas în urma morţeĭ autoruluĭ, asigurîndu-le într'un mod satisfăcator drepturile lor. Restricţiunea ce li se aduce de a nu le putea publica de cît separat este făcută în interesul cititorilor, spre a nu fi nevoiţĭ în cazul contrar să cumpere opera complectă, pe cînd eĭ n'ar avea în realitate nevoe de cît de partea postumă. Pe lîngă acestea, dacă legiuitorul n'ar fi pus restricţiunea despre care am vorbit, am fi putut vedea opere căzute deja în domeniul public, scoase din acest domeniŭ, prin adăogarea la conţinutul lor, a operelor postume.

Observînd cu atenţiune dispoziţiunile decretuluĭ din germinal, putem vedea că el nu e cu desăvîrşire just, avînd în vedere într'un mod riguros drepturile

[1]) Renouard e şi maĭ categoric în această privinţă. El zice că : «Celui qui met en lumière l'ouvrage inédit et qui, après avoir eu le mérite d'en reconnaître le caractère et le prix, lui donne la vie en le communiquant au public, est aux yeux de l'intérêt social l'auteur et le père de l'ouvrage. (Renouard, op. cit. pag. 157).

www.digibuc.ro

propriŭ zise ale autoruluĭ, şi comparînd pe autor cu deţinătorul uneĭ opere postume. Totuşĭ e utilă şi necesară această dispoziţiune. Neexistînd dînsa, proprietariĭ unor ast-fel de opere, neaşteptîndu-se la nicĭ un folos prin publicarea lor, le vor lasa necunoscute, sau vor înşela publicul dîndu-le drept propriile lor producţiunĭ, publicîndu-le pe numele lor, putîndu-se bucura cu modul acesta de drepturile ce legea acordă autorilor. Decretul din germinal, acordînd proprietarilor operelor postume, aceleaşĭ drepturĭ ca şi autorilor, înlătură această fraudă, care jigneşte interesul social şi este foarte vătămătoare desvoltăreĭ literatureĭ unuĭ popor.

In Franţa au avut loc discuţiunĭ foarte furtunoase şi interesante în acelaşĭ timp, asupra acesteĭ disbătute cestiunĭ. Worms, distinsul advocat pe lînga curtea de apel Paris, într'un magistral studiu asupra proprietăţeĭ literare, a lămurit admirabil de bine această cestiune, reproducînd în volumul său şi savantele cuvîntărĭ ale luĭ Nogent-Saint-Laurens, Rousse, Cléry şi O. de Vallée, cu privire la drepturile şi durata drepturilor acelora cari aŭ dat publicităţeĭ opere postume.

Venind acuma la noua lege belgiană din 1886, în art. 4 al său, citim următoarele: «*Les propriétaires «d'un ouvrage posthume jouissent du droit d'auteur «pendant cinquante ans, à partir du jour où il «est publié, représenté, executé ou exposé*».

Raportînd acest text la dispoziţiunile cuprinse în decretul din germinal anul XIII, Victor Janlet face următoarele aprecierĭ critice în preţioasa sa lucrare: «*De la protection des oeuvres de la pensée*»: De-

www.digibuc.ro

«cretul din germinal şi expunerea de motive ce'l «însoţeşte au confundat proprietatea materială a «manuscrisului cu proprietatea intelectuală saŭ drep«tul de reproducere, şi daca textele sale acordă orĭ«carui deţinător al uneĭ opere postume, drepturile «proprietarului, cauza este că în spiritul redactorilor «aceluĭ decret s'a făcut confuziune între aceste două «proprietăţĭ aşa de deosebite.

«Legiuitorul belgian din 1886 n'a putut comite o «asemenea greşală, şi după ce a pus în principiu că «cesiunea saŭ transmisiunea dreptuluĭ de reprodu«cere al opereĭ, nu poate să rezulte de cît dintr'un «contract formal, el n'a putut deroga de la acest «principiu general, baza orĭ-căreĭ legĭ, declarînd în «art. 4 referitor la operele postume, că singura po«sesiune a manuscrisuluĭ ar fi în stare să dea naş«tere tuturor drepturilor ce pot rezulta dintr'o pro«prietate intelectuală.

«Aşa de exemplu, dacă moştenitorii s'ar opune la «publicarea uneĭ ast-fel de opere, acel care o publica «va trebui să aducă probele necesare, că autorul, «fie prin testament, fie prin acte între vii, fie printr'o «cesiune voluntară, i-a dat autorizaţia de a pune la «cunoştinţa tuturora, opera sa.

«In lipsă de o cesiune saŭ transmisiune formală, «proprietatea intelectuală cade în succesiunea au«torului.» [1])

Nota. I. In cazul cînd un autor a publicat în timpul vieţeĭ o parte din opera sa, restul ce se publică dupa moarte, nu mai poate fi considerat ca operă

[1]) Victor Janlet op. cit. pag. 216 şi 217.

www.digibuc.ro

postumă. Aşa s'ar întîmpla de exemplu cînd un scriitor şi-ar publica operile sale inedite în fascicule; dînsul murind, înainte de complecta publicare a operei, restul de fascicule ce vor apare în urmă, continuînd scrierea începută, nu poate fi considerat ca postum. Căci faptul publicaţiunei rezultînd dintr'un început de execuţiune, ridică întregei opere caracterul său inedit. [1]).

Nota II. Simpla lectură saŭ publicitate orală a unei opere, nu'i ridică caracterul său de operă postumă. Actul de naştere al unei cărţi datează din ziua publicaţiunei. Aşa dar prin opere postume trebueşte să înţelegem pe acelea care n'aŭ fost tipărite saŭ editate în timpul vieţei autorului. Inainte de a fi tipărită, opera n'a primit încă «*ce corps, cette vie qui fixe les ouvrages et leur donne la consistence et «la durée*» cum zice Vorms.

Ne mai rămîne o singură cestiune de examinat cu privire la soarta operelor postume, aceia de a şti dacă creditorii autorului pot sezisa saŭ nu, opera postumă după publicarea ei.

Un autor murind, moştenitorii săi devin proprietarii manuscriselor rămase în urma sa. Autorul are datorii, ne avînd în schimb nici o avere, aşa că moştenitorii, primesc succesiunea sub beneficiŭ de inventar. Pe cîtă vreme operele postume ale autorului sunt în stare de manuscris, după părerea unanimă a jurisconsulţilor, ele sunt nesezisabile.

Să presupunem însă că moştenitorii daŭ publicităţei operele rămase dupa moartea autorului.

---

[2]) Pouillet op. cit. pag. 125.

www.digibuc.ro

Pouillet e de parere că creditorii autorului au dreptul să ceară de la moștenitori, plata datoriilor defunctului, din beneficiile ce vor putea trage publicînd opera. [1]). Mulți autori însa sunt contra părerei lui Pouillet, pe temeiul că moștenitorii nu s'ar mai osteni nici odată să publice operile rămase în urma autorului, cînd vor ști că toate beneficiile ce ar putea trage din publicarea lor, vor intra în punga creditorilor autorului.

Ei vor căută deci toate mijloacele pentru a se scapa de urmăririle creditorilor, vînzînd manuscrisile altuia, ascunzîndu-le, saŭ publicîndu-le pe numele lor. Rezultatul ar fi foarte primejdios desvoltărei literaturei unui popor, dînd naștere la fraude și la alte procedeuri neoneste din partea moștenitorilor.

Depozitul și contrafacerea în materie literară și artistică

Vom spune mai întăi cîteva cuvinte în ceia ce privește *depozitul* și în urmă vom trece la examinarea acțiunei în contrafacere, ce o au autorii literari și artistici, în contra acelora cari ar încălca drepturile lor.

Origina depozitului este foarte veche. Un edict dat de Ludovic XIII în 1617, obliga pe toți autorii să depună cîte două exemplare din operele lor la biblioteca regală. Revoluțiunea franceză, n'a abrogat de loc această instituțiune monarhică, obligînd și ea prin legile create, efectuarea acestui depozit la biblioteca

[1]) Pouillet op. cit. t. II No. 178.

www.digibuc.ro

națională, iar prin decretul de la 1810, numărul exemplarilor ce trebuiau depuse la bibliotecă se ridica de la două la cinci.

Pe de altă parte, legea franceză din 1793 asupra proprietăței literare prin art. 6 stabilește ca «*Tout ‹citoyen qui mettra au jour un ouvrage soit de ‹littérature ou de gravure, dans quelque genre que ‹ce soit, sera obligé d'en déposer deux exemplai‹res à la Bibliothèque nationale ou au Cabinet des ‹estampes de la Republique dont il recevra un reçu «signé par le bibliothéquaire,* **faute de quoi il ne ‹pourra être admis en justice pour la poursuite de ‹contrefacteurs.›**

Intenţiunea legiuitoruluĭ francez, în ceia ce privește obligaţiunea ce impune tuturor autorilor de a efectua depozitul, reesă în mod clar din însuşĭ textul legeĭ.

Dar care este sancţiunea juridică a acesteĭ obligaţiunĭ legale? Gastambide e de părere că depozitul este semnul cel maĭ evident care arată intenţiunea autoruluĭ de a conserva proprietatea opereĭ sale și de a nu o lăsa să cadă în domeniul public; că nefăcînd acest depozit, se presupune că autorul a renunţat la drepturile sale [1]).

Renouard în opera sa «*Traité des droits d'auteurs dans la littérature, les sciences et les beaux arts*», ie de părere cu totul contrară. Credinţa sa este că'ĭ foarte dificil să admitem această renunţare

---

[1]) Gastambide: «*Traité théorique et pratique de contrefaçons en tous genres ou de la propriété en matière de littérature, théâtre et musique.*» pag. 151. In aceiaşĭ senz *Foucart «Droit. administr.* t 3 No. 396.

www.digibuc.ro

tacită, căci nu se poate presuma nici o dată ca cine-va să renunţe la drepturile sale; după Renouard, depozitul nu este alt-ceva de cît un preliminar indispensabil, o condiţiune *sine qua non* a acţiunei în contrafacere [1]). După Pouillet, dreptul de proprietate există şi fără efectuarea acestui depozit; ceia-ce pierde autorul neefectuîndu'l, este acţiunea prevăzută de art. 425 (339 r.) din Codul penal. «*Il n'y a «qu'une suspension momentanée de l'exercise et «non de l'existence du droit de propriété,*» zice Pouillet în cartea sa «*Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique* [2]).

De alt-fel caracterul firesc al depozitului în legea Franceză, reiese într'un mod destul de clar din partea finală a art. 6 al legei din 1793: «*Faute de dépôt, l'auteur ne pourra être admis en justice pour la poursuite de contrefacteurs.*»

Părerea lui Renouard însă este cea mai juridică şi mai în armonie cu natura însuşi a dreptului de proprietate ce au autorii asupra creaţiunilor lor. Acest drept nu poate fi condiţionat de existenţa sau neexistenţa unei formalităţi ca acea a depozitului.

Să vedem acum care este caracterul depozitului după legea şi regulamentul presei, care guvernează la noi drepturile autorilor. Constatăm cu plăcere că legiuitorul nostru a fost mult mai logic şi mult mai juridic de cît legiuitorul francez, pe care copiindu'l, l'a corectat, după cum l'a corectat şi în alte legi.

---

[1]) Renouard, op. cit. No. 218, tom. II.

[2]) Pouillet *Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique*», pag. 355.

www.digibuc.ro

Pe de o parte el stabileşte prin art. 9 din legea preseĭ de la 1862 că : «*Fie-care tipograf este obli-*
«*gat a remite din orĭ-ce carte, broşură, ziar saŭ*
‹ *orĭ-ce altă tipărire, ce se va executa în atelierul*
«*seŭ, cîte treĭ exemplare biblioteceĭ centrale din*
«*Bucureştĭ, biblioteceĭ Academieĭ romîne şi biblio-*
«*teceĭ centrale din Iaşi.*

«*Orĭ-ce autor saŭ editor romîn, care va publica*
«*o lucrare din cele pomenite, este supus la aceiaşĭ*
‹ *îndatorire.*»

Observăm că legiuitorul nostru traducînd art. 6 din legea franceză de la 1793, a omis partea finală, care a dat naştere la atîtea discuţiĭ în Franţa : ‹*faute*
«*de quoi* (e vorba de depozit) *il ne pourra être ad-*
«*mis en justice pour la poursuite de contrefacteurs.*»
Scopul legiuitoruluĭ nostru după cum vedem, a fost maĭ mult de a îmbogăţi bibliotecele publice.

Sunt însă şi la noi, cu privire la depozit, art. 1, 2 şi 3 din Regulamentul legeĭ Preseĭ de la 1862, carĭ aŭ dat naştere la discuţiĭ şi controverse în lumea Tribunalelor.

Ast-fel art. 1, stabileşte că : «*Spre constatarea*
«*dreptuluĭ de proprietate garantată autorilor de*
«*scrierĭ şi publicaţiunĭ literare şi artistice, se va*
‹ *ţine un registru special la Ministerul Instrucţieĭ*
«*publice, în care se vor înscrie cererile şi declara-*
«*ţiunile autorilor şi compozitorilor.*

«*In acest registru se va însemna numele auto-*
‹ *ruluĭ saŭ compozitoruluĭ, titlul opereĭ, data pu-*
«*blicaţiuneĭ şi data depunereĭ, făcută în conformi-*
‹ *tate cu rînduiala art. 9 din legea preseĭ.*

«**Art. 2.** *Autorĭĭ şi compozitorĭĭ vor fi datorĭ, ca*

www.digibuc.ro

de o dată cu depunerea operelor lor, să facă cerere în scris către Ministerul Instrucţiunei publice «spre a li se constata dreptul de proprietate. Pe temeiul acestei cereri, Ministerul le va da un act «extras după scrierea din registru, adeverit cu is-«călitura sa şi sub sigiliul departamentului.

Art. 3. *Formalităţile cerute de articolii de mai «sus, se vor observa şi la caz de cesiune a drep-«tului de proprietate din partea autorului, către o «a treia persoană.»*

Două hotărîri importante s'a dat de Tribunalele noastre în această privinţă, hotărîri contrare una alteia, dar tocmai pentru aceasta, punînd într'o vie lumină caracterul juridic al depozitului. Una din ele, acea a Tribunalului Ilfov, secţia comercială care prin sentinţa de la 19 Maiu 1892 a hotărît că dreptul de proprietate literară nu se pierde prin neefectuarea depozitului şi alta în aceiaşi afacere, a Curţei de Apel, secţia III din Bucureşti, care prin decizia sa de la 21 Ianuarie 1893, hotărăşte contrarul.

Dispozitivul acestor hotărîri fiind foarte important din punct de vedere al proprietăţei literare, 'l dăm în rezumat.

Ast-fel Tribunalul: avînd în vedere acţiunea intentată de B. B. Secăreanu prin petiţiunea registrata la No, 4492 din 1892, în contra D-lor Fraţi Şaraga spre a fi obligaţi la plata sumei de 8.000 lei daune interese causate prin faptul reproducerei pe cale fotografică a potretelor Domnilor şi Domniţelor din ţara romînească, şi colecţiunea de portrete istorice, care pretinde că este proprietatea sa;

Considerînd că din combinaţiunea art. 19 din Con-

www.digibuc.ro

stituţiune, cu art. 480 Codul civil, art. 339 Codul penal şi art. 1 al legeĭ preseĭ din 13 Aprilie 1862, resultă că proprietatea de orĭ ce natură prin urmare şi proprietatea literară şi artistică este recunoscută şi respectată, putînd proprietarul să se bucure în mod exclusiv şi absolut de lucrul sĕŭ, şi că cel ce o violează este dator să repare prejudiciul ce a causat, conform art. 998 din Codul civil;

Considerînd că în materie de producţiune, forma joacă un rol însemnat, ea nasce din idee, isvorul orĭ căreĭ producţiuni;

Avînd în vedere că B. B. Secăreanu, prin demersurile sale propriĭ şi prin intermediul unor prepuşĭ aĭ seĭ, a caror muncă a plătit'o 'şĭ a alcătuit şi publicat o colecţiune a potretelor Domnilor şi Domniţelor ţăreĭ romînescĭ, cerînd chiar autorisaţiunea de la ceĭ în drept, cînd pentru complectarea aceleĭ colecţiunĭ a fost nevoit să reproducă portretele făcute de alţiĭ;

Că prin urmare Secăreanu, a devenit ast-fel proprietar în mod esclusiv şi absolut asupra aceleĭ colecţiunĭ, neavînd nimenĭ dreptul să o reproducă, să o contrafacă sub forma pe care i-a dat'o autorul, liber fiind bine înţeles orĭ şi cine de a face şi publica şi el la rîndul sĕŭ portretele acelor Domnĭ, neservindu-se însă de schiţele şi clişeurile ca să zicem aşa, de portretele ast-fel cum au fost alcătuite de Secăreanu;

Avînd în vedere că Secăreanu produce în instanţă maĭ multe din portretele în cestiune puse în vînzare de către Şaraga, care se constată că sunt reproduse

www.digibuc.ro

pe calea fotografică după portretele din colecţiunea Secăreanu;

Avînd în vedere că Şaraga avînd dreptul să publice şi el atari, nu însă să se servească de munca lui Secăreanu, fotografiind portretele din colecţiune, apoi punîndu-le în vînzare ca o colecţiune a sa;

Avînd în vedere că Şaraga nu neagă că a reprodus unele din acele portrete alcătuite de Secăreanu, susţine însă că şi Secăreanu a luat aceste portrete de la alţii, şi opune un fine de neprimire la acţiunea lui Secăreanu basat pe art 9 din legea de la 1862 combinat cu art. 1 şi 2 din Regulamentul acestei legi (Decretul No. 1087 din 1863) de oare ce Secă reanu nu a îndeplinit prescripţiunile acestor articole şi nu a făcut deposit în această cestiune;

Considerînd, în ce priveşte primul argument de apărare, că îndependent dacă Secăreanu a contrafăcut şi el opera altuia, Şaraga nu avea dreptul să contrafacă şi el opera lui Secăreanu, să fotografieze portretele alcatuite de acesta; că, pe de altă parte, Secăreanu a dovedit că a avut autorisaţiunea proproprietarilor portretelor ce a reprodus dînsul;

Considerînd, în ceia ce privesce finele de neprimire, că Legea preseĭ din 1862 este încă în vigoare în toate punctele eĭ carĭ nu sunt contrariĭ constituţiuneĭ şi legilor posterioare;

Că de şi prin art. 10 al legeĭ se impune orĭ-cărui proprietar ca patru exemplate să se depună la Ministerul instrucţiuneĭ publice şi cîte două exemplare la fie-care prefectură de judeţ, iar prin art. 2 din Regulamentul aceleĭ legĭ se dispune ca autorii o dată cu depunerea operilor lor, să facă cerere înscris

www.digibuc.ro

Ministeruluĭ instrucţiuneĭ publice spre a li se constata dreptul de proprietate, prescripţiunĭ cărora Secăreanu nu s'a confirmat, totuşĭ aceste dispoziţiunĭ ale Legeĭ preseĭ şi regulamentuluĭ sĕu nu sunt prescrise sub pedeapsă de perderea dreptuluĭ de proprietate asupra opereĭ nedepusă la Minister;

Că art. 9 al legeĭ nu dispune că depunerea acelor exemplare servesc pentru constatarea dreptuluĭ de proprietate asupra opereĭ depuse; că o asemenea dispoziţiune nu este întrodusă de cît prin art. 2 al regulamentuluĭ Legeĭ preseĭ, care ast-fel nefiind făcut în conformitate cu legea, nu poate avea tăria aceleĭ dispoziţiunĭ a regulamentuluĭ din care s'ar deduce perderea dreptuluĭ de proprietate, perdere nestabilită de legea preseĭ;

Că, în orĭ-ce cas, art. 2 al regulamentuluĭ precum şi art. 1, nu aŭ avut de scop de cît a procura autoruluĭ un mijloc de a'şĭ constata dreptul de proprietate asupra opereĭ sale şi a se putea urmari şi confisca (art. 6 al legeĭ) exemplarele contrafăcute de cătră administraţiunea care ar avea la îndămînă opera originală; ele nu aŭ avut de scop de a răpi chiar dreptul de proprietate, împedicînd pe autorul ce nu a făcut depositul de a'şĭ constata dreptul sĕu de proprietate; că resultă dar de aci că cel ce nu s'a conformat legeĭ şi regulamentuluĭ preseĭ asupra acestuĭ punct, 'ĭ va lipsi mijlocul acesta facil de a'şĭ constata dreptul seu de proprietate, dar pentru dovedirea luĭ va remîne supus dreptuluĭ comun;

Considerînd că dacă în intenţiunea legiuitoruluĭ de la 1862 articolele în cestiune aŭ avut întinderea ce voeşte a le-o da Şaraga, atunci ele de sigur aŭ fost

www.digibuc.ro

abrogate prin art. 19 din Constituţiune şi prin art. 480 Codul civil carĭ nu aduc atarĭ ştirbirĭ dreptuluĭ de proprietate;

Considerînd, în fine, că menţionatele dispoziţiunĭ ale legeĭ şi regulamentuluĭ preseĭ, carĭ aŭ căzut în desuetudine s'ar putea susţine cu mult temeiŭ că au fost abrogate implicit prin legea din 13 Aprilie 1862 care prevede ca sancţiune a efectuăreĭ depositului pedeapsa amendeĭ, şi căreĭ legĭ Secăreanu s'a conformat;

Că, ast-fel fiind, Şaraga prin reproducerea pe cale fotografică a potretelor din colecţiunea Secăreanu, şi punereĭ lor în comerciŭ fără voia acestuia a pricinuit luĭ Secăreanu un prejudiciŭ pe care urmează a'l repara conform art. 998 codul civil;

Pentru aceste motive, admite, în parte, acţiunea intentată de B. B. Secăreanu[1]).

La rîndul sĕŭ Curtea de Apel, Secţia III, avînd în vedere că B. B. Secăreanu, prin acţiunea introductivă de instanţă, a cerut condamnarea Fraţilor Şaraga la plata sumeĭ de 8,000 leĭ daune-interese, causate prin faptul că Fraţiĭ Şaraga aŭ contra-făcut prin fotografie şi pus în comerţ portretele Domnitorilor ţăreĭ Române, portrete conţinute în Tablourile Istorice, editate de Secăreanu şi exclusiva sa proprietate;

Avînd în vedere că Tribunalul comercial de Ilfov, prin sentinţa cu Nr. 807 din Maĭ 1892, admiţînd în parte acţiunea luĭ Secăreanu, condamnă pe Fraţiĭ Şaraga la 50 leĭ daune;

---

[1]) A se vedea «*Dreptul*» No. 50 din 28 Iunie 1892, pag. 395 şi 396.

www.digibuc.ro

Avînd în vedere că în contra acestei hotarîrĭ s'a declarat apel atît de B. B. Secăreanu, cît şi de fraţii Şaraga;

Avînd în vedere că aceste două apeluri s'aŭ fusionat şi dar Curtea statuînd asupra lor;

Considerînd că B. B. Secăreanu, în susţinerea acţiunei sale, se întemeiază pe Legea preseĭ din 1862, care este încă în vigoare în toate dispoziţiunile eĭ ce nu sunt contrarie Constituţiuneĭ, şi care lege, prin art. 1, recunoaşte pictorilor şi desemnatorilor ce vor săpa saŭ vor litografia tablourile saŭ desemnurile lor de a se bucura în tot cursul vieţeĭ ca de o proprietate a lor cu dreptul de a reproduce şi vinde operile lor;

Considerînd, în fapt, că gravurile saŭ fotografiele după cari Fraţiĭ Şaraga aŭ făcut reproducţiunile fotografice şi pentru carĭ B. B. Secăreanu revendică un drept esclusiv de proprietate, poartă toate semnătura M. B. Secăreanu saŭ Henţia, şi aşa nefiind autorul acelor opere, el este lipsit de calitate în acţiunea întrodusă contra Fraţilor Şaraga;

Considerînd din împrejurările de fapt că B. B. Secăreanu s'ar afla, fie în posesiunea clişeurilor gravate de Henţia, fie a machetelor desemnate de fiul sĕŭ M. B. Secăreanu, şi că toate aceste opere s'aŭ făcut cu spesele sale, nu constitue peutru B. B. Secăreanu un drept de proprietate în privinţa lor, faţă şi cu ceĭ de al treilea;

Considerînd că de s'ar decide chiar că B. B. Secăreanu ar trebui considerat ca proprietarul acelor litografiĭ, totuşĭ pentru ca această proprietate să poată fi adusă la cunoştinţa celor de al treilea şi pentru ca autorul să se poată prevala de dreptul

www.digibuc.ro

escluziv de reproducțiune trebuia ca el să fi făcut depunerile cerute de art. 9 din Legea presei, la Ministerul de instrucțiune, și dar acea depunere nefiind făcută, resultă că toate aceste portrete din colecțiunea B. B. Secăreanu au rămas în domeniul public;

Considerînd că certificatul eliberat de Ministerul instrucțiunei publice la 15 Aprilie 1892, din care resultă că acel Minister a cumpărat pentru dotarea școalelor primare 400 exemplare din tablele istorice reprezentînd Domnii Români, nu poate fi considerat ca o probă despre îndeplinirea din partea lui B. B. Secăreanu a depunerii cerute de art. 9 din legea presei;

Considerînd că nu se poate argumenta din dispozițiunile legei din 15 Aprilie 1885 pentru obligarea autorilor, editorilor și litografilor de a da cîte trei exemplare din ori ce publicațiune, Bibliotecei centrale și Academiei, pentru a susține că prin acea lege s'ar fi abrogat ca contrarii dispositiunile art. 9 al Legei presei din 1862, de oare-ce nu poate fi vorba de nici o contrarietate de dispositiuni între ambele aceste legi, avînd amîndouă scopuri diferite: cea din 1862 stabilirea unui drept de proprietate esclusivă față cu reproducătorul, cea din 1885 îmbogățirea Bibliotecelor naționale și Academiei; și apoi legea din 1885 nici nu impune desemnatorilor și pictorilor prevăzuți de legea presei, obligațiunea de a face vre-o depunere pentru bibliotecă;

Considerînd că așa fiind, apelul Fraților Șaraga fiind întemeiat cată a se admite și, în consecuență a se respinge apelul lui B. B. Secăreanu ca inadmisibil [1]).

[1]) A se vedea «*Dreptul*» No. 13, din 14 Februarie 1893 pag 100.

www.digibuc.ro

PARTEA A PATRA

DISPOZIŢIUNI PENALE

Contrafacerea

Violaţiunea dreptuluĭ ce scriitoriĭ şi artiştiĭ aŭ după lege asupra producţiunilor lor intelectuale, constitue delictul de contrafacere, delict prevăzut şi pedepsit de art. 339, 340, 341 şi 342 din codul nostru penal, al căror cuprins este următorul:

Art. 339. «*Orĭ-ce ediţiune de scrieri, de compu-*«*neri muzicale, de desemnuri, de pictură saŭ de* «*orĭ-ce altă producţiune, care se va fi tipărit saŭ* «*gravat cu orĭ-ce mijloc, fără voia autoruluĭ, se* «*socoteşte contrafacere şi verĭ-ce contrafacere este* «*delict.*»

Art. 340. «*Vînzarea de scrieri contrafăcute, în-*«*troducerea în Romînia de scrieri, carĭ după ce* «*s'aŭ tipărit aicea, se va fi contrafăcut în străi-*«*nătate, este delict tot de acel fel.*»

Art. 341. «*Pedeapsa contrafăcătoruluĭ saŭ a în-*«*troducătoruluĭ va fi amenda de la 50 pînă la 1000* «*leĭ (nouĭ); iar pentru vînzător, amenda de la 26* «*pînă la 250 leĭ.*»

«*Confiscaţiunea ediţiuneĭ contrafăcute se va ho-*

www.digibuc.ro

‹*tări, atît în privinţa contrafăcătorului cît şi în «contra întroducătorului şi a vînzătorului.*»

«*Asemenea se vor confisca şi tablele şi tiparul ‹cu care se va fi făcut contrafăcuta ediţiune.*»

Art. 342. «*Ori-ce director, ori-ce întreprinzător ‹de teatre, ori-ce asociaţiune de artişti cari va re-‹prezenta pe teatru scrieri teatrale fără voia au-«torului, ze va pedepsi cu amenda de la 26 pînă la ‹250 lei şi cu confiscaţiunea banilor ce se vor fi ‹strîns la acea reprezentaţiune.*»

«*La întîmplările prevăzute prin cele din urmă ‹patru articole (art. 339, 340, 341 şi 342 mai sus ‹citate), produsul confiscaţiunilor se va da proprie-‹tarului spre a lui despăgubire.*»

După cum vedem din conţinutul acestor articole, trei sunt elementele delictutuĭ de contrafacere: 1) faptul material de a edita, tipări, vinde saŭ întroduce în Romînia exemplare contrafăcute, saŭ de a reprezenta o operă dramatică saŭ muzicală, fără autorizaţia autoruluĭ. 2) intenţia frauduloasă a deliquentuluĭ şi 3) existenţa unuĭ prejudiciu fie moral, fie material suferit de autor.

Contrafacerea, ca orĭ-care delict, dă naştere la douĕ acţiunĭ: una publică care are de scop represiunea, aparţinînd ministeruluĭ public şi părţeĭ lezate, iar alta civilă, în ceia ce priveşte prejudiciul cauzat, aparţinînd autoruluĭ ale cărui drepturĭ aŭ fost încălcate [1]).

[1]) D. Gr. Maniu, în valoroasa sa lucrare *Dreptul comercial*» operă premiată de Academia romînă, se exprimă în modul următor cu privire la natura dreptuluĭ scriitorilor şi al artiştilor precum şi asupra contrafacereĭ pro-

www.digibuc.ro

Imediat ce unuĭ scriitor saŭ artist 'ı s'a contrafăcut producţiunile sale intelectuale, el are dreptul de a pune în mişcare acţiunea publică, adresîndu-se fie direct Procurorului oraşului în care domiciliază el sau contrafăcatorul, fie Tribunalului respectiv, putînd intenta de o dată cu acţiunea publică saŭ separat, şi acţiunea civilă în daune. In cazul din urmă, acţiunea civilă, conform principielor de drept stabilite, nu se va putea intenta de cît la Tribunalul domiciliuluĭ defendorului.

Acţiunea în contrafacere poate fi exercitată nu numaĭ de autorĭ ci şi de cesionarĭi saŭ moştenitorĭi lor.

După cum am văzut din cuprinsul articolelor coduluĭ nostru penal, referitoare la contrafacere, sancţiunea dreptuluĭ scriitorilor şi al artiştilor, în afară de daune interese, este de doue feluri: pe de o parte confiscarea cărţilor contrafăcute saŭ a instrumentelor de contrafacere (table, tipare), iar pe de altă parte amenda, variind de la 50 pînă la 1000 leĭ. Sunt unele ţărĭ, cum e Spania şi Portugalia, unde în caz de

---

ducţiunilor acestora: «*Dacă autorul, scriitorul saŭ artistul «nu fac fapte de comerciŭ publicînd lucrările lor intelectuale, nu tot ast-fel este contrafacătorul care din spirit de speculaţiune spoliază pe autor saŭ pe artist. Contra-‹făcătorul tratează ca marfă ceia ce a adunat şi a cugetat altul, el 'şĭ apropiază un material cu trudă alcătuit «şi din acesta face un obiect de speculaţiune şi negoţ; «el e prin urmare respunzător materialmente faţă de «autor, bine înţeles fără prejudiţiul acţiuneĭ penale ce «li se poate intenta.*» (Gr. Maniu «*Drept comercial* vol. I pag. 33). Vezĭ şi nota 2, pag. 33 cu privire la validitatea legeĭ Preseĭ din 1862. D. Maniu, de alt-fel, nu împărtăşeşte ideia uneĭ ‹*proprietăţĭ literare* în sensul art. 480 cod. civil.

www.digibuc.ro

recidivă, contrafăcătorul e pedepsit chiar cu închisoare. In Germania şi Austria în caz de insolvabilitate amenda 'i se schimbă în închisoare, care se poate prelungi pînă la şase luni.

La noi, transformarea amendei în închisoare, se operează de drept în caz de insolvabilitate, în conformitate cu dispoziţiunile articolului 28 din codul penal.

După legislaţiunea rusească, contrafăcătorul este pedepsit, în afară de dispăgubiri faţă de autor şi cu luarea drepturilor civile [1]), iar mai înainte de legea din 1886, era pedepsit şi cu relegaţia în Siberia! Această dispoziţie însă a fost abrogată prin modificaţiunile aduse legei asupra dreptului autorilor, la 1886.

Contrafacerea poate fi de două feluri: *totală* şi *parţială*. Cea totală conzistă în reproducerea integrală a operei unui autor, fără consimţimîntul acestuia. E contrafacere şi atunci, cînd, de şi schimbîndu-se titlul, formatul sau diviziunile unei opere, ea este reprodusă în totalitatea ei principală.

«*Ces modifications intentionnelles, l'altération* «*même des traits principaux et caractéristique ne* «*suffiraient pas pour effacer le delit : il n'y aurait* «*là, en effet, qu'une imitation déguisée; l'étude ap-* «*profondie de deux oeuvres demontrerait avec cer-* «*titude le larcin, et partant le préjudice.*» [2])

«*En d'autres termes, dès que la première oeuvre*

[1]) A se vedea Delalande «*Etude sur la propriété littéraire et artistique*» pag. 235.

[2]) Victor Janlet. «*De la protection des oeuvres de la pensée*» vol. II, pag. 127.

www.digibuc.ro

«*se retrouve disséminée ou défigurée dans l'oeuvre* «*contrefaite, les changements ou altérations n'ont* «*point d'importance, et le délit de contrefaçon est* «*existant.*»

Contrafacerea parţială consistă în schimbarea formeĭ saŭ a stiluluĭ uneĭ opere, compilîndu-se fondul saŭ planul eĭ.

Forma, fondul şi planul uneĭ lucrărĭ de artă, fiind creaţiunea personală a unuĭ scriitor sau artist, sunt de o potrivă protejate de lege, care stabileşte în mod precis că dreptul de a permite saŭ autoriza reproducerea operelor sale, aparţine numaĭ autoruluĭ [1]).

Drepturile autorilor străinĭ

Art. 11 din Legea Preseĭ de la 1862

Art. 11 din legea Preseĭ de la 1862 are o deosebită importanţă. El consfinţeşte un principiu mare şi frumos de dreptate: respectarea munceĭ altora. De şi noĭ n'am încheiat pînă acum convenţiunĭ literare cu nicĭ o ţară, de şi noĭ n'am luat parte în mod

[1]) A se vedea maĭ pe larg cestiunea contrafacereĭ în materie literară şi artistică în volumul al douilea al lucrăreĭ luĭ Victor Janlet, pag. 114—274.

Autorul care a cedat fără rezervă proprietatea uneĭ ediţiunĭ din opera sa şi care înainte ca această ediţiune să fie istovită, face o nouă publicaţiune, poate fi considerat că a contrafăcut, cînd publicaţiunea cea nouă prezintă caracterul uneĭ contrafaceriĭ. (Curtea de Casaţie Franceză, decizia de la 19 Decembrie 1893. «*Dreptul*» No. 9, din 30 Ianuarie 1894, pag. 68).

www.digibuc.ro

oficial la nici unul din congresele internaţionale carĭ au avut de scop **reciprocitatea** respectăreĭ proprietăţeĭ literare şi artistice în mod universal, totuşĭ legiuitorul nostru a consfinţit acest principiu al protecţiuneĭ dreptuluĭ scriitorilor şi artiştilor străinĭ prin art. 11 al legeĭ preseĭ de la 1862. Acest articol are următorul cuprins: «*Toate aceste drituri (acele pre-*«*văzute de art. 1, 2, 3 şi 4 din legea Preseĭ) se* ‹*închezăşuesc şi autorilor, compuitorilor, desemna-*‹*torilor, traducătorilor din staturile vecine, carĭ cu reciprocitate vor închezăşui, în cuprinsul terito-*«*riilor lor, proprietatea literară*».

Iar art. 5 din regulamentul Legeĭ Preseĭ de la 1862. referindu-se la formalităţile efectuereĭ *depozituluĭ* ne spune: «*Declaraţiĭ şi depuneri însoţite cu* «*acte justificative se vor face şi din partea străini-*‹*lor în consecinţa art. 11 din legea Preseĭ*». [1]).

Am văzut însă, cu prilejul examinăreĭ natureĭ şi caracteruluĭ legal al depozituluĭ, că el, spre deosebire de felul cum e privit în legea franceză de la 1793 asupra proprietăţeĭ literare, nu e de esenţa dreptuluĭ autorilor; că aceste drepturĭ sunt garantate de lege şi fără efectuarea depozituluĭ. Art. 6 al legeĭ franceze din 1793 relativă la obligaţiunea efectuăreĭ depozituluĭ, în ultimul său aliniat zice: «*faute de quoi il ne pourra être admis en justice pour la poursuite de contrefacteurs*», pe care legiuitorul nostru le-a omis, probabil intenţionat din art. 9 al legeĭ

[1]) Legea şi Regulamentul Preseĭ, în «*Monitorul Oficial*» de la 13 Aprilie şi 4 Maiŭ 1862.

www.digibuc.ro

Preseĭ da la 1862 [1]). De alt-fel, în legătură cu dispoziţiunile art. 11 din această lege, dispoziţiuni carĭ consacră în mod indiscutabil respectarea dreptuluĭ autorilor străinĭ asupra operelor lor, această formalitate a depozituluĭ ar fi adus multe inconveniente acestor autorĭ.

Am văzut însă că, chiar în Franţa, diferiţĭ scriitorĭ ca Renouard şi Pouillet, susţin că dreptul de proprietate literară există şi fără efectuarea acestuĭ depozit. [2]).

La rîndul lor, Tribunalele noastre de şi aŭ variat, totuşĭ secţia comercială a Tribunaluluĭ Ilfov, în maĭ multe rînduri a hotărît că dreptul de proprietate literară nu se pierde prin neefectuarea deopzituluĭ [3]).

Dar să ne întoarcem la cuprinsul art. 11 din legea Preseĭ de la 1862. Stabilind principiul reciprocităţeĭ respectăreĭ dreptuluĭ autorilor străinĭ, în ultimul săŭ aliniat adaugă : *carĭ cu reciprocitate vor închezăşuĭ în cuprinsul teritoriilor lor, proprietatea literară*». Vedem dar, că această garantare a dreptuluĭ autorilor străinĭ este acordată sub condiţiunea reciprocităţeĭ, adică a respectăreĭ şi în ţară la eĭ a drepturilor autorilor noştri.

De aci nrmează, că fără a avea nevoe de anume tratate saŭ convenţiuni diplomatice cu diferite ţărĭ,

---

[1]) Legea Italiană din 1882 de asemenea precizează că autorii neefectuînd depozitul perd dreptul de proprietate (art 28 Legea Ital.).

[2]) A se vedea Renouard op. cit. tom. II No. 218 şi Pouillet «*Traité theorique et pratique de la propriété littéraire et artistique*» pag. 325.

[3]) A se vedea sentinţa Trib. Comercial de la 19 Maiŭ 1892 în «*Dreptul*» No. 50 din 28 Iunie 1892 pag, 395 şi 396.

www.digibuc.ro

proprietatea intelectuală a scriitorilor şi artiştilor străinĭ este garantată în Romînia, în cazul cînd şi în legile ţărilor lor, proprietatea intelectuală a autorilor noştri este garantată.

In această categorie sunt următoarele State: Franţa, Danemarca, Austria (nu şi Ungaria), Spania, Italia, Norvegia, Portugalia şi Elveţia. Diutre acestea Franţa şi Danemarca, proclamă în legile lor respectarea absolută a dreptuluĭ autorilor străinĭ, fără condiţiunea reciprocităţeĭ. Cele alte state, sub rezerva acesteĭ condiţiunĭ.

Ast-fel în Franţa art. 1 din decretul de la 28 Martie 1852, este categoric în această privinţă. El spune: «*La contrefaçon, sur le teritoire français, «d'ouvrages publiés â l'étranger... constitue un «délit*» [1]). De asemenea în Danemarca art. 23 din legea de la 24 Martie 1879 asupra dreptuluĭ auto-

[1]) D. Abbatucci, ministrul de justiţie al Franţeĭ de pe atuncĭ, între altele, spunea următoarele în raportul seu: «Le droit d'auteur qui consiste dans le droit temporaire «à la jouissance exclusive des produits scientifiques, lit-«téraires et artistiques, est consacré par la législation française au profits des nationaux, et même des étrangers, «relativement aux ouvrages publiées en France. Mais «l'étranger, qui pent acquerir et posséder sous la pro-«tection de nos lois des meubles et immeubles, ne peut «empêcher l'exploitation de ses œuvres au moyen de la «contrefaçon, sur le sol d'ailleurs si hospitalier de la «France. C'est là, un état de chose auquel on peut re-«procher non seulement de n'être pas en harmonie avec «les règles que notre droit positif tend sans cesse à gé-«néraliser, mais même d'être contraire à la justice universelle. Vous aurez consacré l'aplication d'un principe «salutaire, vous aurez assuré aux sciences, aux lettres et aux arts un encouragement sérieux, si vous protégez leurs «productions contre l'usurpation, en quelque lieu qu'elles

www.digibuc.ro

rilor, consacră următoarele: «Les dispositions de *la* «*présente loi pourront,* **sans condition de la reci-** «**procité,** *être en tout on en partie,* rendues appli- «cables, par ordonance royale, aux oeuvres publiés «autre part que dans le royaume.»

Nu mai încape dar nici o îndoială, faţă cu dispoziţiunile clare şi categorice ale art. 11 din legea preseĭ de la noĭ, că drepturile scriitorilor şi artiştilor francezĭ şi danezĭ, se bucură de protecţiunea cea mai deplină în tot cuprinsul Regatuluĭ Romîn. Prin urmare un Emile Zola, un Daudet, moştenitoriĭ luĭ Guy de Maupassant, şi alţĭ autorĭ cari se traduc mai cu preferinţă la noĭ, fără a li se cere autorizaţia, ar fi în dreptul lor, de a se adresa Tribunalelor noastre cerînd respectarea munceĭ lor, şi Tribunalele vor fi nevoite de a le-o acorda.

Tot ast-fel şi în ceia-ce priveşte protecţiunea dreptuluĭ autorilor din Italia, Belgia, Austria, Suedia, Norvegia, Spania, Portugalia şi Elveţia, cu singura diferenţă că pe cînd Franţa şi Danemarca acorda în mod absolut şi fără condiţia reciprocităţeĭ, protecţia drepturilor tuturor scriitorilor străini, aceste state nu le acordă de cît sub rezerva acesteĭ condiţiunĭ. [1]).

«aient eu le jour, à quelque nation que leur auteur appartienne». (A se vedea în întregime acest raport în cartea: «*Lois françaises et etrangeres sur la propriété littéraire et artistique*» pag. 37 şi urm. vol. I de Lyon Caen et Delallain.

[1]) Ast-fel în *Italia,* art. 44 din legea de la 18 Maĭ 1882, stabileşte că: «*Prezenta lege este aplicabilă autorilor «străinĭ, cînd în legile ţărilor lor se respectă operele pu- «blicate în Italia.*»

In Belgia, art. 38 din legea de la 1886, spune: «*Les «étrangers jouissent en Belgique des droits garantis par*

www.digibuc.ro

Singurele state din Europa care nu acordă prin legile lor, protecțiunea cuvenită dreptului autorilor străini sunt: Anglia, Germania, Rusia, Ungaria și Turcia. Parte din aceste state însă, prin tratate și convenții diplomatice, au asigurat protecțiunea scriitorilor și artiștilor lor.

Din cele expuse pînă aicĭ, se poate vedea că, în ceia-ce privește garantarea dreptului autorilor străini în Romînia, scriitorii și artiștii străini nu se pot

---

«*la présente loi sans que la durée de ceux-ci puisse, en* «*ce qui les concerne, excéder la durée fixée par la loi* «*belge. Toutefois, s'ils viennent à expirer plus tôt dans* «*leur pays, ils cesseront au même moment en Belgique*».

In Austria, art. 39 din legea de la 19 Octombre 1849, stabilește că: «*Protecțiunea acordată de această lege se* «*va întinde și asupra operelor publicate în străinătate,* «*în măsură ce Statele străine vor garanta în mod reci-* «*proc drepturile autorilor austriaci.*»

In Suedia art. 19 din legea de la 10 August 1877, hotărăște: *Dispozițiunile acesteĭ legĭ pot fi declarate apli-* «*cabile, în parte saŭ în total, sub condiția reciprocităței* «*și autorilor din cele alte țărĭ.*»

In Norvegia. de asemenea prin art. 46 din legea de la 8 Iunie 1876, se stabilește că: «*In caz de reciprocitate,* «*dispozițiunile prezenteĭ legĭ vor putea fi întinse și asupra* «*operelor autorilor străinĭ, în măsura în care sunt pro-* «*tejate în țările lor.*»

In Spania, art. 50 din legea de la 10 Ianuarie 1879 stabilește acelașĭ principiŭ al respectăreĭ dreptului autorilor străinĭ, sub condiția reciprocităței și fără intervenția vre-unuĭ tratat saŭ convențiĭ diplomatice.

In Portugalia, art. 568 din Codul civil consacră dispozițiunĭ analoge.

In Elveția de asemenea art. 10 ult. al. stabilește că: «*L'auteur d'une oeuvre parue ou publiée à l'étranger, et* «*qui, lui-même, n'est pas domicilié en Suisse, jouit de* *mêmes droits que l'auteur d'une oeuvre parue en Suisse, si* «*ce dernier est traité, dans le pays étranger, sur le même* *pied que l'auteur d'une oeuvre parue dans le dit pays*».

www.digibuc.ro

plînge că în ţara noastră drepturile lor sunt încălcate, în cazul cînd şi legile ţăreĭ lor admit reciprocitatea respectăreĭ acestor drepturĭ. Dacă însă se maĭ susţine de unĭĭ că în Romînia proprietatea literară şi artistică a străinilor nu este respectată, că e lăsat cîmp liber contrafacerilor celor maĭ îndrăzneţe, cauza este că se ignorează legea. Art. 11 din legea Preseĭ, e clar şi categoric în această privinţă. Nu rămîne de cît ca străinĭĭ carĭ în legile lor admit reciprocitatea, să ceară respectarea drepturilor lor şi Tribunalele noastre le va da dreptatea care li se cuvine în mod aşa de just şi de legal. [1]).

De sigur că ţara noastră care se alimentează aşa de mult cu producţiunile literatureĭ şi arteĭ străine,

---

[1]) Amicul şi colegul nostru, D-l Al. D. Nicolau, în teza sa pentru luarea doctoratuluĭ în drept de la facultatea din Paris, dă aceiaşĭ interpretare art. 11 din legea Preseĭ de la noĭ. D-sa zice : «Ainsi qu'on le voit, cet article consacre en termes expresses et catégoriques la protection «du droit des auteurs étrangers en Roumanie, sous la «seule condition de la réciprocité légale ou diplomatique. «Une fois que la réciprocité existe, les auteurs étrangers «sont mis sur pied d'égalité avec les nationaux; on leur «applique les mêmes dispositions, avec cette restriction «toutefois, que ceux-ci ne peuvent avoir en Roumanie «plus de droits que dans leur propre pays. En un mot on admet le principe du traitement national dans les «limites des concessions de la loi d'origine.

«C'est donc commettre une grande inexactitude que «de croire qu'on peut se livrer impunément, dans la mo«narchie roumaine, à la contrefaçon des œuvres littérai«res et artistiques étrangères.

«Notons qu'en fait l'étranger qui voudra jouir de la «protection légale devra toujours invoquer la réciprocité «légale, c'est-à-dire la réciprocité consacrée par la loi du «pays auquel il appartient, attendu que la Roumanie n'a, «jusqu'à ce jour, conclu aucune convention littéraire et

www.digibuc.ro

ar pierde mult în cazul cînd autorii străini, ar începe în mod judecătoresc, să ceară respectarea drepturilor lor, în Romînia. Dar nu e mai puțin adevărat că atunci, libertatea traducerilor n'ar mai fi o licență, după cum este astăzi, traducerile vor fi mai puține însa mai bine îngrijite, ele fiind făcute cu autorizațiunea și sub controlul autorilor, a căror muncă trebue respectată. Iar în lipsa traducerilor multe și proaste, care viciază în mod așa de dezastros gustul literar al publicului nostru, literatura națională se va putea răspîndi mai ușor de cît astă-zi în toate straturile societățeĭ, autorii romîni beneficiind ast-fel și ei, atît din punct de vedere moral cît și material.

---

artistique avec les autres pays. (*«La propriété littéraire et artistique au point de vue international»*).

D-sa însă, vorbind despre depozit, opinează că e de esența dreptului de proprietate literară, străinii fiind prin urmare și eĭ obligați de a'l efectua, alt-fel neputîndu-se prevala de drepturile lor. Noĭ credem contrarul și această credință ne-o întemeiem pe dispozițiile clare ale art. 9 din legea Preseĭ.

De asemenea Domnul Const. Mille într'un remarcabil raport adresat *«Societățeĭ oamenilor de litere* din Paris, după ce arată în linii generale proporția în care sunt cetiți autorii francezi în Romînia, și felul în care sunt aduse la cunoștința populațieĭ neștiutoare a limbeĭ franceze, producțiunile scriitorilor din Franța, ajungînd la cestiunea de drept, arată că drepturile autorilor străini sunt garantate în Romînia, după legile în vigoare. In argumentele ce aduce, Dl. Mille se sprijină pe art. 341 și 342 din codul penal; 11 din legea Preseĭ de la 1862 și pe art. 11 din codul civil romîn care spune că: *«Străinii se vor bucura în deobște în Romînia de aceleași drepturi civile de care se bucură și Romînii, afară de cazurile unde legea ar fi hotărît alt-fel»*.

www.digibuc.ro

TABLA DE MATERII

www.digibuc.ro

TABLA DE MATERIĬ

Pag.

Bibliografia dreptuluı scriitorilor şi al artiştilor . . 5
Prefaţa 7

PARTEA ÎNTÎIA

Fundamentul dreptuluĭ autorilor 13
Caracterele dreptuluĭ de proprietate. 17
Proprietatea operelor intelectuale. 19
Producţiunile literare 23
Producţiunile dramatice şi muzicale. 67
Producţiunile artistice 72

PARTEA A DOUA

Drepturile autorilor în legile noastre 87
Legea Preseĭ din 1862 103
Regulamentul legeĭ Preseĭ 106
Legea Preseĭ şi producţiunile literare 109
Articole de jurnale 114
Scrisorĭ misive. Proprietatea lor 115
Producţiunĭ orale 124
Cursurile profesorilor 125
Discursurile parlamentare. 127
Pledoariile advocaţilor 129
Titlul operelor. Proprictatea lor 130
Titlurĭ necesare 130
Titlurĭ arbitrare 131
Titlul ziarelor 131

www.digibuc.ro

Pag.

Proprietatea operelor anonime 139
Legea Preseĭ şi producţiunile dramatice şi muzicale. 141
Producţiunile artistice şi legea preseĭ 145

PARTEA A TREIA

Legea Preseĭ şi drepturile ce ea acordă 150
Dreptul de proprietate al autorilor 150
Interzisu judiciu si mu u 151
Femeia măritată 151
Autor absent 153
Persoanele morale 155
Academia, Statul 156
Colaboratorĭ 159
Drepturile soţului supravieţuitor 162
Drepturile moştenitorilor autorilor 165
Drepturile cesionarilor autorilor 168
Obligaţiunile autorilor 172
Drepturile şi obligaţiunile editorului 173
Creditorii autorilor 178
Proprietatea operelor postume 181
Depozitul şi contrafacerea în materie literară şi artistică 186

PARTEA A PATRA

Dispoziţiuni penale. Contrafacerea 197
Art. 339, 340, 341 şi 342 din Codul penal. 198
Acţiunea în contrafacere 199
Legislaţiunea comparată 200
Dreptul autorilor străini în Romînia 201
Art. [illegible] din Legea Preseĭ de la 1862 202
Drepturile autorilor străini în legile celor alte ţarĭ . 205

Jurisprudenţă: pag. 17, 19, 30, 32, 85, 101, 102, 103, 112, 116, 120, 122, 132, 134, 135, 136, 139, 143, 144, 149. 160, 165, 175, 190, 194 şi 203.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro